

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

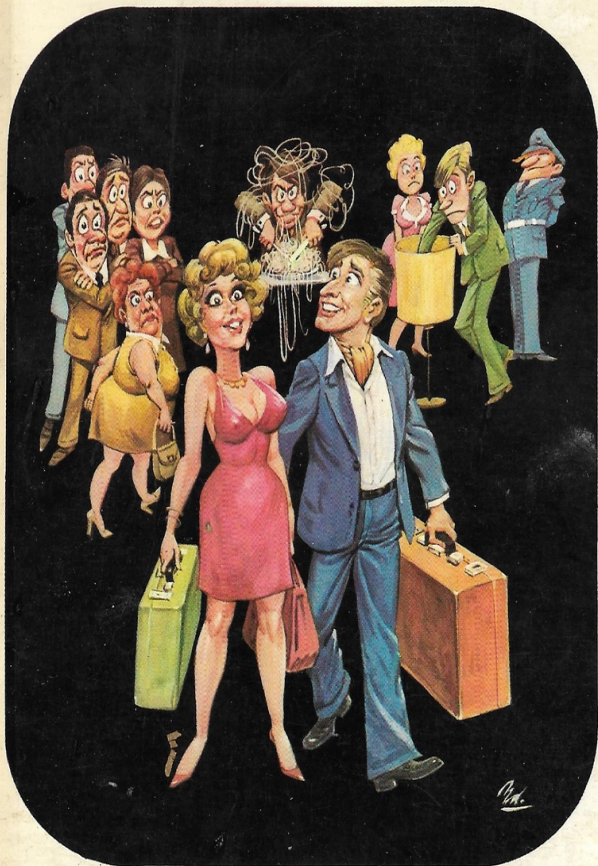
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Milliyet

YAYINLARI

MİZAH

SAVUNMAYI BIRAK SALDIRIMAYA BAK

Ephraim Kishon

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://trankay.org>

SAVUNMAYI BIRAK
SALDIRMAYA BAK
EPHRAIM KISHON

MİLLİYET YAYIN LTD ŞTİ YAYINLARI / 507
MİZAH DİZİSİ / 26

Birinci baskı : Ocak 1977

Dizgi : Metin Matbaası
Baskı : Doyuran Matbaası

Ephraim Kishon

**SAVUNMAYI BIRAK
SALDIRMAYA BAK**

Türkçesi
SADUN ALTUNA

«... Ama Lût'un karısı arkasına
baktı ve tuzdan bir sütun oldu.»

İncil

Bayan Lût artık dilediği gibi
başını çevirip bakabilir. Bir va-
kitler Sodom ve Gomora gibi
günahkâr kentlerin bulunduğu
yerde bugün göreceği manza-
ra, tek günahı zararla çalışmak-
ta olan, İsrail'in Potas fabrika-
larıdır...

BAŞLARKEN

Bu kitap, yürekli, açık - seçik biçimde yazılmış yeni bir denemedir: Amacı, İsrail Devleti'nin portresini, siyonizmle yüklemekten çizmektir. Böyle bir denemenin içinde, kuşkusuz, çeşitli tehlikeler de gizlidir. Aslında siyonizmsiz bir İsrail'i dile getirmek, örneğin beyzbolsuz bir Amerika'yı anlatmak kadar inandırıcı olmaktan uzaktır. Bu nedenle, siyonizm konusu olmayan bir kitap sunmak istiyoruz dediğimiz vakit, bunun, istisnaî olarak, İsrail'i göklere çıkarmayan bir kitap olacağı anlaşılmalıdır. Buna karşılık okuyucu, anılan ülke hakkında sadece en iyi şeyleri işitecektir.

İsrail kusursuz bir memleket mi? Değil. Ama bizler onu bu kusurlarıyla da seviyoruz. Tıpkı Kanadalıların Kanada'yı, Portekizlilerin Portekiz'i ve İngilizlerin Fransa'yı sevmeleri gibi. Saydığımız ülkelerle aramızdaki tek fark, devletimizin haritalarda çok daha güç bulunabilmesidir. Çünkü öylesine miniktir ki, coğrafya atlaslarından çoğunda adını yazacak yer ayrılamaz. Bu yüzden, İsrail sanki Kudüs'ün başkentiymiş gibi, memleket «Kudüs» olarak işaretlenir.

Ne var ki böyle ufak - tefek şeylere şaşmayız biz. Aslında, şaştığımız şey pek azdır. Neticede İsrail, bir mucizeler dizisinin sonucu değil midir?

Hatırlıyalım: Budapeşteli bir Yahudi gazeteci olan Theodor Herzl, tek kelime İbranice bilmediği halde, sırf Dreyfus Dâvâsı'ndan esinlenerek, bir Yahudi Devleti kurmayı aklına koymuştu. Gelin görün ki yıllarca sonra böyle bir devlet gerçekleşti. Bugüne kadar —İngilizler bile dahil olmak üzere— hiç bir Allahın kulu bu işe akıl sır erdiremedi.

Demek ki mucizeler, daha başlangıçtan beri İsrail gerçeğinin devamlı envanteri olagelmıştır. Bu mucizeler, en serinkanlı, en katı plânlamalarda bile dikkate alınır. Başka bir ülkenin Maliye Bakanı: «Baylar, bizi sadece bir mucize kurtarabilir,» dediği vakit, o hükûmetin ya da tümüyle o ülkenin bir felâketin eşiğine geldiğine inanabilirsiniz. İsrail'de ise bu, beklenen mucizenin iki - üç gün içinde kendini göstereceğinden başka anlam taşımaz. Ve gerçekten de öyle olur. Evet, boşuna bir mucizeler ülkesi değildir İsrail.

Sorarım size, şu koskoca yeryüzünde, halkının ulusal sınırlar dışında yaşadığı ikinci bir ülke daha var mıdır? Belki mantığa ters düşen bir durum, ama olumlu yanları yok değil. Milyonlara varan vergi yükümlülerinin devlet sınırları dışında yaşaması ne de olsa her maliye bakanının dilediği şeydir.

Dağınık biçimde başka toplumlar içinde yaşayan kardeşlerimizi severiz. Dağınık biçimde başka toplumlar içinde yaşayan kardeşlerimiz bizi daha da çok severler. Dağınık biçimde başka toplumlar içinde yaşayan bu kardeşlerimiz aramızda bulunamamanın ıstırabını çekerler ve bunun yicdan muhasebesini yapmaktan aynı oranda zevk duyarlar. Gerçeği konuşmak gerekirse, çoğu haritalarda gülünç, küçücük bir leke olarak görünen bu toprakları neden sevdiklerini bilmezler, başka bir deyimle, bu ülkeyle yeryüzündeki

öbür memleketler arasındaki farkı anlayamazlar.

Ve şimdi okuyucularımızı Harry ile tanıştırmak zamanı geldi. Çünkü Harry, aradaki farkı anlamadı, ama anlamasını öğrendi.

İŞTE ARADAKİ FARK

Harry, tam adıyla Harry Klein, uzaktan akrabam olur. Günlerden bir gün —öyle pek fazla da olmadı— benim İsrail'e yerleştiğim sıralarda o da Amerika'ya göçetti. Harry «Katişksız Yahudi» denilen has türden olmakla beraber siyonist tarafı yoktu. İşte, zaten bu nedenle New York'a gitti ya...

Harry ayrıca çok saf adamdı. Kendisini bir eşi daha bulunmayan birinci sınıf iş adamı sanırdı. Daha Amerika'da karaya ayak basar basmaz dolarcıkların ceplerine sel gibi akmaya başlayacağına inanmıştı. Amerika'da karaya henüz ayak basmıştı ki, dolarcıklar ceplerine sel gibi akmaya başladı. Bu durumda ne yapabiliirdim? Yapabileceğim tek şey, ılımlı bir gururla, İsrail'de her ne kadar bir elim yağda, bir elim balda değilse de, herhangi bir sıkıntı olmadiğini kendisine yazmaktı. Nitekim öyle yaptım. Onun yapabileceği tek şey de bandı paket yollamayı kesmekti. Nitekim öyle yaptı.

Görüşlerimiz arasındaki büyük ayrıcalık, Amerika gezim sırasında birkaç günlüğüne uzaktan akrabam olan Harry'nin evine indiğim sırada patlak verdi. Ortadoğu bunalımı o sıralarda kapıya gelip dayanmıştı. Konuşmasından anladığıma göre Harry, bir milim olsun fikrinden ayrılmak niyetinde değildi.

«Gönderdiğim bağışları herhalde muntazaman

alıyor olmalısınız. Ama neye yaradığını biliyorsam adım Klein değil, eşek olsun. Anlıyalım bakalım marifetiniz neymiş? Bana New York'da bulunmayıp da sizin orada olan tek şeyi göster yeter!»

«Orada çok rahatım,» dedim. «Hoşuma gidiyor, ayıp mı?»

«Benim de burası hoşuma gidiyor. Arada ne fark var?»

«İki milyon Yahudi ile birarada yaşıyorum.»

«Ben de öyle.»

«Başkanımız da Yahudi.»

«Okey! Şayet bir gün başkan olmak hırsına kapılırsam İsrail'e gelirim. Oldu mu?»

Konuşmamız bu düzeye ulaştı mı keserdik.

ABD'de bulunduğum sırada Dışişleri Bakanlığı'ndan, 4 Temmuz Ulusal Bayramı nedeniyle yapılacak geçit resmine katılmam için bir davetiye aldım. Bu büyük şerefi, Harry Amca ile paylaşmak soy-luluğunu göstermek kararını vermiştim. Bu hareketim daha çok ona, bir İsrail vatandaşının Birleşik Amerika Devletleri topraklarında gördüğü büyük itibarı elle tutulur biçimde kanıtlamak hedefini güdü-yordu.

İsraililerin bana vatansever olmadığım damgasını vurabilecekleri bahasına teslim etmeliyim ki, Amerikalıların da geçit resmi düzenlemekte belirli bir ustalıkları var. Bir süre önümden geçen bandoları saymakla yetindim. Elliden sonra artık hesabı şaşırdığım için saymaktan vazgeçtim.

Harry gösteriden öylesine büyülenmişti ki, alkış-lamaktan elleri şişti.

«Ne dersin, ha? Nasıl bir millet olduğumuzu gör-dün mü?»

«Hiç fena sayılmaz,» diye fısıldadım. «Hiç fena sayılmaz.»

Altı saat sonra geçit resmi bitmek üzereydi. Aşağı yukarı dört yüz kadar değişik tipte jet uçağı, gök gürültüsünü andıran seslerle ve yıldırım hızıyla üzerimizden uçup gitti. Harry'nin hayranlığı artık son haddine varmıştı. Zaptetmekte güçlük çekiyordum.

«Gördün mü? Dünyanın en güçlü, en büyük devleti biziz.»

Uygun biçimde bir karşılık vermeyi düşündüm, ama aksi gibi o anda aklıma hiç bir şey gelmedi.

Ertesi yıl ağaçlar çiçek açarken uzaktan akrabam olan Harry Klein hiç beklemediğimiz bir anda Tel Aviv'deki evimizin kapısını çaliverdi. İsrail'e gelmesi sırf raslantıydı. Yoksa, özel bir durum nedeniyle ve özel bir ilgi ile gelmiyordu. Yooo, Allah korusun... Avrupa'da tatilde bulunduğu sırada, bir de İsrail'e şöyle ayaküstü bir uğrayıp uzak akrabaları ziyaret etmek aklından geçivermişti. Neden olmasın?...

Bu kez o turist durumundaydı. Onun için de hükûmet kendisiyle ilgileniyordu. Dolayısıyla Bağımsızlık Günü geçit resmi için bir tribün bileti sahibi olabilmişim. İşte böylece hayatımda ilk kez bu büyük gösteriyi izleyebilecektim. Çocuklar gibi sevinirdum.

Organizasyon mükemmeldi. Bir tek seyirci bile yerine ulaşmak için yirmi milden fazla yürümek zorunda bırakılmamıştı. Oturulacak sıraların pek rahat olmamasına karşın, sevdiğimiz, artık içli dışlı olduğumuz, öz malımız çöl rüzgârı Hamsin esiyordu. Hem de birinci sınıf bir Hamsin.

Harry Amca dişlerini sıkmış susuyordu.

Aşağı yukarı bir saat kadar heyecanla bekledik. Derken, bayraklarıyla sancaklarıyla ilk birlikler önümüzden geçti. Harry alkışlıyordu.

Bunu, tepemizden süzölüp giden «Mystere» tipi sekiz savaş uçağı izledi. Harry uçaklara bakarken gözlerinin nemlendiğini farkettim.

Arkasından dört helikopter göründü. Bu kez Harry küçük bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. «Gördün mü Klein?» dedim. «İşte, aradaki fark!»

ÇOK YILDIZLI BAYRAKTAN ÇİFT YILDIZLI BAYRAĞA

Politik Alanda Gerçekçi Bir Öneri

Siyasî durumumuz çelişkiler içindedir. Bir yandan, böylesine az petrol üreten avuç içi kadar bir ülkede yayınlanan günlük gazetelerin çokluğu nedeniyle kınanırız, öte yandan dünyaya hükmetmemize bir arpa boyu yol kaldığını bilmeyen yok gibidir. Kapitalizm, Komünizm, Siyonizm gibi üç büyük belânın ipleri elimizde kördüğüm olmuştur. Nasyonal Sosyalizm'i yendiğimiz gibi, Amerika'yı da bir uydumuz haline getirmeyi başardık. Bu kitabın yazarını, arkadaş Jossele'yi, bir de at suratlı Schultheiss'i tanıyanlar, bütün bu işleri bu adamların nasıl yapabildiğini kendi kendilerine soracaklardır. Ama, boşuna. Gerçek olan, günden güne güçlendiğimizdir. Söylenildiğine göre ABD Başkanı uykusunda hep «Yidiş» konuşurmuş. Uyumasına fırsat bırakırsak tabii... Çünkü Amerika, bilindiği gibi, saldırganlığımızın ilk ve en önemli kurbanıdır. Buna üzülenler çıkabilir, ama unutulmamalı ki, Amerika böyle berbat duruma biz-zat kendi kusurlu davranışı nedeniyle düşmüştür. Böylesine inatçı bir tarzda bize yardım etmemiş olsaydı, ABD'yi boyunduruğumuz altına sokmak aklımızın ucundan bile geçmezdi.

Amerika Birleşik Devletleri'ni bize bağlayan şey acaba nedir? Anladık: «Yakındoğu'da demokrasinin kalesiyiz». Gelgelelim, elde böyle bir koz varken en müstebit çöl derebeyleriyle bile geçinmek işten değildir. Yeter ki, sözkonusu çöl birazcık petrol koksun. Amerika'da yaşayan pek çok sayıda yahudinin bunda rol oynadığı düşüncesi de elle tutulur neden değil. Bunlar, bilemediniz, seçimlerde etkili olabilirler. O da, New York kenti Belediye Başkanı seçiminde. Çünkü, ne hikmetse, New York belediye başkanları, bazı bilinmeyen sebeplerle, analarından doğdukları günden beri İsrail'in sadık birer dostu olmakla ün salmışlardır.

Öyleyse Amerika ile aramızdaki bağların kökenini nerede arıyalım?

Belki de ünlü Aslan ile Fare masalı bize bu konuda yardımcı olabilir. Masal şöyle:

Günlerden bir gün hayvanlar âleminin —tartışmasız— kralı aslan, küçücük bir fare yakalar. Can havliyle çırpınan fare, «Kıyma canıma!» diye yalvarır. «Kimbilir, benim gibi zavallı, kendi halinde bir yaratık belki de sana bir gün yararlı olabilir.» Aslan bu sözlerden öylesine keyiflenmiştir ki, farenin hayatını bağışlar.

Birkaç gün sonra ormana gelen avcılar aslanı vurmak için peşine düşmüşlerdir. Paniğe kapılan aslan, bir ağacın kovuğundan öbürüne, bir çalıdan bir başka çalıya zıplar, girecek delik arar. Bayır aşağı koşar, tepelere tırmanır, bir oraya, bir buraya gider, sözün kısası şaşkına döner.

İşte, beklemediği anda bir de ne görsün? Karşısında, hayatını bağışladığı minik fare durmuyor mu?

Fare, «Ey ormanlar hâkimi, dile benden ne diler sen!» der.

Sinirden kuduracak hale gelen aslan, «Beni rahat bırak ve bas git!» diye kükrer.

«Pekâlâ, dilediğin gibi olsun.» diyen fare oradan uzaklaşıp gider.

Kissadan hisse: Küçük fare, kendine gösterilen güveni kanıtlamış ve aslanlar ailesinin bir ferdiymiş gibi davranmıştır...

Aile mi?... Hiç de fena değil. Hele federasyon biçiminde olursa...

Tarihsel gerçeklere saygılı olmak için şunun bir kez daha gün ışığına çıkarılması doğru olur: Bu olağanüstü fikir, birkaç dinamik İsraili devlet adamının kafasında oluşmuş ve meseleyi derhal uygulama alanına koymak amacıyla Amerika'ya uçmuşlardır. Güvenilir kaynaklardan sızan haberlere göre, bu arada olumlu sonuçlara doğru dev adımlarla gidilmektedir. Konu ile ilgili bir proje taslağının hazırlandığı gelen haberler arasındadır.

Bu «İlkeler Taslağı»na göre İsrail ve ABD hükûmetleri, milletlerinin çok çok gerilere giden hayallerini gerçekleştirmeyi amaçlayan siyasî bir federasyo halinde birleşmeye and içmişlerdir. Böylece, şimdiye kadar boşuna birbirinden ayrı yaşayan ve bu tutumları zaman israfından başka şeye yaramıyan iki ülke bundan böyle son derece güçlü bir devletler birliği halinde yaşayacaktır:

«MONOLİTİK ALİANS, PARTNERLER: AMERİKA — İSRAİL (MAPAİ)»¹

¹ MAPAİ aslında İsrail'in iktidar partisidir. Ephraim Kishon başka bir münasebetle bu konuda şöyle diyor: «Sosyal Demokrat MAPAİ Partisi, İsrail'in ezeli ve ebedi hükûmet partisidir. Fransız radikal sosyalistleri misali tutucu olmadığı gibi, Amerikan demokratları örneği ilerici de değildir. Aşağı yukarı ikisinin ortasında yer alır.» (Çeviren).

Sadece Akdeniz ile Atlas Okyanusu'nun ayırdığı ikiz ülkelerin birbirleriyle olan doğal yakınlıkları, böyle bir birleşme için yeter de artar bile². Birçok konularda tarihsel kader ortaklıklarının da unutulmaması gerekir. Her iki ülke de bağımsızlığını, İngilizleri memleketten kovduktan sonra elde etmiştir. Her ikisi de göçmenler için birer eritme potasıdır. Durmadan çölleri yeşertmeye çalışırlar ve nihayet her ikisi de lüzumundan fazla Yahudiye bağırılarına basmışlardır.

MAPAI Federasyonu'nun toplam yüzölçümü 8,150,815 kilometre karedir. Bu da, İsrail'in yüzölçümü açısından yüzde 40,000 oranında bir artışı ifade eder. Toplam nüfusun ise 180 milyona varması beklenmektedir.

Müttefik ülkeler, birleşmeden sonra da siyasî sistemlerini koruyacaklardır. ABD'de iki partili demokrasi yürürlükte kalacak, İsrail'de ise —uygulama açısından olumlu sonuçlar alınması nedeniyle— Belediye Otobüsleri Sendikası Yönetmeliği eskisi gibi geçerli olacaktır.

Her iki MAPAI Başkanı hukuken eşittir. Böylece, ABD Başkanı'nın her zaman İsrail Başkanı'ndan talimat alması ve ona ayak uydurması gerekmiyecektir³.

Federasyonun başkenti muhtemelen Sde Boker olacaktır⁴. İsrail'li bakanların Amerika'ya gittiklerinde

² EL-AL'ın dev jetleri tarafından kısa sürede alınan gülünç bir mesafe.

³ Anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması için İsrail Parlamento-su'nun bir sözcüsü ile New York Belediye Başkanı'ndan oluşan ikili bir komisyon kurulacaktır.

⁴ Sde Boker, Ben Gurion'un politik hayatın yorucu ortamından kurtulmak, rahat ve huzura kavuşmak için zaman zaman sığındığı ülke Kibbutz'du. Rahat ve huzurdan bıktığı zaman oradan tekrar politik hayata dönerdi.

orada daha uzun süre kalabilmek için bahane aramalarını peşinen ortadan kaldırmak amacıyla Ortak Hükûmet New York'ta daimi merkezini kuracaktır.

İsrail Parlamentosu «Knesseth» tek yasama organı olarak görevini sürdürecektir ve 60 Amerikalı parlamentere saflarında yer verecektir. Senato ise Keren Kajemeth'le birleştirilecektir⁵. Siyasi partiler arasında buna benzer birleşmeler de kuşkusuz düşünülebilir. Dinî kuruluşlarımızdan bazıları Amerika'daki çeşitli mezhep mensuplarıyla, bir çeşit nabız yoklaması niteliğinde, ilişkiler kurmuşlardır. Başka bir söylentiye göre MAKİ, New York Yaylı Çalgılar Dörtlüsü ile müzakere halindedir⁶.

Federasyon ortaklarının dış politika konusunda bağımlılıkları birleşme nedeniyle bozulmayacaktır. ABD, NATO'da kalmaya devam edecek, İsrail ise Ghana'ya plâstik mamûl eşya ihracatını sürdürecektir⁷.

İsrail ayrıca, Amerika sınırlarını hiçbir surette zedelemeyeceğini, toprak bütünlüğüne saygı göstereceğini garanti edecektir.

⁵ Keren Kajameth pek çok sayıda memurun çalıştığı, İsrail'in en güçlü kuruluşlarından biridir. Çok eskiden, ilk iskâncılar zamanında şahıs malı Arap toraklarının satın alınması amacıyla tesis edilmiş olan Karen Kajameth, aradan geçen zaman içinde koşulların tamamen değişmiş olmasına rağmen varlığını bugün de pek çok sayıda memurla sürdürmektedir.

⁶ MAKİ, İsrail'in Komünist partisidir. Üye sayısının çok kısıtlı olmasına rağmen, siyasî etkinliği gene de sıfırdır.

⁷ İlerici bir ülke olan İsrail, yeni gelişen «Kara» ülkelerle dostça ilişkiler kurmuştur. Ve bu ülkelerle sürdürdüğü ilişkiler sayesinde ki İsrail «Bir Endüstri Süper Devleti» olduğu bilincine varabilmektedir. Biz onları mamûl eşya göndermekle desteklerken, onlar da bize ham madde yollarılmaktadır. Örneğin: Yüksek tahsil öğrencileri gibi...

Her iki ortak ülke, karşılıklı diplomatik ilişkilerini devam ettirecek, bu arada İsrail, milletlerarası talepleri karşılayabilmek amacı ile, dış ülkelere gönderdiği «şlihim», yani gizli görevli memur sayısını belirli şekilde arttıracaktır.

İki ülkenin silhl kuvvetleri tek vücut halinde birleşecektir. Ortak Genelkurmay Kararghi, Ramat Gan'da kurulacaktır. İsrail Maliye Bakanı'nın kişisel başvurusu zerine, İsrail Ordusu'nda geçerli olan subay maaşlarının, Amerikan standardına göre ayarlanmamasına bilhassa dikkat edilecektir.

İki ortak arasında var olan ekonomik farklar en kısa zamanda giderilecektir.

Federasyonun yeni para birimi «Eshkol» olup, değer bakımından 1 İsrail lirasına ya da 1.80 dolara eřittir⁸.

Orada, burada ufak - tefek görüş ve düşünce farklarının ortaya çıkabileceğini, dolayısıyla çekişmelere yol açacağını hesaba katmak doğaldır. Ama, böylesine dev bir projede önüne geilemiyecek önemsiz srtşmelerdir bunlar. Cumartesi günleri siğara içmek yasağı belirli bazı Amerikan çevrelerince yüzde yüz yadırganacak, hatt kınanacaktır. Aynı şekilde tüm gemi ve tren mutfaklarında hazırlanan yemeklerin Yahudi kurallarına göre, yani Kaşer olup olmadıklarını denetlemek üzere mecburen görevlendirilecek olan Hahambaşılık Makamı memurlarının varlığı, Amerikan kamuoyunda hoşnutsuzluk yaratacaktır.

Amerika, İsrail gıda maddeleri fazlalığını almayı taahhüt edecektir.

⁸ Aynı adı taşıyan İsrail Maliye Bakanı'na saygı nişanesi olarak.

MAPAI Federasyonu'nda resmi diller İbranice ile İngilizce'dir.

Amerika'nın ulusal bağımsızlığına İsrail'in saygı gösterdiğinin sembolik ifadesi olarak «United Jewish Appeal» bağış toplama kampanyası ABD'de, ötedenberi olduğu gibi, sürdürülecektir.

Sözlerimizi bağlarken şu noktayı belirtmek isteriz: Dev proje halen öyle bir noktaya ulaşmış bulunmaktadır ki, resmen uygulanması bir tek Amerika'nın onayına kalmıştır.

Giderek daha yoğun bir biçimde artan sanayileşme eğilimi, ülkemizi tehdit eden tehlikeler zinciri içinde yeni bir halkadır. Bir fabrikanın hizmete girişi ile diğer yeni bir fabrikanın hizmete girişi arasında bir haftadan fazla zaman geçtiği takdirde, maliye bakanımızın midesinde ıstırap verici bir boşluk duygusu başgösterir ve derhal gereken tedbirlerin alınmasını ister.

SANAT ve EKONOMİ

MALİYE BAKANI: Başka bir şey var mı?

MÜŞAVİRLER: Eğitim Bakanlığı iki yıl önceki başvurusunu yenileyerek, Josua Bertini yönetimindeki Oda Orkestrası için bir defaya mahsus 75,000 liralık tahsisat istiyor. Tekrarlanan başvuru yazısında, iki yıl önce olduğu gibi, sözkonusu müzik topluluğunun ülkemizin kültür hayatındaki önemli yeri üzerinde özellikle durularak —

MALİYE BAKANI: ...Başka bir şey var mı?... Yanılmıyorsam Maliye Bakanlığı burası, Kültür Encümeni değil!

MÜŞAVİRLER: Oda Orkestrası şimdiye kadar Maliye Bakanlığı'na yardım için yedi kez müracaat etmiş.

MALİYE BAKANI: Bir düzine daha yazsalar ne farkeder? Anlaşılan bizi altın yumurtlayan tavuk sanıyorlar. Kapımı çalan her çalgıcı kumpanyasına kendimi öyle kolayca sağdırır mıyım sanıyorsunuz?... Kendilerini ne sanıyorlar bu adamlar?

MÜŞAVİRLER: Oda müziği konserlerini, bilindiği gibi, ancak sınırlı bir halk topluluğu izler. Bu nedenle parasal yardıma ihtiyaçları var.

MALİYE BAKANI: Boş lâfları bırakalım da rakamları konuşuralım baylar. Bu gibi oda müziği konserleri kaç defa verilir?

MÜŞAVİRLER: Yılda 40 kadar.

MALİYE BAKANI Ya salonlarındaki koltuk sayısı?

MÜŞAVİRLER: Oda müziği konserleri için uygun salonlarda yapılan ortalama hesaba göre 483 koltuk. Ama gene de boş yer kalıyor.

MALİYE BAKANI: Teşekkür ederim. Tam düşündüğüm gibi. 40 X 483 eder 19,320. Bundan da boş yerleri düşün. Böylesine zavallı sayılar için bizden bir de yardım isteniyor. Hem, başımızda bir de Opera belâsı var. Bretoni midir nedir, bu saygıdeğer vatandaş şimdiye kadar zahmet edip de Prodüktiviteyi Geliştirme Enstitüsü'ne hiç başvurmuş mudur dersiniz?

MÜŞAVİRLER: Bildiğimiz kadarıyla hayır.

MALİYE BAKANI: Tahmin etmiştim. Hükûmete koşup sadaka dilenmek çok daha kolay ve de rahat. Hayır baylar, hayır. Bir devlet böyle yöntemlerle kurulamaz. İflâsın eşiğine gelmiş bir kuruluş, dişini sıkıp, kendi kendine biraz kafa patlatsın da, daha mantıklı ve bilinçli bir üretim sistemine yönelsin. Maliyeti asgariye indirirken aynı zamanda personel kısıtlamasına gitsin, maaşları azaltsın, buna karşılık biletlere zam yapsın. İşte o

vakit piyasa ile rekabet edebilecek duruma gelirler.

MÜŞAVİRLER: Oda Orkestrası'nın eleştiricilerle uzman kişiler tarafından emsalleri arasında en mükemmel topluluk olarak nitelendirildiğine ve milletlerarası üne sahip bulunduğuna dikkatinizi çekmek isteriz.

MALİYE BAKANI: Milletlerarası ün ha? Bunu liraya vurursanız ne eder? Hem bunlar nasıl uzman kişiler ki, zararına çalışan bir kuruluşun tüm yaşama gücünü yitireceğini bilmezler?

MÜŞAVİRLER: Fakat sanat açısından —

MALİYE BAKANI: ...Ben sanatçı değil, iktisatçıyım Baylar. Bırakalım artık bunu. Gündemde başka bir şey var mı?

MÜŞAVİRLER: İsrail'de sentetik elyaf fabrikası kurmak isteyen bir İtalyan mensucat sanayicisinin teklifi var.

MALİYE BAKANI: İsrail'de ilk sentetik elyaf fabrikası. Mükemmel.

MÜŞAVİRLER: Pek öyle sayılmaz. Bundan önce üç tane daha kurulmuştu.

MALİYE BAKANI: Öyleyse bir dördüncüsüne de yer vardır.

MÜŞAVİRLER: Geçen ay içinde bu fabrikalardan ikisi toplam 4.6 milyonluk bir zararla tesislerini kapattılar.

MALİYE BAKANI: Çok rica ederim baylar! Öyle şeyler vardır ki kupkuru istatistik rakamlarla ölçüye vurulamaz.

MÜŞAVİRLER: Buna rağmen birkaç rakama değinmek zorundayız. İtalyan sanayici 9 milyonluk kredi istiyor. 5 milyonunu fabrikaya yatıracığını taahhüt etmekte.

MALİYE BAKANI: Yeni makinalar getirecek mi?

MÜŞAVİRLER: Herhalde.

MALİYE BAKANI: Büyük, güzel makinalar mı?

MÜŞAVİRLER: Bildiğimiz kadarıyla küçük ve düz makinalar.

MALİYE BAKANI: Gene de güzel, büyük manivelâları vardır. Böylece, sanayi çarkımız bu manivelâlar sayesinde daha da güçlenecek. İbrani malı sentetik elyaftan yapılmış dokuma, dünya pazarlarını fethedecek. Üzerlerine de şanlı bayrağımız amblem olarak basılacak ve altında Made in Israel yazacak. Sentetik elyaf nedir?

MÜŞAVİRLER: Plâstik, yani yapay iplikten üretilmiş bir çeşit kumaş.

MALİYE BAKANI: Peki, peki. Önemi yok. Bizi ekonomik bağımsızlığımıza götüren yolda yeni hamleler yaparken ayrıntılarla kafa patlatmaya ne hacet var?

MÜŞAVİRLER: Ama efendim —

MALİYE BAKANI: ...Baylar, kulaklarıma vızır vızır çalışan fabrikaların o ilâhi sesi şimdiden geliyor. Eğitim görmüş yüzlerce işçinin nasıl —

MÜŞAVİRLER: — İki fabrikanın kapanmasına sebep olduklarını—

MALİYE BAKANI: Ve makinalardan sonu gelmeyen bir sel gibi, incecik, yumuşacık, güneş altında altın gibi pırıl pırıl parlıyan kumaşlar, ulusumuzu dünya uluslarının üstüne çıkaracak yolda yepyeni bir atılım olarak... ve de...

MÜŞAVİRLER: Ama 9 milyon lirayı bir çırpıda nasıl...

MALİYE BAKANI: Bırakın canım artık durmadan rakamlardan söz etmeyi. Bu yatırımlar başlıbaşına

birer müziktir, hem de çok yüce bir müzik. Geleceğin müziği. Yaratıcı sanat işte bu...

MÜŞAVİRLER: Fakat iktisadî açıdan —

MALİYE BAKANı: Ben iktisatçı değil, sanatçyıım bay-lar.

İsrail, küçük, fakir bir ülke olduğu için spor işlerine ayırabileceği para pek kısıtlıdır. Katıldığımız milletlerarası yarışmalarda bu durum bütün çıplaklığıyla kendini gösterir. Çünkü bu gibi yerlere gönderdiğimiz kabilelerde sporcu sayısı, ülkemizi temsil etmeye hak kazanmış yetenekli idareci sayısı yanında solda sıfır kalır.

BİR SPOR ŞENLİĞİNE HAZIRLIK

Asya Olimpiyatları, birçok ülke için olduğu gibi, bizim için de gerçek Olimpiyat Oyunları kadar önemlidir. Bu nedenle aylar öncesi yoğun bir çalışma başlar, İsrail kafilesinin kimlerden oluşacağı konusu kamuoyunda büyük tartışmalara yolaçar.

Bangkok'da yapılacak Asya Olimpiyatları'na, bu iş için antrenman yapan tüm idareci kadromuzla kâtlmamızın mümkün olamayacağı daha işin başından beri bilinen bir gerçektir. Çünkü, devlet bütçesinin böylesine ağır bir yükün altından kalkması olanak dışıydı. Unutmamalı ki, idarecilere, az da olsa, bir miktar aktif sporcunun eşlik etmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Adet haline gelmiş bir kere.

Sonunda şu karar alındı: Bangkok'a sporcu başına iki idareci gidecekti. Bire iki. Yani çok az. Oyun-

lara ancak bu kadar kısıtlı sayıda idarecinin katılabileceği göz önünde tutularak, sorunun en âdil biçimde çözüme bağlanmasını sağlamak amacıyla, bu idarecilerden bazı şartları yerine getirmiş olmaları isteniyordu. Kılı kırk yararcasına bir titizlikle elekten geçirilen bu yetenekler ise şöyle sıralanıyordu:

1. Birinci sınıf bir koalisyon partisinin üyesi olmak.
2. 48 saat içinde asgari 8 adet tavsiye mektubu getirebilmek.
3. Seçici Komite üyelerine en azından 50 metreküplük bir baskı yapabilmek olanağına sahip bulunmak.
4. Her türlü acımasız entrikayı yapabilecek yeteneklerle donatılmış olmak.

Birinci tur elemeler öyle çetin geçti ki, bunları sadece gerçekten bileğine güvenenler kazandı, gerisi sapır sapır döküldü. Daha başlangıçta insanlık trajediasının en tüyler ürpertici örneklerini gördük. İsraili rekortmen L. J. Slutkovski, yani spor dünyasının eski emektarı, en azından 21 spor kuruluşunun yönetim kurulu başkanı olan bu adam, siyasî partiler testini tereyağından kıl çekercesine başardığı ve diğer konularda da yetenekli olduğunu yeterince isbatladığı halde, bu birinci turda sadece 6 tavsiye mektupluk puan alabilmişti. Kendisine ikinci bir hak daha tanınmış, ama bu kez de 7 mektupta takılıp kalmıştı. Sekizincisi sözlü tavsiye olduğu için sayılmadığından barajı geçememiş ve böylece elenmişti. Antrenörü bu kararı şiddetle protesto ederek, Slutkovski'nin başarısı için çok önemli olan Ticaret Bakanı'nın henüz Brüksel'deki Ortak Pazar görüşmelerinden dönmediğini ileri sürmüştü. Protesto halâ askıdadır.

Seçici Komite'nin ünlü bir üyesi, «Slutzi'ye olan

güvenimiz sonsuzdur,» demişti. «Ancak, adam kayırma töhmeti altında kalmamak için kurallara harfi harfine uymak zorundayız. Elemelerde başarı gösteren Bangkok'a gider. Başaramıyan gidemez.»

Buna karşılık en iyi kondisyonla elemelerden geçen ustaların ustası idareci Benzion Schultheiss, Bangkok biletini cebine sokmuştu. Çünkü —daha çok arkadan esen rüzgârın etkisiyle tabî— Geçici Komite'nin toplandığı salondan, Eğitim Bakanlığı'na olan mesafeyi 23:52.2 gibi olağanüstü bir zamanda almış, ayrıca bir gece içinde tam 10 (!) tavsiye mektubu getirmişti. Bu mükemmel sonuçla Schultheiss kendisini dünyanın her ucunda gösterebilir ve kalburüstü katile idarecileri arasında en üst mevkii almak şansına sahip olanlar arasında başta gelir. Sözüne güvenilir antrenör çevrelerinden açıklandığına göre, şimdiye kadar bu büyük rekoru yıllardır elinde tutan tek adam Japon idareci Taku Muchiku olmuştur. Muchiko ikinci tur elemelerde devreye soktuğu, saat başına tam 132 telefon görüşmesiyle halâ rekortmenler arasında liste başıdır.

Bu konuda dünyada olup bitenleri çok iyi bilen bir uzman kişi ise bize şunları söylemişti:

«Endonezyalı idarecilerin de yabana atılmaması gerekir. Özellikle entrikacılık dalında hayret verici başarıları vardır...»

Birnbaum ile Dr. Bar - Hönig gibi İsrail'in iki eski rekortmeni arasındaki çekişme de dramatik geçmişti. Bar - Honig, komite üyelerine baskı testinden, «Oturarak 52 metreküp» gibi mükemmel bir derece ile geçmiş, kişisel ilişkiler konusunda da olağanüstü başarı göstermiştir. Finişte ise rakibi Birnbaum daha çok göz doldurmuş, aracı bulmak disiplinde halen, Bakanlar Kurulu'nun faal üyesi olan sekiz bakanla,

çok iyi puanlar aldığı gibi, tavsiye mektubu dalında yarışmayı üç puan önde bitirmiştir. Son dakikada ve kimsenin beklemediği anda, gizlice masörlük eğitimi gördüğünü kanıtlaması üzerine Bar-Honig'in bir puan daha kazanmış olması ve ek yarışma dalı olarak elemelere eklenen «Dirsek Testi» herhangi bir sonuç getirmediğinden, anılan her iki adayın da Bangkok'a gönderilmesi yetkililerce karara bağlanmıştır.

İdareciler takımımız, hiç kuşkusuz, İsrail Devleti'ni en iyi biçimde temsil edecektir. Mavi renkte süslü kıyafetleri içinde stadyuma dörtlü sıralar halinde girecekler, tribünlerin önünden geçerken bayrağımızı başta yürüyen On - Tavsiye - Mektubu rekortmeni Schultheiss taşıyacak, en geriden de aktif sporcular gelecektir.

AHİMAAZ ve PABUÇLAR

Çocukları kendilerine çekmemiş İsraili ana-babaların ağız kulaklarına varır. Çocuk denilen yaratık bu ülkede öylesine şımartılır ki, aklınız durur. Tıkabasa dolu bir otobüse kucağında beş kiloluk bir çuvalla binenin ise suratına dönüp de bakan olmaz; yani ayakta kalmak zorundadır.

İsrail'de yaşayan çocukların tümüne kuşkusuz dâhi denemez. Bu yavrular arasında olağanüstü zekâya sahip olanlar yüzde seksen beşi, bilemediniz doksanı geçmez. Arta kalan yüzde on ya da onbeşi geri zekâlılar sınıfına girer. Bunlar da okumuş olanlar değil, doğaya terkedilmiş çocuklardır, çünkü İsrail'de eğitim henüz devletleştirilmemiştir.

İşte, sözünü edeceğimiz Ahimaaz bunlardan biriydi.

Bütün talihsizlik, lâstik tabanları nedeniyle «Rubber Soles» adı verilen, piyasaya yeni çıkan Amerikan ayakkabılarına karşı içimde uyanan istek yüzünden patlak vermişti. Bu pabuçlardan almayı kesinlikle aklıma koymuştum. Böylece, «Mograbi Square» deki ¹ ayakkabı mağazalarından birine girerek:

¹ Dünya olaylarının iki mihrakı var. New York'un Times Square'i ve Tel Aviv'in Mograbi Square'i (Gerçekten de dünya sinemalarının yüzde kırk üçü bu iki meydanda toplanmıştır). Bir İsrailiye Habeşistan'ın nerede bulunduğunu soracak olsanız şu karşılığı verecektir: «Habeşistan, Mograbi Square'in 3000 mil güney batısındadır.»

«Bay Leicht,» dedim, «bir çift orijinal Rubber - Soles istiyorum. Vidala olsun. Burnu Amerikan tipi.»

«Bir dakika,» diye karşılık veren Bay Leicht, raflarda bakınmaya başladı.

Çok geçmeden ortaya şu gerçek çıkmıştı: Leicht Ayakkabı Mağazası'nda lâstik tabanlı kunduranın en alâsı, deri pabucun en hası, Amerikan biçimi burunlu ayakkabının en kralı vardı da, her üç kaliteyi birleştireni, ilâçlık olsun, yoktu. Hay Allah!

Neyse, hayal kırıklığına uğradığım, sevincimin kursağımda kaldığı yüzümdeki açık ifadeden anlaşılıyor olmalıydı ki, Bay Leicht hemen oracıkta, Merkez Postahanesi'nin karşısında bulunan şubesine çıkaraklardan birini yollayıp istediğim ayakkabıyı getireceğini söyliyerek beni avutmaya çalıştı.

«Birkaç dakikaya kadar dilediğiniz ayakkabılar burada olacaktır,» dedi.

Görünüşüne göre on dört, on beş yaşlarında, geri zekâlı olduğu daha ilk bakışta anlaşılan, ufak - tefek, çelimsiz bir Yemenli çocuğu yanına çağırarak, söylenenleri kavriyabilmesi için ağır - ağır, hecelere bir bir basarak şöyle konuştu:

«Dinle beni Ahimaaz. Hemen... Merkez... Posta-hanesinin... karşısındaki... şubemize git. Rubber - Soles... Vidala. 7 numara... Amerikan biçimi burunlu... bir çift ayakkabı istediğimi söyle... Onları alıp hemen buraya getir. Dediklerimi iyice anladın mı?»

Ahimaaz bön - bön:

«Neden?» diye sordu.

Bunun üzerine özür dileyen bir tavırla benden yana dönen Bay Leicht:

«Bu iş böyle olmayacak. En iyisi çıkarın ayakka-bılarınızı da salağın eline verelim!» dedi. «Yoksa ba-

karsınız bambaşka bir şey getiriverir ve ayağınıza uymaz!»

Bay Leicht ayağımdan çıkardığım iskarpinleri boş bir kutuya koyarak küçük Yemenlinin eline tutuşturdu.

«Hadi Ahimaaz... Göreyim seni. Rubber - Soles... Vidala. Amerikan... 7 numara... Bütün bunları aklında tutabilecek misin? Evet mi? Öyleyse koş bakalım.»

Ahimaaz durakladı:

«Bay Leicht... nereye gideceğimi bilemiyorum... Bay Leicht...»

«Merkez Postahanesi'nin nerede olduğunu bilmiyor musun oğlum?»

«Biliyorum.»

«Hadi öyleyse yaylan bakalım!»

İki saat yirmi dakika sonra halâ çorapla oturmuş ayakkabıları bekliyordum. Bay Leicht ile konuşacak konular tükenmişti. Tel Aviv'in kentsel gelişiminden, Çin'in Birleşmiş Milletler'e kabulüne kadar sözünü etmediğimiz şey kalmamıştı.

Derken kapı pat diye ardına kadar açılıverdi. Ahimaaz eşikte göründü. Soluğu tüm kesilmişti ve elleri tüm boştu.

Bay Leicht yerinden fırlayarak:

«Eeee, nerede ayakkabılar?» diye merakla sordu.

Ahimaaz körük gibi soluyordu:

«Uçak postasıyla gitti.»

Yerinde yapılan kovuşturma şu sonucu vermişti: Şaşkınlığa uğramış olan çocuk, patronundan aldığı talimat uyarınca dosdoğru Merkez Postahanesi'ne giderek 4 numaralı gişenin önündeki uzun kuyruğa girmişti. Gişe taahhütlü mektuplara ayrılmış bulunduğu uzun kuyrukta ilerlemesi güç oluyordu.

Çünkü Posta Bakanlığı'nın bir hademesi, tam 1200 mektup getirip memurun önüne atıvermişti. Ama, sonunda Ahimaaz'a da sıra gelmişti. Memura içinde ayakkabıların bulunduğu kutuyu uzatarak öğretilenleri uslu-uslu tekrarlamış:

«Rubber Soles. Vidala. Amerika No. 7,» demişti. Memurun karşılığı:

«8 numaralı gişe,» olmuştu. «Lûtfen yürüyelim baylar.»

Böylece 8 numaralı gişeye geçen Ahimaaz, bu kez de orada kuyruğa girmişti. Bu gişede de ağır mektuplar tartılıyordu. Sırası gelince aynı şeyi tekrarlamıştı:

«Rubber Soles. Vidala. Amerika No. 7.»

Uzatılan paketi gören memur:

«Bu mektup değil, paket,» demişti.

«Olsun, Bay Leicht böyle gitmesini istedi.»

Madem öyle isteniyor, tasası bana mı düşmüş, der gibi omzunu hafifçe silken memur, paketi teraziye koymuştu:

«Sana bir hayli tuzluya patlıyacak. Gideceği yer?...

«Rubber Soles. Vidala. Amerika No. 7.»

Posta tarifelerinin kayıtlı olduğu kitabın «Amerika» bölümüne bakan memur, kutunun ağırlığına göre uçak ücretini hesaplayarak:

«Üç lira on kuruş» demişti «Özel ulak mı olsun?»

«Neden özel ulak?»

«Acelesi yok mu?»

«Var. Hem de çok acele.»

«Öyleyse seksen beş kuruş daha vereceksin. Yanında o kadar para var mı?»

«Var sanırım.»

Memur işte o anda, kutunun üstünde herhangi bir adresin bulunmadığını farketmişti.

«Bu da nesi? Neden adres yazmadın oğlum?»

Suratı kıpkırmızı kesilen Ahimaaz özür dilercesine:

«Yazım pek iyi değildir efendim,» diye mırıldandı. «Evde sekiz çocuğuz. Ağabeylerimin en büyüğü Kibbutz'da ve—»

«... Peki, peki anlaşıldı,» diye sözünü kesen memurun, yumuşacık, bingil-bingil Yahudi yüreği o anda su yüzüne çıkıvermiş, kalemi hokkaya batırarak paketin üstüne adresi yazmaya hazır duruma gelmişti.

«De bakayım yavrum, kime gidecek?»

«Rubber Soles. Vidala. Amerika 7 numara.»

Lâflar Ahimaaz'ın ağzından güçlkle çıkıyordu. Öylesine kızarıp bozarıyordu. Yer yarılrsa içine geçecekti.

Memur yazmaya başlamıştı:

«RABBI SOL VİTALİ USA.»²

Yazarken de adlarını kısaltıp, örneğin «Salomon» yerine sadece «Sol» diyen Amerikan Yahudilerini içinden lânetlemişti.

«Peki, şehir yok mu oğlum? Hangi cehenneme gidecek? Ya sokak adı?»

«Bay Leicht tam Merkez Postahanesi'nin karşısında olduğunu söyledi.»

İşte o anda memurun sabrı tüm taşıvermişti:

«Yeter artık be!...» diye bağırdı. Ama, tecrübe sahibi kişilerin rahatlığı içinde gene de adresi ta-

² Rabbi: Yahudilerde kanun öğretmenine verilen fahrî unvan.

mamladı: Posta Kutusu No. 7, Brooklyn, N.Y., USA.³
Gönderenin adını da söyle.»

«Bay Leicht.»

«Adresi?»

«Adresini bilmiyorum. Dükkânı Mograbi Square'-de.»

İşte, kovuşturmadan alınan sonuç buydu.

Birkaç gün önce yolum yeniden o yana düştü. Leicht Ayakkabı Mağazası'nın önünden geçerken Bay Leicht el işaretiyle beni çağırarak Connecticut Eyâleti'nin Hartford kentinde yerleşik Rabbi Vitali'-den aldığı mektubu bana göğsü kabararak gösterdi (Yanlış Brooklyn adresi becerikli Amerikan posta idaresince düzeltilmişti). Ancak, Rabbi küçük bir serzenişte bulunuyor, nazik ama anlaşılır bir biçimde, daha fazla dayanmaları nedeniyle kullanılmamış ayakkabıları tercih ettiğini bildiriyor, öte yandan, aslında uzun süredir Siyonist hareket uğruna çaba harcadığı halde böyle bir hediye almış olmasına anlam veremediğini de uygun biçimde dile getiriyordu.

³ İsrail'de hâkîm kanaate göre tüm Amerikan Yahudilerinin Brooklyn'de yaşadığı sanılır. Gerçekten de öyledir. Hemen hemen tüm Amerikan Yahudileri Brooklyn'de yaşar.

NASIL BULMACA ŞAMPİYONU OLDUM?

Sabra adı verilen, bugünkü İsrail topraklarında doğmuş çocukların çoğu, ülkenin coğrafi yönden acayip boyutları nedeniyle dış dünya ile ilişki kuramadıklarından oldukça dar kafalı kalmaya mahkûmdurlar. Buna karşılık İsrail'i ceplerinin içi gibi bilirler. Ama insaf: Cep ne kadar büyük olursa olsun gene de ceptir.

Böyle bir ortam içinde Avrupalı göçmen, bilgi-siyle, görgüsüyle bu yontulmamış Asyalı gençler karşısında üstünlüğünü kanıtlamak fırsatını dilediği gibi bulur. Bu iş için en uygun yer, az sonra göreceğimiz gibi, plâjlardır. (Sözkonusu ülkeyi yeterince tanımayan sayın okuyucularıma: İsrail Devleti Akdeniz kıyısındadır. Memleketin içinde dilediğiniz herhangi bir noktadan yarım saatte ya denize ulaşabilir ya da Araplar tarafından tutsak edilebilirsiniz.)

Deniz kıyısında, parlak güneş altında, kumların üzerinde sereserpe yatmaktan iyi şey var mı? Bence yok. Yüzümü bir gazete ile örter ve yarın yayınevine teslim edeceğim yazıdan, ayakkabılarımı geri göndermesi için Hartford'a Rabbi Vitali'ye bir mektup daha yazmasını Bay Leicht'a hatırlatacağımdan, yeni bir vergi taksiti yatırmak zamanının geldiğinden, kırımın günlerdir söyleye söyleye ağzında tüy bittiği halde gene de çamaşırhaneden almayı unuttuğum

çarşaflardan, kısa süreli askerlik görevi için şubeye başvurmam gerektiğinden, tükenmez kalemimi kimin çalmış olacağı konusunda kafa patlatmaktan, iki gündür kulaklarımın uğuldadığından, Rusya'nın Mısır'a acaba neden yeni bir parti silâh gönderdiğinden başka — hiçbir şey düşünmeden, tembellik âleminin o tatlı rahatlığına kendimi terkediveririm. Başka bir deyimle: Çevremle ilişkim o anda kesilmiştir. Güneş ve rüzgârla başbaşayım. Daha doğrusu, bu tanrısal huzuru bozan tek şey, arada bir yolunu şaşırp başıma inen tenis topudur. Bu arada, rüzgârın savurduğu kumla sivrisineklerin sokmasını ayrıca saymıyorum. Ya etrafımda neşeyle koşuşan, birbirinden sevimli, birbirinden tatlı, birbirinden sağlıklı, gürültücü, patırdıcı melek yüzlü yavrulara ne demeli?.. Evet dostlarım, plâjda yatmak aslında başlıbaşına bir ısırap...

Her ne hal ise — güneşte altın gibi parlıyan kumların üzerine uzanmış, yüzümü de gazete ile örtmüştüm (yanlımıyorsa bunu daha önce de söylemiştim.). Ne var ki, gazete yüzümü daha fazla gizleyemiyecikti. Çünkü o elma gibi al yanaklı küçük haydutlardan biri yanıma gelerek, beni güneşin öldürücü ışınlarından koruyan gazeteyi çekip aldı:

«Mutar?»¹

«Buyur,» diye karşılık verdim.

İster istemez gazete yerine, kolumu güneş koruyucusu olarak kullanmak zorundaydım. Bu kez yarı vahşîler sürüsünden bir başka ses duyuldu:

¹ «Mutar» aslında «İzin var mı?» ya da «İzin verirsiniz» demektir. Ama, aynı söz bir Sabra'nın ağzından çıktı mı «Her türlü mukavemet faydasızdır» anlamına gelir.

«Hey, siz!... Gazetenizdeki bulmacayı çözmek istiyoruz!..»

İşte bu kadarı fazlaydı. Gazetemi suratımdan çekip almaları yetmiyormuş gibi, şimdi de utanmadan beni en büyük zevkimden mahrum etmek istiyorlardı. Bulmaca çözmek gerçekten boş vakit uğraşlarım arasında başta gelir. Bu nedenle, yirmi yıldır hangi akla hizmetle bulmaca çözmediğime o anda kendim de şaşıtm.

Sert bir tarzda:

«Hayır!» dedim. «O bulmacaya dokunamazsınız. Anlaşıldı mı?»

Verdiğim bu kesin emirden sonra gözlerimi kapatarak biraz da şekerleme yapmaya çalıştım. Ama çok geçmeden cırlak bir ses beni yerimden sıçrattı.

«Dört harf, hıyar herif! Dört!!»

Al bakalım... Kesinlikle yasakladığım halde bulmacamı gene de çözmeye başlamışlardı. Vay bacak-sızlar vay, vay utanmaz piçler vay, vay Sabra'lar vay!..

«Dört bacaklı memeli hayvan. Tarımsal kesimde de kullanılır. Dört harf.»

Kızıl saçlı bir oğlan çocuğu bunları söylerken, öbür kendini bilmezler de ne olabileceğini düşünüyorlardı.

Bir başkası:

«Bulmacalar hep öyledir,» diye yakındı, «önce kolay başlar, sonuna doğru zorlaşır. Dört harfli... Tarlada da kullanılır memeli hayvan... Sen ne dersin Pink?»

Pink bilmiyordu ama, serseriler yığınının içinden zafer çığlığı gibi bir ses duyuldu:

«Öküz!»

Kelime derhal kaydedildi. İşler artık yoluna gir-

nıştı. Ama yukardan aşağıya 3'de yollar yeniden kapandı:

«Dostoyevski'nin yakında Habimah Tiyatrosu'nda sahnelenecek bir romanının kahramanı. On bir harf. A ile başlaması lâzım.»

Çetenin dışı mensuplarından biri hemen:

«Satıcının Ölümü olamaz mı?» diye atıldı ise de, önerdiği şey on bir harften fazla olduğu için dikkate alınmadı.

«Kral Lear?»

«Gülünç olma. A ile başlaması lâzım dedik ya!»

Bu cahiller cümbüşü karşısında fazla susamazdım. Hümanizm kuralları ile eğitilmiş bir Avrupalı sıfatı ile, bilinmesi istenen kimsenin ünlü «Suç ve Ceza» romanının ölümsüz kahramanından başkası olamayacağını anlamıştım. Böylece gerçek kültür almış kişilere has rahatlık ve güven duygusu içinde genç bunaklar sürüsüne doğru seslendim:

«Raskolnikow.»

Bir süredir ortalığı kaplamış olan sessizlik yerini birden alaycı kahkahalara bıraktı.

«A nerede kaldı babalık? Yoksa Raskolnikow dediğiniz şey A ile mi başlıyor?»

Avrupa'nın itibarı bahis konusuydu. Asya'nın bu en son döküntüleri karşısında üstünlüğümü kanıtlayamazsam, Avrupa, dünyanın bu köşesinde kıyamet gününe kadar iflâs etmiş demektir.

Gene son derece umursamaz bir tavırla:

«Bulmacayı bir de ben göreyim» dedim. «A'yı da nereden çıkardınız?»

Soldan sağa 5'den çıkardıklarını hemen anlamıştım. Güney Amerika'nın dört harfli bir başkenti soruluyordu. Onlar da, «Airs» yazmışlar, «Buenos»u ise tamamen saf dışı kılmışlardı.

«Çocuklar, bu iş böyle yürümez!» diyerek, suratıma eğitimcilere has bir ifade verdikten sonra «Airs» sözünü «Rima» olarak değiştirdim, çünkü R harfi bana Raskolnikow için lâzımdı. «Sevgili çocuklar, Rima Peru'nun başkentidir» dedim. «Avrupa'da bunu her ilkokul öğrencisi bilir.»

Kızıl saçlı utanmaz velet:

«Lima o, Rima değil!» demez mi?

Allahtan öbürleri hemen rezili bağıra çağıra susturdular da namusum kurtuldu. Bu da benim için güven oyu demekti. Artık Rima nedeniyle düzeltilmesi gereken diğer sözcükleri rahatça değiştirebilirdim. Böylece, yukarıdan aşağıya 8'de «Halk» karşılığı olarak sorulan kelime «Publ» şeklinde değişti.

Gene kızıl saçlının sesi duyuldu:

«Publ mu? Emin misiniz?»

Artık savunmamı şahsen yapmama lüzum kalmamıştı. Kızıl saçlının lâstik çiğneyen kız arkadaşı —anlaşıldığına göre iyi terbiye almıştı— ona haddini bildiriverdi:

«O ne dediğini bilir. Sen bu bayın yarısı kadar akıllı olsaydın, daha ne isterdin!»

Kıza hafif bir baş işareti ve hafif bir gülümseme ile teşekkür ettikten sonra düzeltme işlemimi sürdürdüm. Yukarıdan aşağıya 5: Elektrikte bir ölçü birmi, Rima sayesinde «lick» olarak saptandı. Bir deniz aracı ise aynı rahatlık içinde «Kiki» sözcüğüne dönüştü.

Doğruyu konuşmak gerekirse bir kuşku kurdu benim de içimi kemiriyordu. Ama artık işin sonuna gelmiştim. Görevimi bırakamazdım.

«Meksika'da yaşayan vahşi bir kuş türü. 5 harfli.»

Omuzlarıma yaslanan Pink, şöyle tamamladı: «İlk harfi B, son harfi T.»

Coşkun tezahürat arasında «Bisot» sözünde karar kıldım. Soldan sağa 8: Avukatların mesleğine verilen isim «Fnuco» olarak ortaya çıktı, kurşun kalemnin Lâtince karşılığı ise «Murs» oldu. Ondan sonrası artık pek kolaydı. Yugoslavya'da bir liman kenti: Stocki. Batı dünyasının süper devleti: ULM (kısaltılmış olarak), Otuz Yıl Savaşları'nın ünlü bir komutanı: Wafranyofl...

Bulmaca böylece tamamlandığında İsrail gençliği neredeyse ayaklarıma kapanacaktı. Haklı gurur duyduğumuz, öğrenme ateşi ile yanan bu ileri görüşlü, açık fikirli genç kızlarla delikanlılar meğer ne mükemmel insanlardı. Dudaklarımdan çıkan her söz onlar için bir kanundu. Tapıyorlardı bana.

Bugün ünüm, Galile Dağları'ndan Elat Körfezi'ne kadar uzanmaktadır. Beni arayıp bulmak isteyen kimse, «Ayaklı Kütüphane»yi sorsun yeter. Bulabilecekleri yer büyük bir ihtimalle plâjlardır. Orada, memleketin övündüğümüz genç kuşağı arasında bulmaca çözen bir kimseye raslarsanız kuşkusuz benimdir o.

SAVUNMAYI BIRAK SALDIRMAYA BAK

Yahudi bayramları içinde en neşelisi, Kraliçe Ester'in kötü kalpli Haman'a karşı zaferini kutlamak amacıyla düzenlenen Purim'dir. Böylece, tarihimizde ilk kez bir Yahudi düşmanı, Pogrom'suz asılmıştır.¹ Bu, bir eşi daha bulunmayan olayı çocuklarımız —kuşkusuz ana - babalarının kulak zarını hedef alan— büyük bir coşkunluk içinde kutlar.

Purim Bayramı sırasında çocuklar diledikleri her şeyi yapmakta tamamen özgürdür. Büyüklerin kılığına girdikleri için de nahoş olaylara sık sık yol açarlar. Sokaklara taşan bu geleneksel çocuklar karnavalı ile ilgili bir anımı izin verirsiniz anlatmak istiyorum.

Neşe içinde koşuşan bu cıvıl cıvıl çocuk kalabalığına karışınca içimi sıcacık, insancıl bir duygu kaplamıştı. O anda önüme kim çıkarsa kucaklayıp bağrıma basmak istiyordum. Çeşitli renk ve biçimde kıyafetleri içinde yaşamlarının tadını çıkarmak isteyen bu yavruların Yahudi çocukları olduklarını düşün-

¹ Rusçadan gelen Pogrom, genellikle milliyetçi, dinsel, ırkçı topluluk ve kişilere karşı girişilen kışkırtma ve tedhiş hareketleri olmakla beraber, tarihte daha çok Yahudilere karşı uygulanan tahrik hareketleri için kullanılan bir deyimdir (Çeviren).

dükçe kalbim daha hızlı çarpıyordu. Durup durup küçük bir «Şerif»in saçlarını okşuyor, bacak kadar bir «Birleşmiş Milletler Gözlemcisi»nin hatırını soruyor ya da Parmak Çocuk kılığına girmiş bir «Jet Pilotu»nu askerî biçimde selâmlıyordum. Bu arada gözlerim, özellikle mini polis görevlisine takılmıştı. Aslından ayırt edilemeyecek kadar mükemmel kopya edilmiş mavi üniforması içinde Dizengoff Bulvarı üzerindeki kavşaklardan birinde trafiği idare ediyordu. Oracıkta durarak minik yavruyu uzun süre büyük hayranlıkla izledim. Teslim etmeliyim ki, görevini büyük polislerden çok daha iyi yapıyordu.

Neden sonra oldukça sert bir tarzda şöyle seslendi:

«Devam etsenize yolunuza, ne duruyorsunuz?»

«Niye? Burası çok hoşuma gidiyor,» diyerek güleç yüzle göz kırptım.

«Bana karşı mı geliyorsunuz?»

«Ay şekerim. İnsanı gerçekten korkutuyorsun. Yoksa niyetin beni içeri tıktırmak mı, ha?»

Kulaklarının dibine kadar kıpkırmızı kesilen minyatür polis, yanıma gelerek hırsından perişan olmuş hırıltılı bir sesle:

«Kimlik cüzdanınız!.. Kimlik cüzdanınız!..» diyebildi.

«Al nonoşum benim. Dilediğin gibi kullan!» diyerek cebimde bulduğum iki sinema biletini yavruya verdim.

«Bu da ne demek oluyor?.. Hey Allahım, çattık belâya!..»

Artık daha fazla dayanamazdım. Çocuğu kaptığım gibi kollarımın arasına aldım. Nerede oturduğunu sordum. Onu akşam anasına babasına elimle teslim etmek istiyordum. Ama, kucağımda tuttuğum ço-

cuğun gururu iyice kırılmıştı. Oradan geçen ciklet-
çiden aldığım sakız bile para etmedi. O pembe pem-
be, yumuk yumuk yanaklarından şöyle sevgi dolu bir
makas almamla, düdüğünü dudaklarına götürüp öt-
türmesi bir oldu.

Çok geçmeden canavar düdüklerini çala çala
bir polis arabası geldi. Beni içine atıp en yakın ka-
rakola götürdüler. Görevi başında bulunan resmî bir
memura karşı uygunsuz davranışım nedeniyle derhal
tutuklandım. Çünkü, kucağıma alıp sevdiğim şirin ço-
cuk gerçek bir polis memuruydu !

İsrail güvenlik makamlarının cüceleri de çalış-
tırdıklarını nasıl bilebilirdim?..

Şimdi sözünü edeceğim Purim gününde daha
dikkatli olmaya karar vermişim. Bu nedenle evimin
kapısına «Dikkat köpek var!» yazılı bir levha asarak
içeri girdim ve yatağa yattım.

Öğleden sonra 3 sularında bir düş gördüm. Yıl-
dırım hızıyla giden bir ekspres treni korkunç gürül-
tüler çıkararak demir bir köprüden geçiyordu. Ama
çok geçmeden, kulağıma gelen seslerin kesinlikle
düş olmadığı sonucuna varmışım. Çünkü açık ve
seçik olarak dışarıdan kapıma vuruluyordu. Zama-
nın benden yana çalışabileceği umuduyla önce pek
umursamadım. Ne yazık ki zaman benden yana de-
ğil, saldırganlardan yana çalışıyordu. Bir çeyrek
kadar daha sabrettim. Sonra kalkarak kapıyı açtım.

Karşımda çarpık bacaklı, aşağı yukarı doksan
santim boyunda, daha çok posta arabaları soygun-
ları konusunda uzman olduğu anlaşılan Meksika'lı
bir haydut duruyordu. Elindeki tabancayı göğsüme
dayamıştı.

«Chaxameach!» diye gürledi. «Şlahmones!»²

Başka şeyler de söyledi ama, tabancasını peşi peşine ateşlemesi nedeniyle, kulaklarım geçici olarak duyma gücünü yitirdiğinden, ne dediğini anlayamadım. Tabancasını yeniden doldurduğunu görünce, hemen oracıktaki bir masanın üstünde duran çiçek vazosunu kaptığım gibi eline tutuşturdum. Meksikalı haydut, uzman gözlerle vazonun değerini saptadıktan sonra, mesele mertçe halledilmiştir amigo, anlamına gelen bir el işareti yaparak doğruca komşunun kapısına gitti. Bu kez oraya eliyle, ayağıyla olanca hızıyla vurmaya başladı. Neşemi biraz olsun bulmuştum. İçeri çekildim.

Yenilgim kısa sürede yayılmış olacaktı ki, beş dakika geçmeden sert ve ağır bir cismin tok seslerle kapıma indiğini duydum. Bunu dizi hailinde patlamalar izledi. Duvarlar sarsıldı, tavanından sıvalar döküldü. Kapıya koştum. Açınca, İsrail'in genç kuşak temsilcilerinden oluşan on kadar komando ile burun buruna geldim. Ellerinde, yarım telgraf direği boyunda koskoca bir kütük vardı ve infilâk gücü yüksek olan sürüyle patlangacı evime doğru fırlatıyorlardı. Küçük, ama çok iyi biçimde örgütlenmiş hücum kıtasının komutanı, tombul, iskelet kılığına girmiş bir çocuktu.

«Chag Hapurim!»³ dedi. «Çiçek vazolarını almaya geldik!»

² «Chaxameach» her fırsatta söylenebilen İbranice «Chag Sameach» yani «İyi Bayramlar» sözünün Meksika imlâsında kullanış tarzıdır. «Şlahmonis» ise çocuklarımızın doğal hakkı olan tüm Purim hediyelerine verilen isimdir. Allah bilir ya bu haklarından yararlanmayı çok iyi bilirler.

³ «Chag Hapurim» özellikle Hapurim Bayramı'nda tebrik olarak kullanılır.

Evde çiçek vazosu kalmadığını, şayet kabul ederlerse çikolata verebileceğimi özür dileyerek açıkladım. İskelet kılıklının teklifimi kabul etmesi üzerine evdeki bütün çikolataları verdim. Ne var ki, arz, talebi karşılamıyordu.

Brezilyalı bir kahve yetiştiricisi:

«Daha çikolata isteriz! Purim günü bugün!» diye bağırdı.

Onlara, gıda maddeleri vesikası kalktığı günden beri çikolata alıp saklamadığımı anlatmaya çalıştım. Ama boşuna. Üzerime üzerime tabancalarını sıkıyor, patlangaçları birbiri ardına atıyorlardı. Dehşetli bir panik içinde mutfağa koşarak ne kadar konserve varsa aldım, evimi kuşatan savaşçılara verdim. Küfürler savurarak uzaklaştılar. Oh, dünya varmış...

Ama sevincim kursağımda kaldı. Çok geçmeden yeni bir patlama daha oldu. Bu kez kapıyı elimle açmaya gerek kalmadan menteşelerle kilitlet yerinden söküldü, patlamanın şiddetinden kapı sırtüstü yere yatıverdi. Açılan boşlukta müthiş bir savaş birliğinin öncüleri duruyor ve tahrip görevini tam iki ton saf dinamitle sürdürüyordu.

Yer gök zangır zangır titrerken:

«İyi Purimler! Konserve istiyoruz!» diye sesleniler.

Mutfaktaki dolabı olduğu gibi getirerek içindekileri önlerine döktüm. Konserveler o anda yok oldu. Bir Boer Ordusu⁴ albayı ile bir Çan-Kay-Şek, dolabı da birlikte götürdüler.

⁴ Hollanda dilinde Köylü anlamına gelen «Boer»ler 1652 yılından sonra Ümit Burnu'ndan karaya çıkan Güney Afrika Felemenk asıllı ilk iskâncılarındandır. 1814 yılında İngilizlerin Cape yörelerinde yerleşmeleri üzerine kuzeye göçeden Boer'ler orada çeşitli Boer cumhuriyetleri kurmuşlar ve 1899 -

Tek gözlü bir korsan:

«Çık bakalım paraları!» diye bağırdı.

Kara maskesine rağmen bu tek gözlü korsanı tanımıştım. Berberimin otuz altı yaşındaki sırık kadar oğlundan başkası değildi. Evet, yüzde yüz oydu.

Para cüzdanımı boşaltırken aklıma müthiş bir fikir gelmişti. Bundan başka kurtuluş çarem yoktu. Yoksa, Purim Bayramı elde avuçta kalan son dünyalığımı da alıp götürecekti, beni çırılçıplak, damdazlak bırakacaktı.

Evet, tek çıkar yol bu sonu gelmeyen savunmayı bırakıp saldırganlar safına geçmekti: Hemen Hopalong Cassidy modeli bir gömlek giydim, suratıma kareli bir bez bağladım, elime bir bıçak aldım ve mutfak pencerelerinden Rosenberg'lerin evine daldım. Kabil olduğu kadar sesimi değiştirmeye çalışarak :

«Maseltow!»⁵ dedim. «Uçlanın bakalım bütün mücevherlerinizi!»

Gece saat ona kadar bütün komşuları bir bir taramıştım. Ganimet yabana atılır gibi değildi doğrusu.

1902 yılları arasında, toprak bütünlüklerini korumak amacıyla, İngilizlerle savaşmışlardır. Boer savaşları Güney Afrika tarihinde çok önemli bir yer alır (Çeviren).

⁵ «Maseltow» her fırsatta kullanılabilen bir kutlama sözüdür (Çeviren).

ZİYARET GÜNLERİ: PAZARTESİ - PERŞEMBE

İsrail'in ulusal alışkanlıklarından biri, belki de en önemlisi, disiplindir. Saat gibi tıkır-tıkır işleyen bir disiplin şuuru ile yoğrulmuştur bu ülke halkı. Buna rağmen disiplin, İsrail'de totaliter rejimlerin hüküm sürdüğü memleketlerde olduğu gibi, körü körüne boyun eğilen emirler değildir. Hayır, bizler toplumumuza özgü bir disiplini benimsemişiz. Tatalım, üzerinde «Bozuktur» levhâsını gördüğümüz bir telefon kulübesine girip telefon etmek isteği, yenemediğimiz bir duygudur. On kişiden dokuzu bunu böyle yapar. «Aldığınız parayı hemen sayın,» ibareli bir gişenin önüne mi geldik, parayı saymadan cebimize sokar, sonradan sayar ve dönüp gişe memuru ile, bizi aldattığı için kavga çıkarırız. Ne var ki, kapısında «Girmek Yasaktır» yazısını okuduğumuz yere gerçekten girmeyiz, daha doğrusu gerekmediği sürece girmeyiz, girsek bile ya kapının gerisinde neler olup bittiğini anlamak ya da başka nedenlerle gireriz.

Böylece İlka Teyze konusuna gelmiş bulunuyorum. Bu şipşirin, yaşlı kadın bundan birkaç yıl önce evinin parkelerini silerken dudaklarından ısığa benzer hafif bir ses çıkmış, olduğu yerde çömeldiği gibi kalmıştı. Minisküsü ya da ona benzer bir şeyi zede-

lenmiş, bu nedenle de kadıncağızı hastahaneye kaldırmak gerekmişti.

İlka Teyze hastahanenin 14 numaralı bölümüne yatırıldı. Yatağa henüz uzanmıştı ki başhemşireyi yanına çağırarak, hepimize ayrı ayrı telefon etmesini ve hastahaneye çağırmasını istedi. Ayrıca, ölesiye sevdiği — hastanelerimizde sadece ağır kalp krizi geçirmiş hastalara verilen — külde pişmiş peynirli pideleri de hatırlatmasını kadına sıkı sıkı tembihledi.

Aile Yönetim Kurulu toplanarak bu iş için en uygun kişinin ben olduğum sonucuna oy birliğiyle varmıştı. Elime böylece içinde külde pişmiş bir sürü peynirli pide bulunan bir paket tutuşturuldu.

Çok geçmeden, hastahaneyi çepeçevre saran çift sıra dikenli telle örülmüş, geçit vermez engelin önünde duruyordum¹.

Demir kapı sımsıkı kapalıydı. Zili uzun uzun, ama saygılı biçimde çaldıktan sonra, iri kıyım kapıcı görünerek:

«Ziyaret günleri Pazartesi - Perşembe 2:45 ile 3:30 arasındır,» dedi.

«Teşekkür ederim,» diye karşılık verdim. «Ama bir kere gelmiş bulunuyorum.»

Kapının amansız bekçisi bunun üzerine:

«Muhterem!» diye atıldı. «Bu tedbiri hastalarımızı düşünerek alıyoruz. Ziyaretçiler yüzünden fıkara-ların iyileşmeleri, dolayısıyla taburcu edilmeleri gecikiyor. Her geleni içeri almış olsaydık bu işin sonu nereye varırdı?»

¹ Bu da bize müstemleke zamanından kalma bir hatıradır. İngiliz yönetimi Yahudi tedhişçilere karşı güvenliği sağlamak amacıyla, bütün resmî binaları aşılması imkânsız tel örgülerle dört bir yandan sarmıştı. İsrail Hükûmeti sırf kayıtsızlığı ve tembelliği yüzünden halâ bunları kaldırmamaktadır.

«Yerden göğ'e kadar haklısınız,» dedim. «Ama şimdi bırakın da gireyim.»

«Hayır!» diye kestirip attı. «Kesin emir almış bulunuyorum. Binaya sadece ölümü çiğneyerek girebilirsiniz.»

«Ölünüzü çiğnemeye hiç de niyetim yok. İstedğim tek şey İlka Teyze'yi görmek.»

«Hayır, olamaz. Ama saat 2'de nöbet değiştiriyoruz. Belki arkadaşım daha anlayışlıdır. Talihinizi o vakit bir kez daha deneyin.»

Adam sadece bağınaz olmakla kalmıyor, bundan gurur da duyuyordu.

Yüreğimde kin, dudaklarımda en sunturlu küfürlerle oradan ayrıldım. İçimden: «Bu hastahane'deki tüm hastalıkların seni bulmasını dilerim kuduz köpek, manyak herif!» diye mırıldandım. «Patlasan da çatlasan da İlka Teyze'nin yanına gireceğim. Hem gör bak, nasıl gireceğim.!»

Çok geçmeden yeniden demir kapıya gelmişim. Ne var ki bu kez aynı hatayı işlemeyerek yeni kapıya şöyle dedim:

«Kudüs Postası gazetesi muhabirlerindenim. Hastahanenizle ilgili bir röportaj yapmakla görevlendirildim.»

Kapıcı II:

«Bir dakika,» dedi. «Dr. Gebennehmer'e telefon edeyim.»

Sevimli bir adam izlenimini bırakan Dr. Gebennehmer beni gayet nazik bir tarzda karşılayarak, tescisi baştan aşağıya bizzat gezdirmekten şeref duyacağını söyledi.

«Sağolun Doktor bey» diye karşılık verdim. «İzin verirseniz tek başıma gezmek isterim. Bu yeni bir röportaj tekniğidir. Anında zaptedilen izlenimleri de-

ğerlendirmek. Lûtfen zahmet buyurmayın.»

«Hiç zahmet olur mu? Benim için zevktir efendim.»

Dr. Gebennehmer, usulca koluma girdi:

«Hem herhalde bazı meslekî bilgilere de ihtiyacınız olacak. Buyrun gidelim.»

Hastahanenin 11, 12 ve 13 numaralı bölümlerini gezdirirken sağlık hizmetleri alanında halkla ilişkilerin öneminden, böylesine önemli bir hastahanenin sorunlarını kamuoyuna duyurmak konusunda basına düşen büyük görevlerden, daha birçok şeylerden söz etti. O konuşurken ben arada bir başımı öne doğru sallıyarak aynı fikirde olduğumu göstermek istiyor ama bu arada zihnimde kendi kendime cümleler kuruyordum. Örneğin: «İki kere iki dört, teyzemin üstünü ört...» gibi. Çoğu kafiyeiydi.

Hastahanedeki olağanüstü intizam sadece cıvılcıvı ziyaretcil kalabalığı yüzünden bozuluyordu. Her yatağın başında ortalama iki tam teşekküllü aile vardı.

«Oysa ziyaret saati değil,» diye yakınan Dr. Gebennehmer şöyle ekledi: «Bütün bu insanların buraya nasıl girdiği başlıbaşına bir muamma.»

«Zararı yok, aldırmayın,» dedim.

İşte o anda yataklardan birinden kulağıma yaşlı bir kadın sesi geldi:

«Hey Feri... Peynirli pideleri getirdin mi?»

Al işte, ayıkla şimdi pirincin taşını. Dr. Gebennehmer kuşkulu ve soran gözlerle bana baktı. Yüzünde birden çok garip bir ifade belirmişti.

«Şalom İlka Teyze!» diye seslendim. «Ne güzel bir raslantı bu?!»

«Ne raslantısı? Hemşire sana telefon etmedi mi yoksa? Hele peynirli pideleri getirmedi de!!»

Paketi teyzeme uzatırken Dr. Gebennehmer'e bu peynirli pidelerden ne olur ne olmaz diye hep yanarda taşıdığımı anlatmak istedim, ama beriki karşılık vermeden omuzlarını şöyle bir oynatarak oradan uzaklaştı.

İlka Teyze paketin içindekileri rekor sayılabilecek kadar kısa bir sürede mideye indirdikten sonra ertesi gün için nane şekeri getirmemi istedi. Bundan başka Bernhard'la Mitzi'yi ve karımı da görmek istediğini söyledi. Yani onları da birlikte getirmem gerekiyordu. Ertesi gün ziyaretçi kabul edilmediğini kendisine anlatmak istedim ama etrafta kaynaşan insan kalabalığını göstererek kırık kalple beni eve yolladı.

Evde derhal işe koyulduk. Mitzi, makinesinde küçük hemşire kepleri dikti. Sonra gidip berberinden üç adet kar gibi beyaz önlük aldı. En sonunda da iki süpürge sapından yararlanarak bir sedye yaptık. Bize lâzım olanlar işte bu kadardı.

Ertesi gün bir taksiye atladığımız gibi hastahane-ye yakın bir yerde indik. Kıyafetimizi değiştirdik. Karım bu arada gözcü olarak görevlendirildi. Edindiği bilgilere göre bir önceki gün yolumu kesen pis manyak gene oradaydı. Biçimini karıma iyice anlattığım için yanılması olarak dışıydı. Düpedüz o uğursuz herifin nöbet sırasıydı. Derhal sedyeye yatırıldım. Üzerime beyaz bir çarşaf çektiler. Bernhard ile Mitzi sedyeyi taşırlarken, karım nabzımı tutuyor, ara sıra nemli bir bezle ateşten kuruyan dudaklarımı ıslatıyordu. Plânımız başarı ile sonuçlanmış, goril kılıklı manyak kapıcı hilemize kanmış ve bizi kolayca içeri bırakmıştı.

Ne olur ne olmaz diye hastahanenin içinde dolaşan yollardan ilerliyorduk. On dördüncü bölüme yak-

laştığımız sırada, bir elin kaba bir hareketle üzerimi örten çarşafı çekip aldığını farkettim. Elin sahibi Dr. Gebennehmer:

«Hey! Çıldırdınız mı siz?!» diye bağırdı.

«Şaka yapacak zaman değil,» dedim. «Ölüyorum.»

«Ne oldu?»

«Yılan soktu.»

Dr. Gebennehmer'in suratı o anda bembeyaz kesildi. Hemen muayene odasına aldı. Nane şekerlerini el çabukluğuyla Bernhard'a vererek: «Hadi çabuk ol,» diye fısıldadım. «İlka Teyze'yi tarafımdan bol bol öp...»

Öbürleri toz olup giderek beni Dr. Gebennehmer'in acımasız pençelerine terkettiler. Dr. Gebennehmer bir yandan iğnelerini, şırıngalarını, daha bir sürü araç ve gerecini hazırlarken, bütün vücuduma bol miktarda 'Curare' pompalıyacağını, Güney Amerika kızılderililerinin oklarına sürdükleri bu bitkisel korkunç zehirin aynı zamanda yılan sokmalarına karşı en mükemmel panzehir olduğunu açıklamaya çalışıyordu. O anda beynimde bir şimşek çaktı. Sırf İlka Teyze'nin canı nane şekeri emmek istiyor diye bunca cefaya, işkenceye katlanmanın anlamı var mıydı? Bu soruya 'Hayır!' diye cevap vererek bir sıçrayışta odadan çıktım. Avluya koştum. Binalar arasında trafiği sağlıyan minibüslerden birine can havliyle atladım. Sürücüye:

«Hadi gazla!» diye haykırdım. «Nereye istersen götür beni!»

En dipteki pavyonlardan birinde yere atladığım gibi kalabalığa karıştım.

Akşamüstü yeniden aileme kavuşmuştum. İlka Teyze'nin sağlıkça iyi durumda olduğunu onlardan

öğrendim. Yalnız kendisini görmeye gelmediğim için biraz kırıldığını söylediler. Bu kez bol sayıda İsviçre dergisi istiyormuş. Mitzi, tel örgülerin altına bir tünel kazıp oradan içeri girmeyi önerdiyse de, bu işlemin en azından üç günlük zaman alacağı ve bu süre içinde İlka Teyze'yi hem yalnız, hem dergisiz bırakmanın doğru olmayacağı gözönünde tutularak önerge reddedildi. Öte yandan toplu ziyaret yapmamız olanağı artık ortadan kalkmıştı. Savaş taktiğimizde ferdi harekât tekniğiyle yetinmek zorundaydık.

Böylece, ertesi gün yeniden berber önlüğünü giydim. Gözlerime kalın çerçeveli gözlükler taktım. Başıma beyaz bir takke geçirdim.

Kapıda gene aynı iri kıyım manyak duruyordu. Derhal yüzümün, burundan aşağı kalan bölümüne beyaz bir mendil bağlayarak Almanlara has sert adımlarla önünden geçtim². Suratına bakmadım, ama topuklarının sertçe birbirine vurmasından çıkan tok ses-ten, esas duruşa geçtiğini anladım. Acımasız bir denetleyici tavrıyla 11 ve 12'nci bölümlerden geçtim. Tam 13'üncü bölüme gelirken biri beni kolumdan yakaladı.

«Allahım, burada olmanız ne büyük şans Sayın Profesör! Lütfen gelin! Acele bir operasyon var!...»

Suratımı gizleyen maskenin ardından:

«Çok üzgünüm, Dr. Gebennehmer» diye boğuk bir sesle homurdandım. «Şu anda görevde değilim.»

«Ama çok âcil bir vak'a Sayın Profesör! Beklemeye tahammülü yok!»

Dr. Gebennehmer cevap vermeme vakit bırak-

² Hekimlerimizin hemen hemen tümü Almandır. Bu nedenle, sokakta Almanca konuşan biriyle karşılaştınız mı ona rahatça «Herr Doktor» diyebilirsiniz.

madan kolumdan tuttuğu gibi beni ameliyat salonuna çekip götürdü. Henüz kendime gelemeden ellerimi yıkamış, eldivenlerimi geçirmiş ve kendimi göz kamaştıran projektörlerin altında bulmuştum. Aynı anda ameliyat edilecek hasta da içeri alındı.

İlka Teyze beni nasıl da tanıdı.

«İsviçre dergilerini getirdin mi?» diye sordu.

«Sayıklamaya başladı,» diyen Dr. Gebennehmer, biricik İlka Teyzeciğimi o anda hunharca bayıltıverdi.

Neredeyse ben de bayılma raddelerine gelmiştim. Ayakta duracak gücüm kalmamıştı. Kolay mı? O ana kadar bir minisküs ameliyatı yapmamıştım. Hele öz teyzemin vücudunda, asla.

Ameliyat hemşiresi küçük yoksa büyük bir teşrih bıçağı ile mi çalışmak istediğimi sorunca büsbütün fenalaştım. Ama, âni bir kararla Dr. Gebennehmer'e dönerek:

«Operasyonu siz yapın!» emrini verdim.

Dr. Gebennehmer'in yüzü gurur ve sevinçten kıpkırmızı kesildi. Mutluluktan sanki o anda kanatlanıp uçacaktı. İlk kez koskoca bir profesör ona bu özgürlüğü veriyordu. Hemen İlka Teyzenin dizkapağını kesmeye başladı. O anda benliğimi saran garip duygu içinde, çağrışım yoluyla, mutfakta tavuğun gövdesini butlarından ayırdığımı anımsadım. Şu farkla ki, tavuk buduna bayılırım hele yanında hıyar salatası olursa.

Özür dileyerek ameliyathaneden çıktım. Yürürken hafifçe yalpalyordum. Kapının önünde yüzümdeki maskeyi çıkararak derin bir nefes aldım. O sırada yanımdan manyak kapıcı geçiyordu. Dostça omzuma vurarak :

«Bakın muhterem, bugün hasta teyzenizi diledi-

ğiniz gibi ziyaret edebilirsiniz!» dedi. «Çünkü ziyaret günü.»

Günlerden perşembe olduğunu, saatin de ikiye yaklaştığını tamamen unutmuştum. Ne var ki, bunu farketmem gerekirdi. Çünkü koskoca hastahane de tek bir ziyaretçi yoktu.

TİYATRONUN DİKTATÖRÜ

Sözümüne iktidarda bir işçi hükûmeti var. Oysa işçiler, hükûmet mekanizmasını zerre kadar etkileyemez. Onlar sadece çeşitli sanayi dallarını, fabrikaları ve geri kalan bütün kuruluşları yönetirler. Bu yönetim, kuşkusuz, tiyatroları da içine alır. İsrail’de, görevi sırf dekor taşımak olan sahne işçilerinin en kıdemsizi, aynı tiyatronun baş karakter oyuncusundan daha çok para alır. Uzman iktisatçılarımızın fikrine göre bu, arz ve talep kurallarının doğal sonucudur. Herkes büyük bir oyuncu olmak istediği halde, dekor hamallığıyla yetinmek isteyen pek yok gibidir.

Tiyatrolarımız kooperatif zihniyetle çalışır. Yani, genç bir aktör, yaşlı bir ışıkçı ile tamamen eşit haklara sahiptir. Şu farkla ki, genç aktör yaptığı fazla mesai için metelik alamaz. Eee, gerçek sanat, fedakârlık ve feragat ister. Sanat uğruna helâl olsun, demek gerekir. Ve zaman zaman oyuncular bu «İşçi Diktatoryasına» karşı baş kaldırdılar mı bu ihtilâller, Hamlet’in ünlü monoloğu ya da Tibetlilerin Çin’e karşı ayaklanmaları kadar sonuçsuz biter.

Böylece Jarden Podmanitzki konusuna gelmiş bulunuyoruz. Niyetim girdiğim kahveden çarçabuk evime telefon etmekti, ama olduğum yerde çakılıp kalmıştım. Firar teşebbüslerim de hiç bir sonuç ver-

memişti. Çünkü ünlü karakter oyuncusu Jarden Podmanitzki beni maalesef görmüştü. Kollarını açarak üzerine doğru geldi.

«Lûtfen oturun. Birşeyler içelim,» dedi.

Bitik durumdaydı. Gözlerinin altında derin, mor halkalar, Slav biçimi elmacık kemiklerinin üstünde kalın kırışıklıklar vardı. Alnı buruş buruştu. Oysa bildiğim kadarıyla önümüzde sahnelenecek yeni bir oyun yoktu.

«Kendinizi herhalde pek iyi hissetmiyorsunuz,» dedim. «Rahatsız etmek istemem.»

«Oturun lûtfen ve birşeyler için. Şayet yazmıyacağınıza söz vererseniz olup bitenleri bütün ayrıntılarıyla anlatırım.»

«Yayınlabileceğime dair gerçekten söz veremem.»

«Mundek.»

«Anlıyamadım?»

«Mundek. Bu adam beni öldürecek.»

«Mundek kim?»

«Demek Mundek'in kim olduğunu bilmiyorsunuz! İyi vallahi. Kuzum siz bu dünyanın adamı değil misiniz? Mundek'i bilmeyen var mı? Tiyatromuzun en eski dekor taşıyıcısıdır. Şayet yakında geberip gidersem bütün insanlık, ölümünden o herifi sorumlu tutmalıdır. Dev cüsseli bir adam, üstelik cıva gibi, içi içine sığmıyor, ağzında da tek diş yok. Bu tiyatroya nasıl girdiğini bir türlü anlıyamadım. Kendisine sorarsanız tiyatroyu o kurmuş. Rica ederim beni yanlış anlamayın. Tutucu bir adam değilim. Aksine, ötedenberi işçi sınıfının büyük bir dostu olarak ün salmışımdır. Ama Mundek'i düşündükçe ne yalan söylüyeyim, o canım eski feodalizm çağlarını özlememek elimden gelmiyor. Bütün ülkenin taparcasına ayaklarıma ka-

pandığını siz de pekalâ bilirsiniz. Nereye gitsem, nerede görünsem beni çılgınca alkışlarlar, coşkun tezahürat yaparlar. Ama bu Mundek denilen adam bana karşı küçük bir figüranmışım gibi davranıyor. Beni çileden çıkaran da bu. İşte size bir örnek: II. Richard'ın son temsillerinden birinde beşinci perdedeki ünlü tiradıma başlamıştım. Büyük Shakespeare'in ölümsüz sözlerini bir kez daha bütün benliğimi vererek ve gerçekten yaşıyarak söylüyordum. Bilirsiniz, şu koskoca yeryüzünde bu rolü benden iyi oynıyacak yoktur. Evet, kendimi kaptırmış oynuyordum. Salonda çıt çıkmıyordu. Herkes büyük bir saygı içinde dudaklarımdan dökülen sözlere kulak vermişti. Tam: '... şu içinde yaşadığım zindan...' derken yanıbaşımdeki dekorun gerisinde Mundek, koskoca, pis mendilinin içine yüksek sesle patavatsızca sümkürmez mi? Düşünün o tanrısal sessizlik içinde, burnun derinliklerinden çekilen sümüğün iğrenç sesini... Bu yetmiyor mu gibi sahne işçilerinden birine pervasızca şöyle bağırmasaydı mı: 'Lan... çocukları topla da şöyle dörtlü bir el çevirelim... Ne duruyorsun davar, yaylansana...' Herifçioğlu başka dil bilmediği için bunları Yidiş lehçesiyle söylemiş, bu sözleri salonun en gerisindeki koltuklardan bile duyulmuştu. Ve ben, Jarden Podmanitzki, halen dünyanın en iyi Shakespeare oyuncusu olarak II. Richard'ın o ölümsüz sözlerini konuşurken, yanıbaşımda Bay Mundek'le hemcinsleri, en büyük umursamazlık örneğini vererek, tam bir rahatlık içinde, utanmadan, sıkılmadan kumar oynuyorlardı. Sorarım size; benim yerimde siz olsaydınız ne yapardınız?»

«Konuşmanıza son vermenizi rica ederdim.»

«Lûtfen gülünç olmayın. Bazan bir budala ya da eleştirmen gibi lâf ediyorsunuz. Bu adamların man-

tıkla yola getirilebileceğini sanıyorsanız yanılıyorsunuz. İşte en canlı örneği Mundek. Sözüm daha bitmedi. Bakın şunu da dinleyin: Başka bir oyundaydı. Her Allahın akşamı yarım kilo peynir, koskoca bir somun, iki de büyük bayır turpu getirir. Ne diyordum, evet başka bir oyundaydı. Dakikası dakikasına tam ikinci perdedeki aşk sahnesi başlarken o da şapur şupur bu getirdiklerini yemeğe başlar. Oyun gereği bir prensesi kaçırmam öngörülmüştü. İşte, tam önünde diz çöküp dil dökmeye başladığım sırada Mundek denilen yabani haaart! diye koskoca bayır turpunu ısırılmaz mı? Hart ne demek. Tam bir gümbürtüydü çıkan ses. O anda etrafa yayılan pis kokusu da caba. Oysa kaç kere yalvardım ona: 'Bak Mundek,' dedim, 'kulun kölen olayım, ne olur turpu ya daha sonra ye, ya da daha önce. Ama yalvarırım sana tam aşk sahnemin orta yerinde zıkkımlanma şu meretli!' Ne karşılık verse beğenirsiniz? Efendim, kırk yıldır akşam sofrasına tam saat 9'da oturmak âdetiymiş ve bu geleneksel alışkanlığından kesinlikle vazgeçemezmiş. İşimize gelmiyorsa aşk sahnesinin saatini değiştirmek zorundaymışız. 'Yani turp yemek sizin için daha mı önemli?' diye sorunca tek kelime ile şu cevabı verdi: 'Evet!' Başka bir şey de demedi. Ya sahnede yürümesi?... Tam bir fil mübarek. Taban tahtaları çatırdar, dekorlar sallanır, iskemleler devrilir. Bir gün sabrım taşıverdi. 'Temsil sırasında sahnede tepinip durmasana be adam!' diye bağırdım. Bunun üzerine küstah herif bana, kim oluyormuşum da ona emir veriyormuşum diye hakaret etmez mi? İşte bardağı taşıran damla bu oldu. Açtım ağzımı yumdum gözümü. 'Cahil herif, kim olduğumu sana gösteririm!' dedim. 'Kim burada baş aktör, sen misin, yoksa ben miyim?' diye gürledim. Mundek bu sözlerim üze-

rine kayıtsızca omuz silkerek kaç para kazandığımı sordu. 'Brüt yüz kırk beş' dedim. Çünkü vergi kesildikten sonra elimde kalkan parayı söylemeye dilim varmıyordu. Mundek, 'Gördün mü?' diye karşılık verdi. Benimki ayda üç yüz yirmi meş net. Fazla mesai ayrı. Buna ne buyrulur?'. Herif tam bir diktatör. Tiyatroda her şey ondan sorulur. Örneğin perdecı tatile çıksa yerine o geçer. Al sana bir belâ daha. Dünyanın en büyük Shakespeare oyuncusu sıfatıyla II. Richard'ın beşinci perdesindeki ünlü tiradı konuşurken ve tam '... şu içinde yaşadığım zindan...' diyeceğim sırada olanca gücüyle perdelerin ipine asılmaz mı? Ölür müsün, öldürür müsün?... Tiyatro doktoru ilk tedavimi yaptıktan sonra Mundek'in üzerine yürüyerek: 'Bu da ne demek oluyor? Ne hakla lâfımı ağzıma tıkayıp perdeyi kapatırsın aşağılık herif?!' diye avazım çıktığı kadar bağırdım. Tam yumruğumu kaldırıp suratının ortasına indireceğim sırada kahredici bir sükûnetle, 'Sinirlenmeyin. Oyun nasıl olsa fazla uzun. Bir de oldukça geç başlamıştık, ayrıca öylesine berbat oynadınız ki Bay Podmanitzki, daha fazlasına kimse tahammül edemezdi. İnanın bana, perdeyi kapatmakta geç kalmıştım bile!' demez mi? 'Behey adam bu oyun Shakespeare'in,' diye ağlamaklı bir sesle cevap verdim, 'Shakespeare'in!!' Beriki omzunu silkerek: 'İsterse Ben Gurion'un olsun, ne çıkar,' diye atıldı. 'Tam otuz yedi yıldır şu meslekteyim ve Mundek bir oyun için fazla uzun dedi mi, öyledir. Anlaşıldı mı?' Bunun üzerine kesin olarak hayatıma son vermeyi kararlaştırdım. Bilin bakalım ne yaptım?»

«Veronal?»

«Ne münasebet! Doğru Müdür Sulzberger'e çıktım. 'Sulzberger,' dedim, 'fazla hassas bir insan olmadığımı bilirsiniz. Ama bu iş böyle devam edemez.

Aksi halde Jarden Podmanitzki'yi artık yok bilin.' Ve kendisine her şeyi anlattım. Her şeyi. Bir, bir. Mundek'in perde aralarında tahtıma oturduğuna, hat-tâ orada gazetesini bile bile bıraktığına, varıncaya kadar anlattım. Bir defasında yanık purosunu tacıma sokmuş, halk o ana kadar tacından dumanlar çıkan bir kral görmediği için de katıla katıla gülmüştü. Gene terbiyemi bozmadan Mundek'e, 'Bir kralın ne anlama geldiğini bilmeniz gerekir!' demiştim. 'Bir kral olarak bana bu işi nasıl yaparsınız? Tacından dumanlar tüten bir kral görülmüş şey midir?' Hele cevaba bakın: 'Yoksa kral olduğunuzu mu sanıyorsunuz? Hahay güleyim bari. Siz, Jarden Podmanitzki adında, kokuşmuş, moruk bir tulûat oyuncusundan başka şey değilsiniz! Gerçek bir kral sahneye çıkıp şaklabanlık eder mi?' Budala otuz yedi yıldır mesleğin içinde bulunduğu halde sahnede olup bitenlerden haberi yok. Hepsini teker teker Sulzberger'e sayıp dökerek sözlerimi şöyle bağladım: 'Sulzberger, lûtfen kararınızı verin, ya ben, ya o!' Sulzberger beni yatıştırmaya çalıştı. Mundek'in de etten kemikten olduğunu, önünde sonunda nasıl olsa geçip gideceğini, sabırlı olmamı salık verdi. Ama kaya gibi serttim. Nuh diyor da peygamber demiyordum. Aklıma koymuştum. Bu konuda zerre kadar ödün tanımayacaktım. Sonunda Sulzberger çaresizlik içinde kararını verdi. Böylece bana yol göründü. Düşünebiliyor musunuz? Sulzberger işime son verdi. Anladınız mı?»

«Evet anladım. Kovuldunuz.»

«Bunun ne demek olduğunu galiba tam kavrayamadınız?! Sulzberger'e, 'Demek Mundek sizin için Podmanitzki'den daha önemli, öyle mi?' diye sorunca şöyle konuştu: 'Ne münasebet, hiç de öyle değil, ama onu kovduğum anda sahne işçileri direnişe ge-

çer. Böyle bir grev, tiyatronun geçici de olsa kapanması anlamına gelir. Toplu sözleşme hükümlerine göre Mundek'e ayrıca tam 35, 000 lira tazminat ödemem gerekir. Nerden bulurum ben bu parayı?' Salzburger'in haklı olduğu yönler yok değildi. Biz sanatçılar nöbet yerimizi asla terkedemeyiz ama bir Mundek fazla mesai ücreti alacağı zaman kuyrukta on dakikadan çok bekletildi mi kıyamet kopar! Hasılı, Mundek her şeydir, Podmanitzki ise bir hiç, bir sıfır..."

Ünlü karakter oyuncusu Podmanitzki küçülmüş küçülmüş, ufacık bir adamcağız kalmıştı. Feri kaçmış gözleriyle bomboş, anlamsız bakıyordu. Tamamen çökmüş bir insandı. Yüreğim burkuldu.

"Jarden Podmanitzki, dinleyin beni," diye avutmaya çalıştım onu. "Siz çağdaş tiyatronun yüce kişilerindensiniz. Sizin gibi bir sanatın doruğuna erişmiş bir dev ne idüğü belirsiz bir cüce ile çekişir mi? Varın silin onu zihninizden. Bir daha da düşünmeyin..."

Podmanitzki içini çekerek:

"Ah ah!.. söylemesi kolay," dedi. "Dün akşam ne oldu beğenirsiniz? Mundek hastalanıp rapor almış, böylece hayatında ilk kez işinin başına gelmemişti. Ne tepinen, ne sümküren, ne turp yiyen vardı. Sahne gerisindeki bu ölüm sessizliği beni öylesine sinirlendirdi ki, oynarken üç kez lâfımı şaşırdım... Kısacası, Mundek'siz olmuyor.

Tanrı gökleri ve yerleri yaratırken vah-
şî doğanın acımasız davranışlarına kar-
şı kendilerini savunabilmeleri için tüm
varlıkları gerektiği gibi donatmıştı. As-
lana güç, karacaya hızlı koşan bacak-
lar, tosbağaya kalın bir zırh vermişti.
Ama bu arada tek bir yaratığı unut-
muştu: Beni...

EY KALEM SEN NE GÜÇLÜSÜN

Üstteki serzenişimin sadece hükûmeti ve onun memurlarını hedef aldığı daha ilk bakışta anlaşılabilir. Resmî dairelerin parmaklıklı, kafesli gişeleri, yana kayan ya da öne doğru açılıp kapanan camlı delikleri önünde nasıl zavallı, perişan bir duruma düştüğüm sözle anlatılamaz. Kelimelerle ise ben bile anlatamam. Devlet otoritesi temsilcisi kişilerin karşısında, benliğimi yitirir, sadece miyop değil, aynı zamanda sağır olan, geri zekâlı küçücük bir çocuğun kalıbına giriveririm.

Ama bir gün...

Bir gün adıma gelen bir paketi almak için postahaneye gitmiştim. Çubuk kafesli gişenin gerisinde oturan memur kalemlerini açıyordu. Kalem açmak için, bilindiği gibi, çeşitli yöntemler vardır. Bu iş için özel olarak yapılmış kalemtraşlardan tutun da, duva-

ra yada masaya raptedilen el kurgulu âletlere kadar neler yok. Traş bıçağı da aynı işi görebilir. Beni çubuk kafesle ayıran memur ise bu işlem için baha biçilmez değerinde bir çakı kullanıyordu. Bir vakitler ünlü bir Rönesans ustasının elinden çıkmış olması mümkündü. Öylesine antikaydı. Adamın gördüğü iş gerçekten çetindi. Çakıyı, nişanlayıp tam yerine oturtuyor, sürüyor, ama her defasında kayıyor, kaymadığı zaman da koskoca bir kıymığı koparıp atıyordu. Yeri ne göre, kurşun uçtan bir parçanın da gittiği oluyordu.

Uzun süre, sessiz - sedasız, fakat büyük bir dikkatle bu işlemi seyrettim. Bu arada, zihnen boş durmamak için, çılgın gençlik yıllarımı sinema şeridi gibi gözlerimin önünden geçirdim. Çözüm yolları bekliyen bazı âcil politik konuları kafamın içinde karara bağladım. Evimi, yuvamı da kuşkusuz ihmal etmedim. Bu konuda ne biçimde yararlı olabileceğimi düşünürken hatırıma, banyomuzdaki musluğun hâlâ sızıntı yaptığı geldi. Kılı kırk yararcasına dikkatli bir adam olduğum için, hemen cebimden not defterimle kalemimi çıkararak «Musluk tamircisi» diye yazdım ve arkasına koskoca bir ünlem işareti koydum.

Ve işte, olanlar o anda oldu.

Kalemlerini yontan memur derhal işini bırakarak benden yana döndü:

«Ne yazdığınızı öğrenebilir miyim?»

Bunu alaycı değil, saygılı biçimde sormuştu.

«Kendime göre birşeyler not ettim,» diye mertçe karşılık verdim. «Yoksa bir hata mı ettim?»

Memurun tüm kurşunkalemleri bir çırpıda çekmecenin derinliklerinde kayboldu. Dudaklarında bir tebessüm belirdi. Ama, bu tebessümün gerisinde ha-

fif bir sinirlilik halinin gizli olduğu gene de gözüm-
den kaçmamıştı.

«Sizi beklettiğim için özür dilerim efendim. Ar-
zunuz nedir? Buyrun emredin!»

Saygısı perde perde artıyordu. İşimi bir çırpıda,
hem de en nazik tarzda gördü. Beklettiği için birkaç
kez daha özür diledi. Sonunda da hanımefendiye en
derin saygılarını iletmemi rica etti.

Ve bütün bunlar —anlaşıldığına göre tam yerin-
de ve yüzümün tam ifadesiyle— not defterime tek
bir sözcük karalamam yüzünden olmuştu.

Hiç kuşkusuz; başlıbaşına çığır açabilecek ni-
telikte bir keşif yapmışım. Hem de yüzyılımızın keş-
fini. Yerinde ve gerektiğinde kullanılan minicik bir
not defteri mucizeler yaratıyordu.

İnsanların çoğu, özellikle devletin memur olarak
görevlendirdiği kişiler, ne içerdiğini bilmedikleri ya-
zılardan hiç mi hiç hoşlanmadıkları gibi, böyle du-
rumlarda tüm benliklerini, engelleyemedikleri müt-
hiş bir korku duygusu kaplar.

Daha, eski Romalılar zamanında, «Verba volant,
scripta manent» deyiminin ne anlama geldiği, yani
«sözün uçup, yazının kaldığı» çok iyi bilinirdi.

O gün bugündür gerektiğinde derhal defterimi
çıkartır, notlar alırım. Birkaç gün önce bir ayakkabıcı
dükkânına girmiş, ama hava kararıncaya kadar bek-
lediğim halde, dönüp de suratıma bakan olmamıştı.
Sabrım taşınca cebimden not defterimle kalemimi çı-
kardım. Ona kadar saydıktan sonra Toussaint Lan-
genscheidt'ın ünlü Fransızca ders kitabından hâlâ
bütün tazeliğiyle zihnimde kalan bir cümleyi yazma-
ya koyuldum: «Kardeşimin cebindeki delik, dayımın
bahçesinden daha büyük.»

Etkisini hemen gösterdi. Beni uzaktan izleyen

patron, kireç gibi bembeyaz kesilmiş suratı ile, iki büklüm yanıma gelerek bizzat hizmet etti.

Polisler bile sihirli defterimin gizli gücü karşısında direnç gösteremezler. Hemen her gün park eden arabalara ceza kesmek zamanı geldi mi, geride bekler, tam vaktinde defterimi cebimden alır, dolmakalemle (bu i  için kesinlikle tükenmez kullanılmamalı!) gelişi güzel bir eyler karalarım. Daha o anda «Kanunun gözü ve kulağı» tanınmaz hale geliverir. Sert bakışları yumu ar, adet  erir, kaskatı, kazık gibi resmî tavırlarının yerini insancıl bir hava alır. Bağırmaz, çağırmaz, s vmez, l net okumaz, sadece ağızından  u l flar çıkar: «Peki  yleyse, bu defalık da affedelim...»

Çünkü o da kalemin gücünden korkmaktadır. Çünkü o da yazının önünde e ilmek zorundadır.

Unutulmamalı ki On Emrin yazıldığı «Kitap»ın topraklarında ya ıyan milletiz.

Aşağıdaki görüşme İsrail göçmen makamlarının dikkatine sunulur.

SEN RUMENCE BİLİR?

Tozdan dumandan gözün gözü görmediği dünyâ öğleden sonra, burada açıklanması hiç bir önem taşımayan bir konuda görüşmek üzere, telefonla Weinreb'i aradım. Niyetim, ona fikrimi dobra dobra suratına karşı söylemekti.

Numarayı çevirdikten sonra karşı taraftan ürkek bir kadın sesi duyuldu:

«Alo?»

«Alo!» diye karşılık verdim. «Kim konuşuyor?»

«Bilmem. Ben kimse tanımaz.»

«Kimsiniz?» diye sordum.

«Burada?»

«Evet orada.»

«Orada?»

«Orada. Kiminle konuşuyorum?»

«Ben bilmez. Ben tanımaz kimse.»

«Ama kiminle konuştuğumu bilmem gerek.»

«Evet.»

«Kim peki?»

«Ben.»

«Siz kimsiniz?»

«Evet, yeni hizmetçi.»

«Yeni gelen kız siz misiniz?»

«Ben.»

«İyi. Öyleyse lûtfen Bay Weinreb'i çağırın.»

«Bay Weinreb? Nereye?»

«Telefona. Bekliyorum.»

«Evet.»

«Dediğimi anladınız mı? Bay Weinreb'i telefona çağırmanızı bekliyorum.»

Evet. Ben —çağırarak. Sen— beklemek.»

Kısa bir bekleyişten sonra kulaklıkta soluk sesleri duyuldu.

Umutla:

«Weinreb!» diye seslendim.

«Hayır. Yeni hizmetçi.»

«Ama Weinreb'i çağırmanızı rica etmiştim.»

«Sen Rumence bilir?»

«Hayır bilmem. Bana Bay Weinreb'i çağırın!!»

«Ben çağırılmaz.»

«Öyleyse gidip getirin.»

«Ben getiremez. Ben bilmez.»

«Ama neden? N'oldu? Yoksa evde yok mu?»

«Bilmez ben. Alo!»

«Ne vakit döner?»

«Kim?»

«Weinreb. Ne zaman evde olur? Şu anda nerede?»

Genç kız içini çekerek:

«Bilmem,» diye inledi. «Ben var gelmek Roman-ya. Yeni gelmek. Yok kimse tanımak.»

«Beni dinle kızım. Bay Weinreb'le görüşmek istiyorum. Şu anda evde olmadığını anladık. İyi, güzel. Ne vakit döneceğini de bilmiyorsun. Ona da eyval-

lah. Hiç olmazsa telefon ettiğimi kendisine söyle, olur mu?»

«Telefon etti, evet.»

Genç kızın inlemesi yeniden duyuldu:

«Alo?»

«Gene ne var?»

«Ben diyemez Weinreb.»

«Neden?»

«Ben bilmez nedir Weinreb.»

«Ben bilmez de ne demek? Yoksa Weinreb'i tanımıyor musun?»

«Sen Rumence bilir? Az bilir?»

«Kimin evi orası kuzum? Hiç değilse onu söyle.»

«Kostelanetz. Emanuel. Alo?»

«Numaranız ne?»

«Yetmiş üç. İkinci kat.»

«Telefon numaranız demek istiyorum.»

«Bilmem.»

«Telefonun üstünde yazılı değil mi?»

«Ne?»

«Numara!»

«Nerede?»

«Te-le-fo-nun üs-tün-de!!»

«Burada yok telefon...»

Her ülkenin kendine has üretim özellikleri vardır. Amerikan ürünleri cici bicili, ustaca paketleme biçimleriyle göze çarpar. Özen, dakiklik, titizlik İsviçre mallarının sembolüdür. Japon eşyası ise ucuzluğuyla ün yapmıştır. Ya İsrail için durum nedir?

ÜÇ VIDALI BİLMECE

İsrail'de belirgin bir üretim aksaklığı vardır. Bu durumu teknolojik yönden şu biçimde açıklamak mümkündür:

«İsraili işçi, bedensel ve ruhsal açıdan, yerel üretim alanında, örneğin yapı sektöründe, belirli sayıda vidayı belirli sayıda deliğe sokmaktan acizdir.»

Daha sade bir deyimle:

İsrail Devleti'nin kurulduğu günden bu yana daha hiç bir İsraili işçi, öngörülen sayıda vidayı öngörülen sayıda deliğe vidalamayı başaramamıştır. Üç vida yerine iki vida kullanır ya da tek vida ile yetinip işin içinden sıyrılır. Peki neden?

Milletlerarası ün yapmış uzman kişilere göre bu, örgütlenmiş İsrail işçisinin nefsine olan büyük güven duygusundan doğmaktadır. Çünkü, iki Yahudi vidasının, Yahudi olmayan üç vidadan daha iyi olduğu inancı, işçinin tüm benliğini sarmıştır. Ruhbilimcilerden, özellikle Carl Gustav Jung yanlısı olanlar ve onun «Archetype = İlk Örnek» teorisini benimsemiş

bulunanlar bu «İki Vida Muamması»nı, «Ezelî Yahudi» görüşüyle bağdaştırmaktadır. Başka bir deyimle, durmadan kovuldukları, kovalandıkları, hep göçe zorlandıkları için maddesel değerlerin sürekliliğine inanmak gücünü yitiren atalarından onlara, derinlemesine inen, kökleşmiş bir kuşkuculuk miras kalmıştır.

O gün bu gündür noksan vida çoğunlukla ortadadır. Görünümü beş aşağı beş yukarı şöyledir:

Bu model daha çok, İbrani işi kapı menteşelerinde kendini gösterir. Oda ve dolap kapılarında da raslandığı olur. Doğruyu konuşmak gerekirse, bu modele bir çeşit simetri ile dekoratif dengenin hâkim olduğunu kabul etmemek haksızlıktır. Buna karşılık sağda boş duran vida deliği bir bakıma ruhsal bozukluk olarak nitelendirilebilir.

Bu tür bileşimler çoğunlukla radyo alıcılarında, plâk çalıcılarında, duvarda asılması gereken mutfak araç-gereçlerinde vb. eşya arasında yaygındır.

Üçüncü model ise İsrail'in genç otomotiv sanayiinde, adetâ kutsal bir şeymiş gibi uygulanır. Motor aksamında kullanıldığı için gözler görmez, sadece kulaklar işitir. Özellikle kimsiz kimsesiz köy yollarında. Bu, serbest kalan madenin madene, yani hemcinsine durmadan çarpmasından çıkan ritmik bir tıkırtıdır. Bu türe İsrail'de «Mono Vidacılık» adı veriliyor:

Devlet desteğiyle kılı kırk yararcasına yapılan incelemeler, üç yuvaya da oturtulmuş üç vidanın bulunduğu tek bir olayın varolduğunu ortaya koymamıştır. Sadece kısa süre önce Yukarı Galile bölge-sindeki bir silâh fabrikasında tek bir olaya raslanmış. Bunun da, her üç deliğe birden üç vida sokması yüzünden yakayı ele veren bir düşman casusu olduğu anlaşılmıştır.

Ben şahsen Yafa'daki bir doğrama atölyesinde böyle bir denemeye girdim. Atölyenin sahibi olan Kadmon adındaki marangoz, tarafımdan sipariş edilen bir duvar kitaplığının rafılarını takarken üç yerine iki vida kullandı. Sordum:

«Üçüncü vidaya neden lüzum görmediniz?»

«Lüzumsuz olduğu için!»

«Öyleyse ne diye üç delik açılmış?»

Kadmon hışımla atıldı:

«Size bir kitaplık yapmamı mı istiyorsunuz, yoksa niyetiniz benimle çene çalmak mı?»

Ama sonunda ikna gücüm karşısında yenik düşerek üçüncü vidayı da yerine taktı. Ağza alınmaz küfürler savurdu, ama gene de taktı.

Olayın çarçabuk duyulmuş olması gerekirdi ki, çok geçmeden cıvarda, marangozlar dahil, ne kadar sanat erbabı varsa sökün ederek bu olağanüstü olaya gözleriyle tanıklık etmek için toplandı.

Tümünün de suratında, gizlenmesi kabil olmayan garip bir ifade vardı. Kuşkusuz, kafamdaki vidalardan birinin gevşediğine hükmetmişlerdi.

SOSYAL DAYANIŞMA

İsrail Devleti kurulduğu günden beri kendi nüfusunun iki misli göçmeni ülkeye kabul etti. Bu da kuşkusuz sayısız sorunun doğmasına yol açtı. Kırımca, Amerika Birleşik Devletleri on-on beş yıl içinde 340 milyon göçmeni aynı şekilde bağrına basmış olsaydı eşit problemlerle karşılaşacaktı. Herbirine birer televizyon alıcısı sağlamak bile başlıbaşına bir mesele olurdu. İsrail'de en büyük sorun, yeni gelenlere ev bulmaktır. Bir hafta içinde kaç kent kurulabilir ki? Olsa olsa on ya da on beş. Bu da yeterli değil.

Çoğu son derece kötü bir yaşam ortamından gelen Şark Yahudilerinden oluşan bu göçmenler, önce «Ma'abaro» denilen yerlerde geçici olarak yerleştirilir. Derme-çatma teneke barakalardan kurulu bu kamplara birkaç gün için gelir, ama yıllarca kalırlar. Bu süre içinde tüm masrafları devlet bütçesinden ödenir. Bunun dışında bu halk yığınlarına moral vermek, ruhsal gıdalarını sağlamak, günlük yaşantıları için gerekli olan bilgilerden yoksun kılmamak için geniş kapsamlı bir hizmet çarkı harekete geçirilir.

Bütün bunların sanıldığı kadar kolay olmadığını aşağıdaki sahne açıkça gösteriyor:

Kişiler:

EVA, özel eğitim görmüş sosyal yardım uzmanı

SA'ADJA ŞABATAİ
KAMP YÖNETİCİSİ
SA'ADJA ŞABATAİ'NİN KARISI

KAMP YÖNETİCİSİ (Eva ile girer): «Bu civarda bir yerde oturması gerekir. Kaç numara demiştiniz?

EVA (Genç bir kız olan Eva'nın üzerinde beyaz bluz, başında hasır şapka vardır. Yorgun olduğu ve sıcaktan bunaldığı her halinden bellidir. Koltuğunun altında, içi her çeşit, her boy ve renkte evrakla tıka-basa dolu bir çanta taşımaktadır. Uzun süre sinirli hareketlerle kâğıtları karıştırdıktan sonra aradığını bulup çıkarır): Adı Şabatai. Sa'adja Şabatai. 137 numaralı baraka. Karısı on dört gün kadar önce son kez merkezimize gelmiş.

KAMP YÖNETİCİSİ: Şikâyeti neymiş?

EVA (Kâğıtlara göz atar): Şikâyeti... şikâyeti... aslında şikâyetçi olmadığı şey yok. Bu insanları tanır mısınız?

KAMP YÖNETİCİSİ ('Ah tanımaz mıyım' demek istercesine başını birkaç kez sallar): Evet, tanırım. Problemleri hiç bitmez.

EVA: Neden?

KAMP YÖNETİCİSİ: Nedenini söyleyebilirim...

EVA: Bir dakika lûtfen. (Çantasından not defterini çıkararak yazmaya hazırlanır.) Buyrun sizi dinliyorum.

KAMP YÖNETİCİSİ: Sa'adja Şabatai hasta bir adam. Üstelik kalabalık bir ailesi var.

EVA (Not alırken kendi kendine mırıldanır):
...Hasta ...Kalabalık aile...

KAMP YÖNETİCİSİ: ...Üç kez hastahaneye yattı.
Her defasında kaçıp buraya döndü...

EVA (Yazar): ...Üç defa kaçmış...

KAMP YÖNETİCİSİ: Bunu nasıl olsa kendiniz de tesbit edeceksiniz.

EVA(Yazar): ...Kendim tesbit edeceğim...

KAMP YÖNETİCİSİ: Stenografi kursunu mu bitirdiniz? (Sırtır.)

EVA (Hakarete uğramıştır): Sosyal Yardım Uzmanı yetiştiren bir yüksek okuldan mezunum efendim.

KAMP YÖNETİCİSİ: Nerede okudunuz?

EVA: Amerika'da. Burslu gitmiştim. Orada en modern psikolojik yöntemlerle yetiştirildim.

KAMP YÖNETİCİSİ: Çok iyi. Hiç değilse okuduklarınızı burada değerlendirebiliyor musunuz?

EVA (Duraklar): ...Aslında ...henüz...

BAYAN ŞABATAİ (Teneke barakanın kapısında belirir. Kam Yöneticisi ile Eva'yı kuşkulu bakışlarla süzer. Kılığı kıyafeti ile pek bakımlı bir insan etkisi bırakmamaktadır. Üstelik gebedir.)

KAMP YÖNETİCİSİ: Bundan önce herhangi bir transit kampında çalıştınız mı?

EVA: Sadece bir kez.

KAMP YÖNETİCİSİ: Nerede?

EVA: Burada.

KAMP YÖNETİCİSİ (Gülmemek için kendini zor tutar): Öyleyse size başarılar dilerim. (Bayan Şabatai'ye.) Sa'adja Şabatai'nin eşi siz misiniz?

BAYAN ŞABATAİ (Karşılık vermeden bön-bön bakar).

KAMP YÖNETİCİSİ: Anlaşıldığına göre karısı olmalı... Sonra görüşürüz. Başarılar. (Çıkar.)

EVA: Sağolun. (Bayan Şabatai'ye alıcı gözle bakar. Bayan Şabatai de ona alıcı gözle bakar. Karşılıklı bir süre öylece bakışırlar. Uzun süren sessizlik.)

BAYAN ŞABATAİ: Bayan...

EVA: Eva.

BAYAN ŞABATAİ: Sensin yeni sosyal yardım?...

EVA: Evet. Bundan böyle bütün dertlerinizle ben ilgileneceğim. Siz Bayan Şabatai misiniz?

BAYAN ŞABATAİ: Ne?

EVA: Bayan Şabatai siz misiniz diye sordum.

BAYAN ŞABATAİ: Hayır, ben Sa'adja Şabatai karısı.

EVA: İzin verirsiniz. (Barakanın önündeki kırık - dökük sıraya oturarak yeniden not defterini çıkarır.)

BAYAN ŞABATAİ: Ben yok bilmek yazmak Bayan...

EVA: Eva.

BAYAN ŞABATAİ: Biz yok ekmek bayan. Yok iş. Yedi çocuk, bayan. Allah yazmasın günah... Yedi çocuk, bir de burada. (Karnını gösterir) Ben Gurion!¹

EVA (Çantasını karıştırır): Bizim daireye hiç uğradınız mı Bayan Şabatai? (İşgüzar bir tarzda kaleme sarılır.)

BAYAN ŞABATAİ: Kocam şimdi gelmek.

EVA: İyi. Bekliyorum onu. (Ne yapacağını bile-

¹ Doğulu göçmenler «Ben Gurion» sözünü, örneğin İngilizlerin «Good Lord» deyimleri gibi bir çeşit ünlem olarak kullanırlar.

mez haldedir. Birşeyler karalar, sonra siler, gene yazar, bir daha bozar. Kağıtları karıştırır, gene yazar, tekrar bozar.)

BAYAN ŞABATAİ: Bayan...

EVA: Eva. Bana kısaca Eva deseniz de olur.

BAYAN ŞABATAİ: İşte benim koca - Sa'adja, bu karı yeni sosyal yardım.

ŞABATAİ (Gür sakallı Şark Yahudisi. İri-yarı ve mağrurdur. Eva'nın önünde büyük bir saygıyla eğildiği halde dünyaya metelik vermediği her halinden bellidir.)

EVA: Bay Şabatai?

ŞABATAİ: Buyrun. (Bir el hareketiyle savdığı karısı barakada kaybolur.)

EVA: Otursak daha iyi olmaz mı? (Şabatai iri cüssesiyle dikkatlice sıraya ilişir.) Karınız işsiz olduğunuzu söyledi.

ŞABATAİ: Evet boştayım.

EVA: Mesleğiniz var mı?

ŞABATAİ: Kunduracıyım. Ama beni isteyen yok.

EVA: Ne zamandan beri kunduracısınız?

ŞABATAİ: Daha hiç çalışmadım.

EVA: Hiç mi?

ŞABATAİ: Hiç.

EVA: Aha!.. Peki ne tür ayakkabı yaparsınız?

ŞABATAİ: Ayakkabıcıyım ama kimse beni istemiyor.

EVA: Kunduracı ustası olarak iş bulmayı hiç denediniz mi?

ŞABATAİ: Hayır.

EVA (Kafası karışmıştır): Neden?

ŞABATAİ: Kalbim pek sağlam değil genç bayan. Bu yüzden sadece hafif işler görebilirim.

EVA: Kunduracılık çok mu yorucu meslek?

ŞABATAİ: Benim için öyle. Çünkü tecrübem yok.

EVA (Not alır): Öyleyse Çalışma Dairesi'nden neden daha kolay bir iş bulmalarını istemiyorsunuz?

ŞABATAİ: Beni kimse çalıştırmak istemiyor. Daha doğrusu beni kimse istemiyor. Belki siz bana bir iş bulabilirsiniz.

EVA: Bu benim görev alanıma girmez.

ŞABATAİ: Girmesin. Bana bir tavsiye mektubu verin yeter.

EVA: Bir dakika Bay Şabatai. Herhangi bir yanlışlığa yol açmıyalım. Ben, Çalışma Dairesi'nin memuru değilim.

ŞABATAİ: Bana sadece yazılı bir kâğıt verin yeter.²

EVA: Olmaz Bay Şabatai. İş kurumlarıyla uzak - yakın ilişkim yok benim. Tek görevim sizin ve ailenizin sorunlarına eğilmek. Bilmem anlatabildim mi? Evet, şimdi söyleyin bana, sizler için ne yapabilirim? (Tekrar kalemle sarılır.)

ŞABATAİ: İş bulabilmem için bana bir kâğıt parçası verirsiniz.

EVA (Sabrı taşar): Bunu aklınızdan çıkarın!! (Kendini toparlar.) Bay Şabatai. Lütfen... Şimdi izin vererseniz durumunuza bir göz atmak istiyorum. (Bir formüler hazırlar.) Kaç çocuğunuz var?

² Geniş halk yığınları arasında yaygın olan bir inanca göre, tam adamının, tam zamanında, tam gereken sözleri yazdığı bir kâğıt parçası, yüce dağları devirebilir miş. Garip ama, gerçekten de öyledir.

ŞABATAI: Altı. Şalom, Mordeşai, Abdullah, Mazal, Habuba, Şimşon ve Uri.

EVA (İsimleri yazar): Ama saydıklarınız altı değil, yedi ediyor.

ŞABATAI: Yedi mi? Pekâlâ. Bunlara G'ula'yı da ekleyin.

EVA: G'ula da kim?

ŞABATAI: Bir kocakarı. Bizimle yaşar. Artık kımıldıyacak hali yok. Tek yapabildiği şey yemek yemek.

EVA: Akrabanız mı?

ŞABATAI: Bilmem. Buraya birlikte geldik. Herhalde hısımlık vardır. Yoksa bizimle yaşamazdı. Ama artık kışını bile kıpırdatmıyor. Az buçuk çocuklara bakar, hepsi o kadar.

EVA: Hm... evet... çok ilginç Bay Şabatai. Gerçekten çok... çok büyük bir aileniz var...

ŞABATAI: Bize yardım edecek misiniz, genç bayan?

EVA: A, o nasıl söz? Etmez olur muyum? Buraya niçin geldim?!

ŞABATAI: Öyleyse bana bir tavsiye mektubu verin.

EVA (Patlama derecesine gelmiştir): Ama bu kadarı... (Güçlkle kendini zapteder.) Rica ederim sakın olun Bay Şabatai. Önce kartınızı doldurmamız gerekiyor. Ne yapılabileceğine ondan sonra bakarız. Ne zaman evlendiniz?

ŞABATAI: Kim? Ben mi?

EVA: Siz.

ŞABATAI: Buraya gelmeden önce.

EVA: Kaç yaşında?

ŞABATAİ: Yaşlı değildim.

EVA: Yani?

ŞABATAİ: Yani... Geldiğim memlekette çok genç evlenilir.. Bakın, sizden istediğim fazla bir şey değil. Bana İş Bulma Dairesi için bir kâğıt yazın yeter. Küçücük bir kâğıt parçası.

EVA (Bir isteri krizinin ucuna kadar gelmiştir):
Bay Şabatai! Size az önce ne dedim?...
Şimdi bırakın da kartı dolduralım. Ailenizde kaç çocuk vardı?

ŞABATAİ: Altı.

EVA (Not alır): Altı.

ŞABATAİ: Biri de bizimkinin karnında.

EVA: Büyüdüğünüz aileden söz ediyorum Bay Şabatai.

ŞABATAİ: Anamla babamın ailesi mi? Ben onları hiç bilmem.

EVA: Çok kardeşiniz var mıydı?

ŞABATAİ: Vardı.

EVA: Kaç tane?

ŞABATAİ: Söylemesi kolay değil genç bayan. Çoğu öldü.

EVA: Hatırlamaya çalışın Bay Şabatai. Çünkü çok önemli bu.

ŞABATAİ: Çok mu önemliymiş? Asıl önemli olan şeyi ben size söyliyeyim: Kâğıt önemli, kâğıt! Yani, iş bulabilmem için bana vereceğiniz tavsiye mektubu.

EVA (Perişan durumdadır): Bay Şabatai, çok rica ederim...

BAYAN ŞABATAİ (Elinde tahta bir tepsi olduğu halde barakadan çıkar. Üzerine çamaşır ipinden aldığı bir bez yayar, bir bardak çay

koyarak Eva'ya sunar.) Lütfen Bayan..

EVA (Yaşama gücünü tüm yitirmiş, can çekişen bir sesle): Bana... sadece... Eva... demenizi... rica... ederim.

BAYAN ŞABATAİ (Konuşulanları duyabilecek uzaklıkta hareketsiz durur).

EVA (Çaydan bir yudum alıp güçlkle yuttuktan sonra yeni bir hamle yapar): Bay Şabatai. Kimliğinizle ilgili en basit soruları karşılıksız bıraktığınız sürece size nasıl yardımcı olabilirim?

ŞABATAİ: Ne dediğinizi anlıyamadım.

EVA: Görevim sosyal durumunuzu inceleyip yeni göçmenler olarak karşılaştığınız güçlükleri yenmenize yardım etmek.

ŞABATAİ: Nasıl? (Bayan Şabatai, Eva'nın sözlerine giderek artan bir kuşku içinde kulak vermiştir.)

EVA: Aslına bakılırsa bu güçlüklerin kökü çok eskilere dayanır. İçinde büyüdüğünüz ortamın burada önemli rol oynadığını kabul etmemiz gerekir. Diyelim ki, çocukluğunuzda bir yılan sizi soktu. (Şabatai sözünü kesmek ister.) Hayır, hayır, biliyorum. Sizi herhangi bir yılan sokmamıştı. Bunu sadece farzediyoruz. İyi mi? Bir süre için davranışlarınıza belirli bir ürkeklik gelmiş, ama çok geçmeden nahoş olay unutulup gitmiş. Ne var ki, yumuşacık, çocuksu duygu âleminizde gene de derin izler bırakmıştır. (Bayan Şabatai vahşî bir çığlık atarak barakaya doğru koşar ve bir çırpıda gözden kaybolur.)

ŞABATAİ: Hangi çocuktan söz ediyorsunuz?

EVA: Sizden! Henüz çocuk olduğunuz çağlardan! Yani, sizin çocukluğunuzdan!

ŞABATAİ: Farzedelim...

EVA: Sonu ne olur? Yıllar sonra bir de bakarsınız, bir yılan karyolanızın ayaklarına sarı livermemiş mi?...

ŞABATAİ: Allaha şükür burada yılan yok, ama çalışma imkânı da yok...

EVA: Şu anda çalışmaktan söz etmiyoruz!

ŞABATAİ: Genç bayan! Sadece birkaç satırlık bir tavsiye mektubu...

EVA (Yüzü renkten renge girer, konuşma melesini kaybetmeye başlamıştır. Ağzı, burnu her yanı titremektedir. Yeniden kendine gelebilmek için büyük çaba harcamak zorundadır. Neredeyse nutku tüm tutulacaktır) : Bay Şabatai... beni anlamak istemiyor musunuz?... Size yardım edebilmem için... birbirimizi iyi tanımamız... dost olmamız... elele çalışmamız gerekir. Şayet hatırlarsanız... buraya gelir gelmez önce kendimi tanıttım... adımı söyledim... kim olduğumu açıkladım... öyle mi Bay Şabatai?

ŞABATAİ: Öyle. Adınız ne?

EVA: Adım Eva.

ŞABATAİ: Evli misiniz?

EVA: Hayır... henüz değil...

ŞABATAİ: Çok çalışıyor musunuz? İşiniz ağırmı?

EVA (Şaşkın): Evet öyle... İşim gerçekten ağır. Ama bana zevk veriyor.

ŞABATAİ: Anlıyorum. Siz çok çalışan, evde kalmış bir kızsınız. Aileniz var mı?

EVA: Var. Annemle babam.

ŞABATAİ: Allah her ikisine de uzun ömür ihsan eylesin. Zenginler mi bari?

EVA: Hayır. Babam yaşlı...

ŞABATAİ: ...ve Çalışma Dairesi'nden iş bulamıyor. Biliyorum. Ya kardeşleriniz?

EVA: Yok.

ŞABATAİ Zavallı, bahtsız kız.³ Yaşlı babanızla annenize para veriyor musunuz?

EVA: Tabii.

ŞABATAİ: Ya çeyiz durumunuz?

EVA: Bu o kadar önemli değil.

ŞABATAİ: Ama bir fistana ihtiyacınız var, ha?... Mobilyaya ihtiyacınız var, ha?... Öyle değil mi?

EVA: Evet.

ŞABATAİ: Gördünüz mü ya? Nişanlı mısınız?

EVA: Bir erkek arkadaşım var...

ŞABATAİ: ... ve evlenmeye paranız çıkışmıyor!?

EVA: Evimiz yok.

ŞABATAİ: İşte bakın bu kötü. Evsiz evlilik olur mu? Durun bir düşüneyim... Burdan pek uzakta değil, şu aşağıdaki köyde yeni yapılan evler var. Hükûmet size birini verir.

EVA: Bana vermezler. Onlar yeni göçmenlere ayrılmıştır.

ŞABATAİ: Bir yolu bulunur. Çalıştığınız yerin şube âmiri Bayan... Bayan Weissferger'e gidin ve ona şöyle deyin: Bayan Weissferger, deyin. Her genç kız evlenmek ister, deyin. Evlenmek demek ev demektir, deyin. Bana lûtfen bir ev verin Bayan Weissferger,

³ Şarklı Yahudilere göre az çocuğu olmak moral bir felâkettir. Çok çocuğu olmak ise ekonomik bir felâket.

deyin. Bakalım ne cevap verecek. Görün bakın size mutlaka bir temiz kâğıt verecektir...

EVA: Hayır, o bana dünyada tavsiye mektubu vermez, çünkü veremez.

ŞABATAİ: Verebilir Bayan Eva, verebilir. Yapmam, edemem der ama sonunda gene de verir. Kızkardeşimin oğluna da verdi. Yeter ki sabırlı olun. Durmadan yanına varıp, «Bayan Weissferger, bana bir kâğıt verin,» demeniz lâzım. Sonunda size gerekli kâğıdı ya verecek ya da cehennem olup gidecektir. Ama bunun ne önemi var Bayan Eva, o takdirde yerine gelecek şube âmiri ile işe yeni baştan başlarsınız. Hemen yelkenleri suya indirmeyin. Bir eve bal gibi hakkınız var. Durmadan, dinlenmeden çalışıyorsunuz. Birçoklarına iyiliğiniz dokunuyor. Herkes Bayan Eva diyor da başka şey demiyor. Bayan Eva da herkesin derdine derman bulmaya çalışıyor. Bayan Eva'nın merhaba dediği herkes ondan para istiyor, ama tümüne verecek para nerede? Parası yok ki versin zavallı Eva'cık...

EVA: Yerden göğe hakkınız var... Tam üstüne bastınız Bay Şabatai... Ne denli doğru lâf ettiğinizi bir bilseniz...

ŞABATAİ: Bilmez miyim? Bizlere de sadece güzel sözlerle yardım etmiyor musunuz? Ne zor bir görev. İnsanları avutmak gerçekten kolay değil...

EVA: Öyle Bay Şabatai, pek zor.

ŞABATAİ: Yağma mı var? Bayan Eva'nın durmadan para vermesini istiyorlar. Oysa ken-

di paraya muhtaç. Maaşınız ne kadar?

EVA: Çok sayılmaz.

ŞABATAİ: Üstelik bir ana, bir baba, bir de düğün. Yeni bir elbiseye de ihtiyacınız var herhalde?

EVA: Yeni elbise mi? Aklımın ucundan bile geçiremem. Sadece kupkuru bir oda için ayda tam yirmi beş lira ödüyorum. Yemeklerimi ise lokantada yemek zorundayım.

ŞABATAİ (Hayretle): Lokantada mı?

EVA (Başını sallar): Günde en azından iki lira tutuyor.

ŞABATAİ (Hayreti büsbütün artmıştır): İki lira mı?!

EVA: Öyle. Ayrıca...

ŞABATAİ: Bir dakika. (Cebinden küçük bir not defteri çıkarır. Eva'nın kalemini alır.) Devam edin lütfen.

EVA: Bu da ancak bir öğün yemeğe yetiyor.

ŞABATAİ (Hesaplar): Günde iki lira... ayda yapar...

EVA: Altmış lira.

ŞABATAİ: Altmış lira! Günde tek bir yemek için?!

EVA: Ya giyim kuşam ne olacak? Sinema? Arada küçük bir gezi filân? Bay Şabatai...

ŞABATAİ... Sakın umudunuzu yitirmeyin Bayan Eva. Sosyal durumunuz şu anda çok berbat, ama Tanrı size yardım edecektir. Bakın görün herşey nasıl düzelecek... Bayan Eva: Çocukluğunuzda sizi hiç yılan soktu mu?

EVA (Şaşkınlıktan allak bullak olmuştur): Yooo!

ŞABATAİ: İşte buyrun. Şayet bir yılan sokmuş

olsaydı, her şey belki de bambaşka olacaktı. Ama gene de umudunuzu kaybetmeyin Bayan Eva. Devletimiz henüz emekleme çağında, gencecik, körpecik. Birçoklarının durumu sizinki kadar kötü. Sabır, Bayan Eva, sabır. İnsanoğlu aslında iyidir. Üstelik de ben henüz buradayım! (Uzaklardan bir otobüsün kornası duyulur.)

EVA (Ne tuhaf durumda kaldığını o anda farketmiştir. Kıpırmızı kesilerek bir hamlede yerinden fırlar): Özür dilerim Bay Şabatai, ama hemen gitmem gerek... Otobüs... (Elindeki çanta açılır, içinde bulunan kâğıtlar yerlere saçılır.)

ŞABATAİ (Genç kızın kâğıtları toplamasına yardım eder): Hiç gam etmeyin Eva... Başınızı dik, gönlünüzü ferah tutun... İşte bakın benimle ilgili evrak... Sakın kaybetmeyin onları, çünkü çok önemlidir... Allah yardımcınız olsun.

EVA: Size çok teşekkür ederim Bay Şabatai... Ne diyeceğimi gerçekten bilemiyorum. Pek çok teşekkürler Bay Şabatai. (Acele çıkar.)

ŞABATAİ (Arkasından seslenir): Talihiniz açık olsun, Eva! Dilediğiniz vakit gelin bana. Kapım size daima açıktır! Biz Yahudilerin dayanışma içinde olmamız lâzım. (Barakasına doğru ağır adımlarla yürür.) Ne terbiyeli, ne cici, ne iyi kız, vay, vay, vay... (Sakallı başını iki yana sallayarak.) Ne de fıkara bir sosyal yardım uzmanı... vay anam vay...

ADALETİN PEŞİNDEN KOŞANLAR

Bir Perdelik Dram

Yahudiler hakkında birkaç iyi söz söylemek zamanı sanırım geldi. Yoksa Yahudi aleyhtarı damgasını yemem işten bile değil. Ne de olsa bazı önemli buluşlarımız var. Hristiyanlık, Marksizm, Psiko Analiz, İzafiyet Teorisi, Salk Serum ve hamursuzla kahve içmek gibi... Ayrıca güçlü bir adalet duygusuyla yoğrulmuş kimseleriz. Eski bir İbrani atasözü, «Yahudiler hep adaletin peşinden koşarlar,» der. Peşine düşenler tarafından yakalanan adaletin nasıl bir kılıba girdiği ise apayrı bir sorundur. Hele adalet, Tel Aviv'in belediye otobüslerinden biri gibi, hiç de uygun olmayan bir ortamda kovalanırsa...

Olayın geçtiği yer: İsrail'de herhangi bir otobüs durağı.

Zaman: Her dem.

Kişiler: Yasalara saygılı vatandaşlar.

Dr. PARTZUF (Kalkmakta olan otobüsün kapatılmış kapı kanatlarını kırarak açtıktan sonra ite-kaka içeri girmeye çalışır): Tamam! Hareket edebiliriz!

ŞOFÖR (Motoru stop ettirir): Hey...siz! İnin bakalım aşağı!

Dr. PARTZUF: Neden inecekmişim?

ŞOFÖR: Burası danışma bürosu değil. Bana dediğiniz gibi 'Budala' ya da ona benzer bir şey deyin, ama yeter ki aşağı inin.

Dr. PARTZUF: Ama neden? Daha dünya kadar yer var. Baylarla bayanlar biraz daha sıkışsalar yeter. Hadi, biraz daha ilerleyelim baylar!! (Tüm gücüyle insan kalabalığına abanır.)

SİNİRLİ BAY: Şoföre bak! Bir yolcu fazla olmuş, eksik olmuş ne çıkar? Hadi gidelim artık!

ORTA YAŞLI BAYAN: Öyle ya. Hem incecik adam. Kaplıyacağı yerin sözü mü olur? Bas gaza Şoför bey!

ŞOFÖR: Bu adam otobüste durdukça gitmem. Nasıl olsa vaktim var.

Dr. PARTZUF: Budala! (İnmek ister.)

ZWICKER (Kolundan tutar): Hele durun bakalım. Sinirlenmenize gerek yok. Size gelince Şoför efendi. Bu soğuk şakaları bırakın bakalım. Zavallı adamcağız bizimle gelse kıyamet mi kopar... Bunu gurur meselesi yapmanın âlemi var mı? Gazlayın da artık yolumuza gidelim.

ŞOFÖR: Şayet bana söylüyorsanız, vaktim var benim.

SİNİRLİ BAY: Utanmaz adam! Batsın böyle sosyalizm. Vatandaş işine yetişecek, herifçi-oğlu cilve yapıp duruyor! Yürüsene sarseri!

MANFRED TOSCANINI: Ekonomik bunalımlar işte böyle şoförler yüzünden başgösterir. Düpedüz rezalet bu!

ORTA YAŞLI BAYAN: Tuuuu!...

BİR IRAKLI: Ben Gurion. Tabî ki Ben Gurion.
Dr. PARTZUF: Bırakın da ineyim.
ZWICKER: Ağır olun aziz dostum, ağır olun. İnmeyeceksiniz. Bu artık kişisel meseleniz olmaktan çıkmıştır. Tümümüzü ilgilendiren bir sorundur. Sakın yelkenleri suya indir-meyin. Çakın şoförün suratının tam orta yerine bir tane. Görsün gününü.
Dr. PARTZUF: İnmek istiyorum.
HEP BİRDEN: Yok öyle şey... Burada kalı-na-cak... Hakkınız olan şeyde diretmeniz ge-rekir... Siz de herkes gibi vergi veriyorsu-nuz... Diktatörlüğe paydos... Bugün senin başına gelen, yarın benim başıma gelir... Yağma mı var?
SİNİRLİ BAY (Aslında şiddetle yasak olan bir şey yapar. Pencereden sarkar): Polis! Polis yok mu? Polis!!
ŞOFÖR (Kahredici bir vurdum duymazlık için-de bozuk paralarını saymaktadır.)
POLİS GÖREVLİSİ (Tıka-basa dolu otobüse güçlkle girer): Herkes geriye doğru yürü-sün lütfen! İtişmeyin! Ne var, ne oluyor?
SİNİRLİ BAY: Şoför olacak şu utanmaz herif, bu gördüğünüz saygıdeğer beyefendiye bu-dala dedikten sonra, kendisini otobüsten aşağı itmek istedi... Beyefendi de bu kaba hareketin doğal tepkisi olarak adamın su-ratına bir yumruk indirdi... Şoför de aynı şekilde karşılık verdi... Her şey bundan ibaret.
POLİS GÖREVLİSİ: Öyleyse şoförü derhal mer-keze götürmem lâzım. (Cebinden tutanak defterini çıkarır.) Duruşma için iki tanığa

ihtiyacım var...

BUZ GİBİ BİR HAVA CEREYANI (Otobüsün bir ucundan girip yolcuların ense kökünü yaladıktan sonra öbür ucundan çıkar. Tüm yolcuların zihinlerine, giderek artan bir korku halinde bir anda tek düşünce takılmıştır: Loş mahkeme koridorlarında günlerce oturup mübaşirin adlarını çağırmasını beklemek.)

POLİS GÖREVLİSİ: Adınız?

SİNİRLİ BAY: Ben turist. Yok konuşmak İbrani. Amerikalı. Nje ponjemaj po ruski.

POLİS GÖREVLİSİ: Ya sizin?

ORTA YAŞLI BAYAN: E iyi vallahi! Çok yaşayın e mi? Peki küçük Herschl'in yemeğini kim pişirecek? Siz mi? Hem hiç bir şey görmedim ben. Gözlüklerimi evde unutmuşum.

POLİS GÖREVLİSİ: Sizin adınız?

IRAKLI: Ben Gurion.

POLİS GÖREVLİSİ (Hiddetle etrafına bakınır): Yeter artık! Kimse tanıklık etmek istemiyorsa şoföre karşı hiçbir kanunî işlem yapmam... Hey, arkadaki bay!

PANİK (Her yanı sarmıştır. Tüm yolcular, bu fare kapanından bir an önce kurtulmak için tek çıkış kapısına doğru lte kaka ulaşmak isterler. Otobüs bir anda cadı kazanına dönmüştür. Kardeş kardeşle boğuşmakta, evlât babasını ayak altında ezmekte, bu can pazarında dehşete kapılmış kişilerin kendilerini balıklama pencerelerden attıkları görülmektedir.)

POLİS GÖREVLİSİ (Kapıyı tutarak çıkmalarını engeller): Artık yeter! Hey oradaki bay! Si-

zin adınız ne?

MANFRED TOSCANINI: Dr. Ezehiel Sauermilch.
İç Hastalıkları Uzmanı. Abdül Nasır Bulvarı
101. Üstten ikinci zile iki defa basılacak...
(Polis görevlisi not alırken o da koltukla-
rın altına saklanır.)

POLİS GÖREVLİSİ: Bir tanık daha gerek... (Or-
talığı bir ölüm sessizliği kaplamıştır. Durma-
dan ve döne döne cama çarpan bir sineğin
vızıltısından başka ses duyulmaz.)

SİNİRLİ BAY: Şoföre karşı tanıklık etmek niye?
Disiplinden yoksun bir yolcuyu, imanına
kadar dolu bir otobüsten indirmek isteme-
si suç mu?

ORTA YAŞLI KADIN: Ben de aynı fikirdeyim!
Otobüs şoförü Yahudi kardeşimiz en güç
koşullar altında görevini yapmaya çalışır-
ken, bir de bakıyorsun şunun gibi ne idüğü
belirsiz bir karaborsacı çıkıp geliyor ve...

MANFRED TOSCANINI (Başını, gizlendiği kol-
tukların altından çıkarır): Evet görevini böy-
lesine severek yapan bir adama karşı çık-
mak ayıptır, günahıdır! Hem o devirler artık
geçti!

Dr. PARTZUF: Evet... hayır... yani... demek is-
tiyorum ki...

ZWICKER: Kes sesini! Az önce çenenin açmış
veriştiriyordun. Şimdi birden dut yutmuş
bülbüle döndün. Pes doğrusu! Tam bir
kahramanmışınız! Bir daha sefere şoför in
dedi mi iner bizleri de rahatsız etmezsiniz!
Anladınız mı?

MANFRED TOSCANINI: Bu adamla sanki neden
bunca vakit geçiriyoruz? Atalım aşağı ol-

sun bitsin.

TÜM YOLCULAR: Doğru... Çok doğru... Memur bey, atın şu açıkgöz beleşçiyi dışarı... Şoförün hakkı var... Ben Gurion... Ne günlere kaldık... Hem işimiz var... Artık gitmemiz gerekiyor.

Dr. PARTZUF: Rica ederim efendim... ben... zaten...

POLİS GÖREVLİSİ (Adamı bir tekmede dışarı atar. Dr. Partzuf boylu boyunca yaya kaldırımının üzerine uzanır): Trafiği bozmanın ne demek olduğunu gösteririm ben sana... Marş marş... Kalk ayağa... Kimlik cüzdanını ver bakalım!

ŞOFÖR (Marşa basar): Sağol oğlum. Bu işi çok iyi başardın. Aferin sana.

BİR KUŞKUNUN ÜRÜNÜ

Görüş ayrılıkları yalnız baba oğul arasında değil, doğrudan doğruya babalar arasında da görülür. İsrail gibi çeşitli insanların biraraya geldiği bir eritme potasında arasına ırkçılık konusunda da ön yargılara raslanacağı da doğrudur. Örneğin, tamamen ilkel ve ahlâk yönünden aşağılık beyaz göçmenler, esmer tenli Yahudilerin tamamen ilkel ve ahlâk yönünden aşağılık kimseler olduğunu iddia ederler. Ben böyle bir ırk ayrımı çılgınlığına kendimi bir kez kaptırdım ve bu gün bile hatırladıkça utancımın yüzüm kızartır.

Bir süre önce karım açık-seçik biçimde, ev işlerinin altından artık tek başına kalkamayacağını, hele kanarya kuşu da geldikten sonra gücünü tüm yitirdiğini, bu nedenle derhal bir kadın tutulması gerektiğini bildirdi¹ Öyle ya, kadıncağz bizim için saçını

¹ Belki sıcaktan, fazla didinmeden ya da başka nedenlerden olacak, İsraili kadının en nefret ettiği şey, ev işidir. Sırf ev işi görmemek için, parası az, zahmeti çok meslek dallarını severek kabullenir. Kazandığı parayı da olduğu gibi, ev işleri için tuttuğu hizmetçiye verir. Böylece, ev işi görmemenin kıvancı içinde kendisini avutmuş olur. Bu konuda en iyi çözüm yolu, iki ev kadınının karşılıklı anlaşp, eşit gündelik ücretlerle birbirlerinin evlerinde hizmetçilik etmeleridir. Ama, mantikî bir çözüm yolu olması nedeniyle, İsrail ev kadınları çevrelerinde bu öneri henüz uygulanamadı.

süpürge etmişti. Çamaşıra, tahtaya varıncaya kadar bütün işleri o görüyordu.

Meseleyi enine boyuna düşündükten, adayları kılı kırk yararcasına bir titizlikle sınadıktan sonra, tüm komşularımızın da salık vermeleriyle, Mazal'da karar kıldık. Şarklı olan Mazal, orta yaşlı, hizmetçiden çok bilim kadını görünümünde bir kimseydi. Bunu da, iki tel marifetiyle burnunun üstünde dengede tutmaya çalıştığı acayip gözlüklerine borçluydu.

Ona ilk bakışta âşık olmuştuk. Çalışmaktan yıpranmış eşimi rahata kavuşturacak insanın bu kadın olabileceğini hemen anlamıştık. Her şey yolunda gidiyordu... Ta ki, komşumuz Bayan Şavuah Tow, aşırı hassas kulaklarımıza kar suyu kaçırana kadar...

Bir sabah kapımızı çalan Bayan Şavuah Tow, yeni hizmetçimizi elinde süpürge harıl harıl çalışır görünce kulağımıza eğilip şöyle dedi:

«Mazal çok bilmiş bir karı. Şayet burada çalışıyorsa, sizden alacağı beş-on kuruş için değildir herhalde...»

«Ya niçin?»

Bayan Şavuah Tow iki kelime ile karşılık verdi:
«Çalmak için!»

Bu densiz suçlamayı kesinlikle reddederek, Mazal'ın böyle bir şeyi dünyada yapmıyacağını patavatsız kadına söyledik.

Gelgelelim, çok geçmeden karımın bazı şeyler dikkatini çekmeye başlamıştı. Mazal, yerleri süpürürken gözlerimizin içine bakmıyor ya da bakamıyordu. Bu haliyle bize, «Suç ve Ceza» daki Raskolnikow'un davranışlarını hatırlatıyordu. Dahası var: İş önlüğünün cepleri göze batacak kadar büyüktü.

Tanrı vergisi ince zekâmı kullanarak kadını izlemeye, gözlemeye başladım. Bunu yaparken de ken-

dime, gazete okuyormuş süsü veriyordum. Mazal'ın, gümüşleri ovarken suratında ihtiras dolu garip bir sevinç belirliyordu. Kuşku verici başka izlenimlerim de buna eklenince içimdeki gerginlik giderek arttı, sonunda dayanılmaz boyutlara ulaştı. Sinirlerim ke-man teline dönünce karıma, polise haber vermeyi önerdim.

Cinayet romanlarının tümünü ezbere bilen karım, uzman kişilere has bir dilde önerimi geri çevirerek, «Mazal'a karşı toplanan delillerin sadece şu ya da bu şekilde kabili itiraz emare ispatlarından, daha doğrusu tahminlerinden ibaret olduğunu, dolayısıyla ika olunan cürmün subut bulduğuna dair mahkemeyi ikna edemeyeceğimize göre, önce komşumuzun fikrini almamızın yerinde olacağını» söyledi. Öyle yaptık.

Bayan Şavuah Tow'un karşılığı şu oldu:

«Canavarı suçüstü yakalamanız gerekir. Bunun da türlü yolları var. Örneğin bir yere para saklarsınız. Mazal bulduğu halde getirip vermezse, yakasından tuttuğunuz gibi yargıcın önüne götürürsünüz!»

Tuzak ertesi sabah kuruldu. Yem olarak beş liralık bir banknotta karar kılmıştık. Parayı, banyodaki lâstik paspasın altına gizledik.

O gün sinirlerim öylesine gergindi ki, hiç çalışmadım. Karım da şiddetli baş ağrılarından yakınıyordu. Gene de ayrıntılı bir operasyon plânı saptamıştık. Karım suçüstü yakalayacağı kötü niyetli kadını oyalamaya çalışırken, ben güvenlik kuvvetlerini alarma geçirecektim.

İşte, tam o sırada Mazal odaya girerek:

«Şalom,» dedi. «Banyodaki paspasın altında on lira buldum.»

Hayâl kırıklığımızı gizlemek için ne yapacağımı-

zı şaşırmıştık. Bir köşeye çekilip pıstık kaldık. Ne diyeceğimizi, ne yapacağımızı bilemiyorduk. Bir süre karı-koca birbirimizin yüzüne bakamadık. Neden sonra karım:

«Ben kendi hesabıma Mazal'dan zırnık kuşku-
lanmamış, ona karşı büyük güven beslemiştim,»
dedi. «Bu altın kalpli kadıncağızın ekmek kapısına
ihanet edebileceğini nasıl düşünebildin. Hayret doğ-
rusu!»

«Hırsız olduğunu ben mi söyledim?» Sesimin
tonu perde perde yükselerek zaptedilmez bir hid-
dete dönüşmüştü. «Böyle bir şeyi iddia etmek düpe-
düz terbiyesizlik. Sende hiç utanma, sıkılma yok mu
be kadın? Namusun, dürüstlüğün canlı örneği olan bu
kadını senin o çocukça kuşkularına karşı savunmak
için günlerce az mı çırpındım, sana az mı dil döktüm?!
Pes doğrusu!..»

Karım:

«Hiç de güleceğim yoktu,» diyerek güldü. «Ne
komik bir adam olduğunu bir bilsen!»

«Demek komik bir adamım, öyle mi? Peki, de
bakalım, beş lira saklamaya karar verdiğimiz halde,
on lirayı paspasın altına koyan kim? Eğer Mazal —
böyle bir şeyi yapmasına imkân yok ama — parayı
gerçekten çalmış olsaydı, yok yere on liramız uçup
gidecekti.

Akşama kadar tek söz etmeden karşılıklı oturup
sustuk.

Mazal işini bitirdikten sonra veda etmek için oturma odasına geldi. Karım, dikkati çekecek bir içtenlikle:

«İyi geceler Mazal,» dedi. «Yarın sabah görüşmek üzere. Ama lûtfen geç kalmayın.»

«Peki efendim, tabîî erken gelirim,» diye karşılık

veren dürüst yardımcımız bir an için durakladıktan sonra sordu: «Acaba Madamın bana vermeyi arzuladıkları bir şey yok mu?»

«Size bir şey vermek mi? Ne demek istediğinizi anlıyamadım sevgili Mazal!»

Bunun üzerine iki bin yıldır bu yörelerde görül-meyen şiddette bir şamata patlak verdi.² Mazal'ın sesi değişmiş, gözleri çakmak çakmak olmuştu. Avası çıktığı kadar:

«Demek Madam bana birşey vermeyecekler, öyle mi?» diye bağırdı. «Ya param? Param ne olacak?!.. Ha?!... Çalmam için paspasın altına beş liralığı koyduğunuzu bilmiyor muyum sanıyorsunuz? Böylece aklınız sıra beni sınavacaktınız. Sizi gidi çok bilmişler sizi! Yoksa yanılıyor muyum? Ha?!»

Karım renkten renge girdi. Ben, yerin yarılıp beni yutmasını bekledim. Ama boşuna.

«Hadi daha ne duruyorsunuz? Yoksa paramı iç etmek niyetinde misiniz?»

Mazal'ın sabrı iyice taşmıştı. Gülmeye gayret ederek:

«Sinirlenmeyin sevgili Mazal. Sinirlenmeyin,» dedim. «İşte buyrun beş liranızı. Hadi sevgili Mazal, alın!»

Mazal parayı hışımla elimden çekip alarak olağanüstü büyüklükteki çantalarından birine tıktıktan sonra kesin bir tarzda şöyle dedi:

² İsrail'de bütün olup bitenler kendi türünün iki bin yıldır en büyük olayı olarak nitelendirilir. Çünkü, yeniden devlet olabilmemiz için aradan geçen zaman o kadardır. İki bin yıldır ilk kez açılmış şoför ehliyeti okulu, iki bin yıldır ilk kez kurulmuş süpürge fabrikası İsrail'dedir. İster inanın, ister inanmayın, okuduğunuz bu kitap, İsrail'de iki bin yıldır kaleme alınmış ilk hiciv kitabıdır.

«Hırsızların kol gezdiği bir evde daha fazla çalışamayacağım doğaldır. Allahtan tam zamanında anlamış oldum bunu. Bu dünyada artık güvenilecek insan kalmamış. Ne yazık...»

Çıkıp gitti. Gidiş o gidiş. Bir daha yüzünü görmedik.

Bayan Şavuah Tow tüm komşulara, fakir, dürüst bir hizmetçinin parasını nasıl çalmaya yeltendiğimizi daha uzun süre anlattı.

LÂTİFE

İnsanın günlük ev sorunları biter mi hiç? Hele, bundan iki buçuk yıl önce dünyaya gelen nurtopu gibi Rafi ile birlikte güncel problemlerimiz öylesine arttı ki, şimdi ne başı belli, ne sonu! O günden beri evimize kimler girip çıkmadı... Sara'lar, Meryem'ler, Lea'lar, Raşel'ler, daha neler neler. Çünkü Rafi'cik daha gözünü dünyaya açtığı günden beri kendisini birinci sınıf bir «Hizmetçi Kovucusu» olarak kanıtladı. Kapının eşiğinde yeni bir kız mı göründü, Rafi'nin içindeki atavist içgüdü, bilinmeyen nedenlerle kıpırdayarak, cırlak, uzun süren, önü alınamayan bir savaş nârası biçiminde ortaya çıkar ve hizmetçi adayının şu bahaneyi ileri sürmesiyle son bulur:

«Kent merkezinden bu kadar uzakta oturduğunuzu bilmiyordum. Ne yazık ki —»

Bir saniye sonra sırra kadem basmıştır.

Ama, talihimiz gene de yaver giti. Uğurlu olduğu kadar güneşli bir gün bizi Lâtife'ye kavuşturdu. Lâtife, kızkardeşi Etroga'nın tavsiyesiyle gelmişti. Üç ya da dört yıl önce evimizde çalışan Etroga, bizden öcünü almak için bu kez Lâtife'yi yolluyordu. İşin garibi şu ki, her dem bağırıp çağıran Rafi dut yutmuş bülbüle dönmüştü. Hiç, ama hiç bir bayağı davranışta bulunmadan, kadınla şartları konuştuğumuz sürece — ki bu yaklaşık olarak yarım saat sürdü —

gık demedi. Lâtife işi hemen kabul etti. Mutluluğumuza diyecek yoktu.

Lâtife, ablak suratlı, tombalak, inek kalıbında bir yaratıktı. Arap şivesi konuşuyor, böylece kayna-
namın su gibi Avusturya lehçesiyle sevimli bir tezat
oluşturuyordu. Ammaaa... çok geçmeden Lâtife ile
birlikte evimize tüm kara güçlerin girdiğini de anlı-
yacaktık. Üfürükçülük, büyücülük, sihirbazlık, kısaca-
sı bütün fizikötesi inançlar ondaydı. Yatması, kalk-
ması, yemesi, içmesi, soluması bile hep, hep batıl
itikada dayanıyordu.

İlk günlerde onu pek sevmiştik. Aslında hareket-
leri ağırdı, uykulu gözlerinden anlıyabildiğimiz kada-
rıyla da güneşte sere serpe yatmayı, sinemaya git-
meyi, çişli, kakalı çocuk bezleriyle terden batmış
zıbınları yıkamaya ya da benzeri işleri görmeye hay-
di haydi tercih ediyordu. Ama gene de seviyorduk
onu.

Lâtife ile ilk büyük çatışma Venedik işi bir boy
aynası yüzünden çıktı.

Evimizde bazı eşyanın yerini değiştirmeye karar
vermiştik. Mobilyaları oraya buraya çekerken karım,
Lâtife'ye Venedik aynasını odanın köşesine asmasını
söyledi, daha doğrusu söylemek gafletinde bulundu.
(Kayınpederim bu biçimsiz nesneyi Viyana'da almış-
tı. Düzenbaz satıcı ona, bu aynayı İsrail'de bütün
bir koyun sürüsü ile değiştirebileceğini, yani öyle-
sine değerli olduğunu söylemiş, o zavallı da adamın
sözlerine kanıp almıştı.)

Lâtife hemen atıldı:

«Aynayı köşeye asmak mı? Oda köşesine bile
bile ayna asıldığı hiç görülmüş mü? Böyle bir şeyin
eve en büyük felâketi getireceğini kundaktaki bebe-
ler bile bilir.»

Bu gerçeği kanıtlamak için de komşulardan birinin başından geçenleri heyecanla anlattı. Kadın ikaz edildiği halde odasının köşesine ayna asmıştı. Bunun üzerine ne olmuş bilin bakalım?... Aradan bir hafta geçmeden kocasına piyangodan on bin lira vurmuş; onun da sevincinden kalbi durmuş ve ölüvermiş.

Bu hazin hikâye bizi çok etkilemişti. Allah saklasın böyle bir felâketin evimizi yoklamaması için aynayı kısa yoldan yirmi kuruşa bir eskiciye sattık. Gelgelelim uğursuz aynayı elden kolay çıkarabilmek amacıyla üstüne üç çift kayak vermek zorunda kaldık. Çizmeleri de caba.¹

Üç gün sonra Lâtime'ye tavanları silmesini söylediğimiz zaman ortalık yeniden karıştı.

«Özür dilerim, ama evde çocuk varken merdivene çıkmamı benden istiyemezsiniz. Merdivenin altından bir defa geçse ömrünün sonuna kadar cüce kalır. O zaman da zavallıyı soyтары diye gezici cambaz kumpanyalarından birine satarsınız.»

Karım:

«Öyle şey olmaz,» diye kadını yatıştırmaya çalıştı. Ben de ona katılarak, «Öyle şey olmaz,» dedim.

«Öyle şey olmaz da ne demek? Evimizde oturan doğramacının bir oğlu var. On beş yaşında. Boyu elli

¹ Yahudilerin tarihsel uğraşlarından biri de eski, fersudeleşmiş eşyayı —tercihan ev eşyası ile giyeceği— almak ya da satmaktır. Ev kadını bu işe yaramaz nesheden kurtulduğu için memnundur, ama onu asıl mutlu kılan, bu işlem sırasında eline geçen pazarlık fırsatıdır. Örneğin, ev kadını yüz lira ister. Fırsat düşkünü eskici ise karşı teklif olarak yirmi beş kuruş, der. Sonunda pazarlık tatlıya bağlanır ve sözkonusu mal yirmi beş kuruşa el değiştirir.

santim. Çünkü çocukluğunda hep merdiven altından geçmişti. Çocuğunuzun ille de cüce olmasını istiyorsanız siz bilirsiniz. Ben engel olamam. Ama beni bu işe sokmayın.»

Bunu, cam silme olayı izledi. Lâtife, ancak aklından zoru olanların cuma günü böyle bir işi yapabileceğini söyledi. Cuma günü cam sildin mi mutlaka evde yangın çıkarmış. Lâtife'ye yalvardık yakardık, bir defacık olsun alışkanlıklarından vazgeçmesini istedik, ama Nuh diyor peygamber demiyordu. Şayet kendisine akli başında komşulardan bir tekinin cuma günü cam sildiğini gösterebilseymişiz bizden tam üç ay süre ile on para almıyacaktı.

Ağzımızla kuş tutsak boşunaydı. Öylesine nefes tüketmiştik ki, temiz hava almak zorunda kaldık. Pencereye gidip açtık. Bir de ne görelim? Karşı komşumuz olan eczacının evinde hizmetçi kız camları silmiyor mu?

«Bak» dedik Lâtife'ye. «Cuma günü hani cam silinmezdi?!»

Beriki hırsla atıldı:

«Vay namussuz vay! Vay alçak vay! Namert herif daha dün evini yangına karşı sigorta ettirmişti!»

Perşembe günü öğleden sonra perdeleri indirmesini istedik. O anda yıldırım çarpmış gibi sendeledi. Sözler ağzından perişan bir hırıltı halinde dököldü:

«Ne?... Ne?... Perdeler mi inecektim? Hem de Kislew'de öyle mi?...² Çıldırdınız mı siz? Demek Rafi'nin hastalanmasını istiyorsunuz. Yazıklar olsun size,

² Kislew, bir İbrani ay adıdır. Karşılığı kasım, belki de aralık olabilir. Onu ben de pek bilemiyorum. Kesin bilgi için Hahamhaneye başvurmak gerekir.

tuuu!...»

Bu kez direktmeye karar vermiştik. Tek lâfına inanmadığımızı suratına karşı açıkça söyledik. Üstelik hemen köşebaşında çocuk doktoru vardı. Ama Lâtife, Kislew ayında perde indirmek gibi ağır bir suçu işlemeyi vicdanı ile bağdaştıramıyacağını kesinlikle açıkladı. Biz de doğacak sonuçlar konusunda tüm sorumluluğu yüklenmeye hazır olduğumuzu bildirdik.

«İyi öyleysè,» dedi. «Ama bunu yazılı olarak isterim.»

Masama oturarak noter ağzıyla şunları kaleme aldım:

«Bayan Lâtife Kudurudi, perdelerin indirilmesi yüzünden mahdumumuzun hastalanacağını âriz âmik beyan eylemiş bulunmasına rağmen tarafımızca gene de mevzubahis işin ifası hususunda ısrar edildiği cihetle vukua gelecek neticelerin mes'uliyetini tekeffül edeceğimizi mübeyyin işbu evrak mumaileyhanın talebi üzerine tanzim kılındı.»

Bunun üzerine Lâtife perdeleri indirdi.

Aynı akşam küçük Rafi, şiddetli baş ağrılarından yakınıyordu. Gece ateş geldi. Ertesi sabah termometre kırk dereceyi gösteriyordu. Lâtife, «Yaptığınızı beğendiniz mi?» der gibi omuz silkti. Karım ise koşup doktoru getirdi. Konulan teşhis gripti.

Karım hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

«Nasıl olur bu?» diye sızlandı. «Çocuğa öyle iyi bakıyoruz ki. Bu grip de nereden çıktı?»

Gerilerden Lâtife'nin sesi duyuldu:

«Nedenini ben size söylüyeyim! Perdeleri indirdim de ondan!»

Doktor hayretle kadına döndü:

«Ne diyorsunuz?»

«Evet, perdeleri indirttiler bana. Şimdiye kadar

aklı başında bir insanın, küçük bir çocuğun bulunduğu evde, üstelik Kislew ayında perdeleri söktüğünü duydunuz mu hiç Doktor bey?»

Doktor bey:

«Kadın haklı,» dedi. «Böyle nemli, soğuk, berbat bir havada hiç perde kalkar mı? Yavrucağın üşüteceği doğaldı. Böyle bir davranışı sizin gibi kültürlü insanlardan beklemezdim doğrusu...»

Lâtife doktora yaklaşarak yazılı belgeyi gösterdi. Sonra tek kelime konuşmadan mutfakta kayboldu.

O gün bu gündür evimizde Lâtife'nin bir dediği iki edilmez. Edindiğimiz bilgilere göre, pazar günleri çamaşır yıkanmaz, çünkü su baskınına yol açar. İlk-bahar gelmeden önce kapı tokmaklarını parlatmak ise, evi yılanların istilâsı ile sonuçlanır.

Lâtife ayrıca, şayet Rafi'nin iyileşmesini istiyorsak evin yirmi yedi gün süre ile temizlenmemesi gerektiği konusunda kesin talimat verdi.

Lâtife, ertesi sabah oturma odasına gelerek en rahat koltuğa oturdu ve gazeteleri istedi.

Evimizdeki durum giderek fecî boyutlar almakta. Ama itiraf etmeliyim ki Rafi artık öksürmüyor.

GÖKTEN HAMURSUZ YAĞIYOR

İlki, İngiliz yönetiminden birkaç bin yıl önce, Tanrı buyruğu ile, ikincisi İngiliz yönetiminden birkaç yıl sonra ve Birleşmiş Milletler baskısı altında olmak üzere, tarih boyunca iki kez Mısır'dan çıkmak zorunda kaldık.

Birinci «Exodus»un çığır açan icadı, çoğul olarak «Mazzoth», konuşma dilinde ise «Mazzes» olarak bilinen mayasız ekmek, yani «Hamursuz» oldu. Atalarımızın Mısır'dan kaçarken, bilindiği gibi, maya hazırlıyacak vakitleri yoktu. O gün bu gündür Passah Bayramı'nda hamursuz ekmeği yer ve böylece Mısır'daki köle yaşamından kurtulduğumuza seviniriz. Bu sevincimiz tam sekiz gün sürer. Çünkü Passah Bayramı'nın uzunluğu o kadardır. Ancak, sekiz gün boyunca «mukavva» ile beslenip yaşamını sürdüren bir kimse, yılın geri kalan bölümünde neden mayalı ekmek yediğini anlıyabilir. Gerisi kavrayamaz.

Böyle bir Passah Bayramı sonuna raslıyan bir çarşamba günü — belki de salı olabilir — Dizengoff Bulvarı'nda¹ yakın dostum Jossele ile karşılaştım. Kolunun altında, dört köşe, kahverengi, ambalâj kâğıdına sarılı bir paket taşıyordu. Bir ara yanyana yürü-

¹ Dizengoff, bir Sovyet bilim adamı değil, Tel Aviv'in ilk Belediye Başkanıydı.

yerek, dereden-tepeden konuştuk, bu arada felsefeden, karaborsadan sözettik. Jossele birden durarak bana paketi uzattı:

«Şunu lûtfen bir dakika tutar mısın? Karşıda gördüğün evden alacağım bir şey var da. Hemen dönerim.»

Elimde paket bir saat kadar ayaküstü bekledikten sonra kafama kara düşünceler takıldı ve Jossele'yi aramaya koyuldum.

Jossele'nin girdiği ev cadı kazanına dönmüştü. Hane halkı telâş içinde koşuşuyor, itişip kakışıyordu. Tam bir ana-baba günüydü. «Hayrola, ne oluyor?» diye soracaktım ki, büyük bir delik gözüme çarptı. Jossele evin arka duvarını zor kullanarak delmiş ve oradan sıvışıp gitmişti. İçgüdüyle elimdeki paketi açınca bir de ne göreyim: Üzerinde halâ Hahamhane'nin bozulmamış mumlu mühürü bulunan hamursuzlar yok mu? Demek kafama takılan kara düşünce buydu...

Önce Jossele'nin hareketine anlam veremedim. Bu çaresiz davranışa onu iten güç acaba ne olabilirdi? Daha önemlisi bu hamursuzlarla ne yapacaktım? Ne işime yarardı. Hem evde daha altı kutu vardı.

Ani bir kararla kutuyu yeniden kağıdına sararak ev sakinlerinden birine doğru yürüdüm.

«Özür dilerim,» dedim. «Şu paketi bir dakika tutabilir misiniz?»

Adam paketi kulağına götürüp şöyle bir salladı. İçinden gelen garip takırtı beni hemen ele vermişti. Tahminini doğrulamak için de kâğıdı açınca foyam büsbütün meydana çıkmış oldu. Pis pis sırtarak, iğrenç bir zafer narâsı halinde:

«Tam düşündüğüm gibi,» dedi. «Yanlışı kapı çaldın delikanlı. Bende bunlardan tam dokuz kutu var.

Bir türlü elden çıkaramıyorum. Hamursuzlarını alıp toz ol ve sakın bir daha da buralarda görüneyim deme. Yoksa bacaklarını kırarım! Hadi yaylan bakalım, ne duruyorsun, davar...»

Jossele'nin çaresizliğini o anda çok iyi anlamış ve duygularını paylaşmaya başlamıştım. Ne var ki, bu sonucu değiştirmezdi. Taşınmaktan, sallamaktan un ufak oımuş bu fazlalıktan kesinlikle kurtulmalıyım.

Cıvar parklardan birinde paketi usulca bir sıranın üstüne bırakarak sıvıştım. Ama, daha birkaç adım atmadan vicdanımın sesini duydum: «Tuuuuu sana, yazıklar olsun,» diyordu. «Hamursuz ulu orta sokağa atılır mı hiç?... Mısır'dan bunun için mi çıktık?... Bunun için mi Tanrı bizi Firavun'un gazabından kurtardı?...»

Batıl inancım yoktur. Hurafeperestlik bilmediğim bir kavramdır. Hizmetçimiz Lâtime'den bana bulaşan bazı alışkanlıklarım yok değil. Tatalım, merdivenin aitından geçen bir kara kediyi görünce omuz üzerinden üç kez «tu, tu, tu» deyip tükürürüm. Ama gene de batıl itikat sahibi sayılmam. Beni o anda saran duygu, yanlış bir iş yapmamdan ileri geliyordu. Böylece, parka dönerek, öksüz kalmış hamursuz kutuma gözkulak olmaya karar verdim. Bir de ne göreyim: Benimkini bıraktığım yerde bir kutu daha yok mu?... Geleneklere saygısı olmayan birinin marifeti idi besbelli. Bu durumda ne yapabilirdim? Yapabileceğim tek şey iki kutuyu da almaktı. Öyle yaptım. Ancak, hayret ettiğim tek şey, bir Yahudinin başka bir Yahudiye böyle bir oyun oynamasıydı.

Bitik durumda amcam Jacob'un evine ulaştım. İçeri mutfak penceresinden girdim, çünkü ana kapı tepeleme yığılmış, kahverengi ambalâj kağıdına sarılı, dört köşe paketlerle doluydu.

Bir süre şundan bundan konuştuktan sonra birden ayağa kalktım. Kendime, acele yerine getirilmesi gereken önemli bir şey unutmuşum görünümü verecek, bir sıçrayışta pencereden dışarı atladım. Sokağa ayak basınca derin bir nefes aldım. Keyfime diyecek yoktu. Elimde kalan fazla hamursuzları sevgili Jacob Amca'nın evinde depolamıştım...

Eve varalı on dakika oldu olmadı, kapı çalındı. Açtım. Karşımda bir Yemenli duruyordu. Birlikte getirdiği altı kutu hamursuzu kapıdan içeri attı. Arkasından bana doğru bir mektup fırlattı ve yokoldu.

Yaşlı amcam Jacob şöyle yazıyordu:

«Bende unuttuğun altı kutu mazzes'i gönderiyorum. Bir dahaki sefere bu kadar unutkan olma. Jacob Amca.»

Ertesi gün üç tekerlekli küçük bir kamyonet kiraladım. Paketleri yükleyerek en yakın postahaneye götürdüm. Oradan, çok uzak bir Kibbutz'da oturan Şlomoh Haut'a yolladım. Gönderenin adını tabî ki yazmadım. Bu buluş nedeniyle kendi kendimi kutluyordum. Ne var ki, bu buluşun patenti bende değilmiş. Üç gün sonra posta paketi olarak adresime tam on dört kutu mazzes geldi. Gönderenin adı tabî yazılmamıştı. Milletlerarası bir nakliye şirketi tarafından dört paket daha teslim edildi. Ayrıca, yanlışlıkla kapamayı unuttuğum bir pencereden odamın içine iki kutu daha atıldı.

Ertesi sabah, dağlar gibi yığılan hamursuz kutuları arasından kendimi dışarı zor attım. Gözüm o anda, duvarın dibine çömelmiş, ılık ilkbahar güneşinin altında uyuklayan yaşlı bir dilenciye takıldı. Neşe içinde ısıklık çalarak adama yaklaştım:

«Karnın herhalde aç olmalı babalık. Şöyle iyi birşeyler yemek istemez misin?» diye şefkatle sor-

dum.

Yaşlı dilenci gözücüyla beni şöyle bir süzdükten sonra sordu:

«Kaç kutun var?»

«Yirmi altı,» dedim. «Küçük boy. İnce, gevrek mal. İyi durumda.»

Yaşlı dilenci teklifimi enine boyuna tarttıktan sonra kararını vermişti:

«Genellikle kutu başına on kuruş isterim. Ama, büyük partilerde iskonto yapmam mümkün. Bu durumda iki lira versen olur.»

Artık odamda serbest dolaşmak olanağım vardı. Böyle olduğu halde hamursuzların eksikliğini duyduğumu itiraf etmeliyim. Keşki bir kutu saklamış olsaydım.

BENİM YAPACAĞIM TANIKLIK BU KADAR OLUR

Yahudiler geleneklerine sımsıkı bağlı insanlardır. Bu, onların en belirgin karakter vasıflarından biridir. Tarih boyunca bunca sille yemiş, dağıtılıp parçalanmak tehlikeleriyle başbaşa kalmışlar, ama gene de direnmesini bilmişlerdir. İleri sürüldüğüne göre, işte bu geleneklere olan bağlılıkları ve yasalara karşı duydukları saygıları nedeniyle Yahudi milletine karşı beslenen düşmanca duygular başarıya ulaşamamıştır. Söz konusu teori şayet gerçekleri yansıtıyorsa, Yahudiliğin bu tarihsel başarısına benim fazla katkı olmuştur sayılmaz.

Bunu kanıtlayacak olan hikâyemizin kahramanı Jankel'dir. O ana kadar bu adamı hiç görmemiştim, ama bütün geleceğini ve tüm mutluluğunu birkaç dakika içinde yıkıverdim.

Olay, yine o ana kadar hiç görmediğim kırk yaşlarında bir kadının evime gelmesiyle başladı. Kadın daha ağzını açar açmaz, onu susturamayacağımı anlamıştım. Sözlerinde mantık ve gramer denilen şeyden eser olmadığı gibi oksijen yetersizliğinden boğulup elimde kalacağından da korktum. Ağzını açıp, soluk almadan noktasız virgülsüz konuşmaya başladı:

«Sizi hiç tanımadığım halde evinize yaptığım bu

anî baskın nedeniyle özür dilerim sayın bayım ama artık Jankel ile evlenmem için hiç bir engel kalmadı ha evet ilk kocamdan ayrıldığımı bilmiyorsunuz öyle ya neden boşandığım önemli değil içiyordu başka kadınlarla gezip tozuyordu onlara birçok hediyeler alıyordu fakat Jankel ağzına içki koymaz kazancı da çok iyidir politikayla ilgilenmez uzun süredir burada yaşar tekstil sanayiinde çalışır işi iyidir bir an önce baba olmak istiyor hem de fazla beklemeden çocuk istiyor çünkü pek genç sayılmaz başında saç yok ama oldukça yakışıklı nerede bilmiyorum ama bir evi var bizi mutlâka ziyaret etmeniz lâzım geleceksiniz bize değil mi?»

«Size yürekten mutluluk dilerim hanımefendi,» dedim. «Her şey gönlünüzce olsun. Allah sizi bir yastıkta kocatsın. Çocuklarınızı anasız babasız büyütmesin. Şalom, şalom. Yolunuz düştükçe uğrarsanız sevinirim.»

«Teşekkür ederim çok teşekkür ederim ama Jankel'in burada birkaç eski muhacirden başka tek dostu bulunmadığını söylemeyi unuttum onların da hahamın önünde Jankel'in memleket dışında hiç bir vakit evlenmediğine dair tanıklık etmek olanakları yok ama siz buraya yeni geldiniz üstelik gazetecisiniz bu nedenle bizim için tanıklık edebilirsiniz»¹

¹ İsrail'de bütün nikâhları Haham kıyar. Evlenecek çiftin, evli bulunmadığı ve daha önce evlenmiş olmadığı dinsel yasalar uyarınca kesinlikle kanıtlanacaktır. Bu da, sözüne güvenilir tanıklar aracılığıyla olur. Genellikle bu görevi küçük bir dostluk nişanesi olarak komşular üzerlerine alır. Örneğin, tereyağını buz dolabınızda saklamasına izin verdiğiniz bir komşu bu işi bal gibi yapabilir. Ne var ki, tanıklığı yapılacak evlilik adayının özgeçmişi yeteri kadar bilinmediğinden bu gibi girişimler çoğu zaman rizikoludur. Ama, gene de seve

«Pekalâ,» dedim. «Size birkaç satır yazıp verebilirim.»

«Yooo bu iş öyle olmuyor Jankel'in yakın bir arkadaşı da Amerika'dan bir mektup yazıp göndermişti hem de Metro Goldwyn Mayer'in başlıklı kağıdına Amerika'da yaşar ama Haham kabul etmedi öyle şey olmaz dedi kendisi gelecek dedi yani sizin gelmeniz lâzımmış zahmetinize peşinen teşekkür ederim çok nazıksınız ben bir hayranınızım bütün hikâyelerinizi okudum sonuncusu berbattı² yarın sabah dokuzda pasaj kahvesinin önünde buluşuruz yok hayır hahamlığın önünde buluşalım daha iyi şimdi izninizi alıp gideyim adım Şulamit Ploni çok memnun oldum hoşça kalın...»

Genellikle böyle konulara burnumu sokmak istemem. Gelgelelim, bu defa içimden gelen bir ses, birbirini seven iki insanın kaderinin bana bağlı olduğunu söylüyordu. Ayrıca, Bayan Şulamit Ploni'den biraz korktuğumu itiraf etmeliyim. Böylece, ertesi sabah dokuzda Hahambaşılık Makamı'nın önüne geldim. Kapıda beni, uzun boylu, damdazlak bir adam sabırsızlıkla bekliyordu.

«Tanık siz misiniz?»

«Bildiniz.»

«Vaktimiz yok. Çünkü bizi çağırdılar bile. Şulamit nerede ise gelir. Sokakta ikinci bir tanık bulmaya çalışıyor. Bütün muamele birkaç dakikada biter. Hahamın önünde, beni Podwoloczyska'dan tanıdığı-

seve yapılır. E, hiç belli olmaz, bir de bakarsınız, tanıklık yapan adam aynı gereksinmeyi bir gün kendi için de duyabilir.

² Yalanın ta kendisi. O günlerde yayınlanan hikâyem aslında çok iyiydi. Ama bu budala kadın, içinde gizli olan anlamı kavrayamayacak kadar basitti.

nızı ve şimdiye kadar hiç evlenmediğimi söylemeniz yeter. Basit bir formalite bu. Tamam mı?»

«Tamam. Yalnız izin verirsiniz bir şey sormak istiyorum. Aramızda kalacak tabî. Söyleyin bana, gerçekten mi hiç evlenmediniz?»

«Hiç! Derdim başımdan aşkın benim!»

«İyi öyleyse. Ama, bana sözünü ettiğiniz kentin adını hiç duymamıştım.»

«Hay Allah! Gazeteci değil misiniz? Podwo-loczyska hakkında bir röportaj yaptığınızı benim de size bu konuda yıllarca yardımcı olduğumu söyler-siniz, olur biter.»

«Buna inanmazlar.»

«Neden inanmasınlar? Burada röportajın ne demek olduğunu bilen var mıdır sanıyorsunuz?»

«Peki ama, P ile başlayan kentin adını gene unuttum.»

«Öyleyse Brody'den tanıdığınızı söyleyin. O da Polonya'da.»

Brody'yi kafada tutmak çok daha kolaydı. Ölen ZOA Başkanı Benjamin Brody'nin adını düşünsem yeterdi. Jankel beni ayaküstü bir sınavdan daha geçirdikten sonra rahatladı. Soyadının Kuchmann olduğunu da son olarak hatırlattı. Biçare damat adayı o sırada kaderinin ne denli bir çıkmaza girip kördüğüm olduğunu aklının ucundan bile geçiremezdi herhalde.

Derken Şulamit Ploni göründü. Yedeğinde gerçekten ikinci bir tanık vardı. Kurallara uygun olarak kafama renkli bir başörtüsü bağladıktan³ sonra, ni-kâhın kıyılacağı odaya alındık. Haham, sakalı ve ka-

³ Yahudi dininin katık urallarına göre açık başla dolaşmak, nerede olursa olsun, yasaktır. Bu kurallara uymayanlar bile,

lıbı kıyafetiyle saygıdeğer bir din adamıydı. Kalın camlı gözlükleri ve ondan daha kalın Aşkenazi⁴ biçimi burnu vardı. Beni büyük bir içtenlikle selâmladı. Anlaşılan ilk bakışta beni gelinle karıştırmıştı. Yanlışlığı düzelttim. Bunun üzerine evlenecek çiftin kimliklerini kocaman kayıt defterine yazarak yeniden bana döndü. Sezdiğime göre, zincirin en zayıf halkası olarak beni gözüne kestirmişti.

«Damadı uzun zamandır tanır mısın oğlum?»

«Otuz altı yıldır, muhterem Rabbi!»

«Geçici de olsa, anlaşılmadığınız günler oldu mu hiç?»

«Bir saniye bile olmadı, muhterem Rabbi.»

Her şey plân gereğince akıp gidiyordu. Haham, Brody'yi bilgi edinmişti, ama röportajın ne olduğunu bilmiyordu. Gereken kayıtları düştükten sonra bana şöyle sordu:

«Demek damadın hiç bir vakit evlenmediğine dair tanıklık edebilirsin, öyle mi oğlum?»

«Hiç bir vakit evlenmedi, muhterem Rabbi.»

«İyi tanır mısın onu?»

«Bundan daha iyi tanıyabileceğimi iddia etsem yalan söylemiş olurum!»

«Öyleyse Kohanit bir aileden gelip gelmediğini de herhalde bilirsin?!»

«Tabii Kohanit aileden. Hem de saf kan Kohen!»

«Büyük bir felâketi önlediğin için sana teşekkür ederim oğlum,» diyen Haham, önündeki kara kaplı kocaman defteri kapadı. «Bu adam bu kadınla

hiç değilse dinî törenlerde başlarını örtmek zorundadır. O gün başıma bağladığım renkli bez, aslında bir eşarptı. Çünkü başkaca şapkam ya da takkem yoktu.

⁴ Doğu ve Orta Avrupalı Yahudilere Aşkenazi denir.

evlenemez. Bir Kohen'in⁵ boşanmış bir kadınla kutsal evlilik bağları kurması mümkün değildir!»

Şulamit Ploni bu sözler üzerine histerik bir tarzda hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlarken, Jankel de nefret dolu bakışlarıyla beni deldi geçti.

«Özür dilerim, muhterem Rabbi,» diye kekeleydim. «Avrupa'da eğitim gördüğüm için Kohanim sorununun yabancıyım. Bu nedenle tanık olarak verdiğim ifadenin bu bölümünü tutanaktan çıkarmanızı rica ederim.»

«Çok müteessirim oğlum. İşimiz bitmiştir.»

Jankel hırsından köpükler saçarak atıldı:

«Bir dakika. Bir de beni dinleyin. Adım Kuchmann. Kohen olmak kim ben kim? Tam tersine, fakirin fakiri, köle denilebilecek kadar fukara, perişan bir Yahudi ailenin çocuğuyum...»

«Öyleyse tanığın ne diye Kohen olduğunu söyledi oğlum?»

«Tanıgım mı? Bu adamı ilk defa görüyorum. Böyle bir saçmalığı yumurtlayacağını bilebilir miydim?»

Haham kalın camlı gözlüğünün üstünden bana öyle bir baktı ki, başımı önüme eğmek zorunda kaldım.

«Doğrudur,» diye itiraf ettim. «Bugün tanıştık. Kimin nesi olduğunu, ne yaptığını bilmiyordum. Yasalardan da hiç haberim yok. Kohen olmanın onun için zararlı değil, yararlı olacağını sanıyordum. Yani, hiç değilse, nikâhla ilgili muamele ücretlerini azal-

⁵ Kohen'ler eski İsrail'in en yüksek düzeydeki din adamlarıydı. Bugün soyadlı Cohen, Kohen, Kohn, Kahn, Kahane ve Kishon (?) olan herkes bu sülâleden gelmektedir. Yahudi yasalarına göre yüksek dinsel makamlara mensup kimsele-
rin ikinci sınıf kadınlarla evlenmeleri yasaktır.

tabileceğini düşünmüştüm. Lûtfen kıyın nikâhlarını, muhterem Rabbi.»

«Mümkün değil. Daha doğrusu, damat Kohanit bir aileden gelmediğini kesinlikle kanıtlıyabilirse belki de mümkün olabilir.»

Jankel:

«Hey büyük Allahım,» diye çırpınıyordu. «Böyle bir şeyi nasıl isbatlarım?»

Hahamın karşılığı kesindi:

«Orasını bilmem. Aslında böyle bir şeyi aydınlığa kavuşturabilen adama şimdiye kadar raslamadım. Hadi artık çıkın buradan da işimize bakalım.»

Dışarı çıkınca fecî bir cinayete kurban gitmekten ancak kılpayı kurtulabildim. Jankel bu işi bana pahalıya ödeteceğine dair, fakir, perişan atalarının üzerine yemin ediyor, Şulamit de gözyaşlarıyla yaya kaldırımlarını ıslatıyordu.

«Neden yaptınız bize bu işi ne lâf edeceğinizi bilmediğiniz halde hangi akla hizmetle tanışımız olmak için yalvardınız siz düpedüz bir yalancısınız evet öylesiniz aşağılık bir yalancı...»

Haklıydı.

HAMSİN VE YALDIZLAMA TUTKUSU

Yahudi dilinin en önemli sözcüklerinden biri «Zores»dir. Dert, üzüntü, düzensizlik, felâket anlamına gelir. Yahudiler cennetten kovuldukları günden beri Zores'den yana paylarına düşeni yeterince almışlardır. «Seçkin Millet» ünvanını kazanmaları bu yüzdendir. Biri, eve teslim, Tanrı buyruğu, öbürü yapay, yani insan elinden çıkma olmak üzere, iki türlü Zores vardır.

Örneğin, İngiltere'de halkın başına belâ kesilen hava, Made in Britain zoreslerinin başında gelir. Çünkü, sözkonusu ülkede dört mevsim her Allahın günü birbiriyle yarış halindedir. Öte yandan İngilizler birkaç parçayı biraraya getirmek suretiyle yapay bir devlet kurarak adına Ürdün demişlerdir. Pişmandırlar, ama ne çare. Olan olmuştur. Biz İsrail'lilere gelince: Hem havadan şikâyetçiyiz hem Ürdün'den. Aslında iklimimizi dert etmememiz daha doğru olur. Kimbilir, kış mevsiminde ülkemizi etkisi altında bulunduran ve ancak Kaliforniya ile kıyaslanabilecek sıcaklık derecesi belki de büyük bir nimettir. Ne var ki, İsrail'in havasını Kaliforniya ile karşılaştırırken, güzel bir yaz günü Amerika'nın Pasifik kıyılarındaki bu eyâlette, havadan tamamen tecrit edilmiş bir telefon kabinindeki ısı derecesinden söz etmek istediğimi herhalde anlamışsınızdır.

Ayrıca bizde, kupkuru, cayır cayır kavuran bir çöl rüzgârı eser. Bu süper Iodosun yeryüzünde ancak bir tek eşi daha vardır: İçleri en ileri teknoloji ile donatılmış, Amerikan tanklarında görevli askerlerin ateş püskürtücülerine karşı dayanma güçlerinin saptandığı test tünelleri... Bu ünlü yelin adı, Arapça elli sayısından gelen «Hamsin»dir. Sözüm ona yılda elli gün estiği için bu adı almıştır. (Oysa en azından yüz gün eser, ama Arapların pazarlık konusunda ustalıkları bilinen bir gerçektir.) Hamsin esti mi insan soluk alamaz, bacakları gevşer, her bir yanı kırılır, sinir sisteminin lâpa haline geldiğini elle tutulur biçimde duyar. Hamsin sırasında karısını öldüren bir çöl bedevîsinin kılına dokunan olmaz. Hamsin esmedi mi karılarından birini öldürürse gene kılına dokunulmaz. Gelgelelim bu, Hamsin'i zerre kadar etkilemez ve daha sevimli hale dönüştürmez.

Beyaz adam ender olarak karısını yokeder. Çünkü beyaz ırka mensup kadınla erkeğin ilişkileri dengelidir. Böyle olmakla beraber, beyaz adamın da yerine göre garip davranışları yok değildir. İşte ben de aslında bundan söz etmek istiyordum.

Hamsin'in estiği bir gündü. Hava sanki bembeyaz kumlardan ibaretti. Karım, bitkin durumda içini çekerek:

«Allahım ne feci sıcak...» dedi. «Sıcak bana bir şeyi hatırlattı. Gaz sobamız pas içinde. Eve misafir gelirse bizi ayıplar... Şunun bir icabına baksan...»

Karşılık vermedim. Vırvırcı bir koca, suyu akmayan bir yangın musluğuna benzer. Bunun yerine, karımı sevindirmek amacıyla sobayı boyamaya karar verdim. Kuşkusuz, bugünkü modaya ayak uydurarak

bu işi kendim yapacaktım.¹ Yafa'daki bir nalburdan, Tushia Kibbutz'unda² yapılmış ve üzerinde «Garanti ateşe mukavim gümüş alüminyum boyası» yazılı büyük bir kutu parlak boya, bir de orta boy fırça satın aldım.

Ertesi sabah, halâ esmekte olan Hamsin'i bahane ederek, karım işine gitmek üzere evden çıkıncaya kadar (ne de olsa içimizden birinin gelir vergisini kazanması lâzım) yatakta kaldım. Sonra kalktım. Teneke kutuyu üzerindeki tarife uygun biçimde açtım. Başladım sobayı gümüş rengindeki parlak sıvıyla boyamaya. Öyle de yakıştı ki! Pislikten, pas lekelerinden eser kalmamıştı.

Gördüğüm iş bana büyük zevk veriyordu. Tushia Kibbutz'u ürünü bu garanti ateşe dayanıklı gümüş boya öylesine mükemmeldi ki — Allah vergisi alçakgönüllülüğüm emrettiği için söylüyorum — küçük bir ilkokul öğrencisi bile aynı işi rahatlıkla yapabiliirdi.

Kutunun üstünde «İlk el kurumadan ikincisini sürmeyin» yazılı olduğu halde, dinlemeyip bir kat daha çektim. Hemen arkasından bir üçüncüsünü vurdum.

Bir kez elimi bulaştırdığım ve kutuda daha sü-

¹ Uygar dünyanın üstüne kâbus gibi çöken «Do-it-yourself» (Kendin Yap) modası ne yazık ki bizim oralara da bulaştı.

² Aslında tarımsal üretim amacıyla kurulmuş bulunan İsrail Kibbutz'ları bugün ulusal ekonominin her dalında faaliyet göstermektedir. Bazıları traktörlerini kendileri üretmeye başlamış, daha sonra —sırf fazla kazanç hırsıyla— güzellik müstahzarları dahil, el atmadıkları sanayi kesimi bırakmamışlardır. Hattâ ülkenin güneyindeki bir Kibbutz, kötü bir hasat yılından sonra, iflâstan kurtulabilmek için, psikoanalitik rüya tabirlerinden bile yararlanmak, yani falcılara koşmak zorunda kalmıştır.

rüyle boya kaldığı için evde yenilenmesi gereken daha başka şeyler olup olmadığına bakındım. Zırhları dökülmüş iki kapı tokmağı, paslı bir musluk, üç alüminyum tencere gözüme ilişti. Boyayınca yepyeni oldular. Bundan başka, bitkisiyle birlikte bir kaktüs saksısını, mutfak masasını, iki tabure, bir kül tablası, bir ayakkabı çekeceği ve daha başka ıvır-zıvırı da yaldızladıktan sonra, işi tadında bırakmak düşüncesiyle paydos etmeye karar verdim.

İşte tam o sırada, gözlerim boyası pul-pul dökülmüş, canımdan çok sevdiğim emektar motosikletime takıldı. Çok geçmeden hemcinslerini hasetten çatır çatır çatlatacak bir görünüm almıştı. Artık bana engel olabilecek hiç bir güç yoktu. Hamsin'in etkisiyle olacak, kalıbıma sığamıyordum. Böylece, çoktandır aklımdan geçirdiğim şeyi de aradan çıkarıverdim. Mutfağımızın o iğrenç, çizgili mozayik tabanını, gelişigüzel oturtulmuş artistik lekelerle süsledim. Öyle de güzel oldu ki...

Beynim, denetleme görevini gerektiği gibi yerine getiremez olmuştu. Yeniden sobanın önünde diz çökerek dördüncü bir kat daha çektim. O sırada, yalnız iki gümüşî kapı tokmağının stil yönünden hatalı olacağını düşündüm. Birkaç dakika sonra tüm kapı tokmakları — pencerelerinki dahil — yaldıza bulanmıştı bile. Sıra resim çerçevelerine geldi. Bu da halledilince, gene de bir eksiklik sezdim. Acaba neydi diye düşünürken Mona Lisa'nın bakışı ile karşılaştım. Resim iyi bir baskı olmakla beraber, bir eksiği vardı. Hemen elimdeki fırçayı boya kutusuna batırarak, lâme bir elbise giydirdim ona. İtiraf etmeliyim ki Mona Lisa'nın yeni elbisesi, o budalaca sırtan suratına bir başkalık vermişti. Daha sevimli, daha cana yakın olmuştu.

Radyoyu boyarken ayakkaplarım dikkatimi çekti. Üzerlerinde küçük küçük gümüş benekler vardı. Tümüyle boyadıktan sonra, o ana kadar alüminyumdan ayakkabı yapmayı düşünen tek bir moda yaratıcısının çıkmamış olduğuna şaşıtm kaldım. Özellikle koyu elbiseye öyle güzel gidiyor ki...

Encyclopedia Britannica'nın on sekiz cildini yaldıza buladıktan sonra gerçekten paydos ederek, sadece birkaç avizede ufak-tefek güzelleştirme işlemleri yaptım. Bunun için merdivene binmem gerekiyordu. Ne tuhaf, üzerine çıktığım merdiven alüminyumdandı. Oysa, en adî türden tahta bir merdiven olduğunu çok iyi hatırlıyordum. Hattâ bu konuda şerefim üzerine yemin edebilirdim. En üst basamakta çalışırken, yerdeki İran halısının³ üstüne yanlışlıkla biraz yaldız boya dökülmüştü. Söz konusu halının, özellikle yaldız boyaları çok iyi emdiği gözümünden kaçmamıştı. Kibbutz ürünlerimizin kalite yönünden giderek düzeldiğini kanıtlayan elle tutulur bir örnekti bu.

Gaz sobamızı boyamakla başlayan tüm çabalarım bu noktaya varıncaya kadar boyadığım daha başka şeyler arasında mutfak rafları, karımın bütün el çantaları ile kravatlarım da bulunuyordu. Ayrıca, kaynanamın tavşan kürkü mantosunu «Rönar Arjante» haline getirmiştım. Artık evde daha fazla kalamazdım. Sevinç içinde bahçeye çıktım. Birkaç taze fiideyi «Akkavak» biçime soktum ve dünyanın ilk «Gümüş Karanfillerini» yetiştirdim. Pancurları dışardan boyarken postacı geldi. Niyetim, adamın şakaklarına

³ Nasıl İskoçya için viski lüks içki sayılmazsa, İsrail için de İran halıları lüks eşya sayılmaz. Çünkü hemen köşebaşındaki tezgâhlarda ya da Kibbutz'larda dokunur.

birkaç gümüş meç çekmekti. Böylece, daha oturaklı, daha yakışıklı bir erkek görünümü alacaktı. Ama adam iyi niyetimi kavramamış olacak ki, çığlık çığlığa kaçıp gitti. Koşarken de gümüş çimenlerin üzerine bir sürü taahhütlü mektup düşürdü.

Yeniden içeri girip, artan boya ile duvarları tümüyle yaldızlamaya başladığım sırada kapı açıldı. Karım eşikte belirdi. Son derece nazik bir tavırla:

«Çok özür dilerim efendim. Kapıyı şaşırmış olacağım. Affedersiniz!» diyerek tersyüzü gitmeye davrandı.

Yanlışlık olmadığını, kendi evinde bulunduğunu anlatabilmek için akla karayı seçtim. Bu küçük güzelleştirme işlemini sırf onu sevindirmek amacıyla yaptığımı söyledim. Para etmedi. Karşılık olarak, Hahamlık Makamı'ndan⁴ gerekli karar alınıncaya kadar bir otele yerleşeceğini söyledi. Allahtan eşyalarını toplayamadı. Çünkü bütün bavulları taze sürülmüş boyadan vıcık vıcıktı. Kilitler de açılmıyacak biçimde yapışmıştı. Yere boylu boyunca seriliverdi. Baygın yatarken, kalan boyayı tırnaklarına sürdüm.

Artık kutu tamamen boşalmıştı.

⁴ İsraili vatandaşın yaşamındaki tüm olaylar, yani doğum, evlenme, boşanma ve gömülme, ancak Hahambaşı'lığın izniyle olur.

YOLUNUZ AÇIK OLSUN

İsrail'de «Şlihîm»ler kadar çevrelerini hasetten çatlatan ikinci bir insan türü daha yoktur. Bir çeşit ajan olan Şlihîm'ler, her pazartesi-perşembe günleri dünyanın dört bir ucuna dağılarak, ya fukara memleketimiz için bağış toplar ya da oradaki Yahudilere ülkemizin bir yeryüzü cenneti olduğunu ballandıra ballandıra anlatarak akıllarını çelmeye çalışırlar. Bunun dışında bu misyonerler, çeşitli milletlerarası konferanslarda memleketimizi iyi niyetle, ama kısıtlı yetenekle temsil ederler.

Misyonlarına başlamadan önce bu ajanlar son derece çetin bir testten geçmek zorundadır. Bu testler sırasında sorulacak sorulara karşılık vermek için kafa patlatacakları konular içinde şunlar da vardır: «Hangi siyasal partinin üyesisiniz?» «Ne vakitten beri?» «Üyelik kartınızın numarası?» ve «Son seçimlerde fiili hizmet gördünüz mü?»

Bu sınavdan sonra sıra adaylara milletlerarası protokol kurallarının inceliklerini öğretmeye gelmiştir. Bu da aşağı yukarı şöyle olur:

«... deki ...kongresine katılmak üzere yola çıkmanıza bir gün kala partimiz ve hükûmetimiz adına sizi kutlamak isterim. Bu son derece önemli milletlerarası toplantıda ülkemizi en iyi şekilde temsil edeceğinize yürekten inanıyoruz. Bu konuda zerre ka-

dar kuşkumuz yoktur. Size olan güvenimiz sonsuzdur. Böyle bir görev için daha iyi bir seçim yapılamıyacağına inanıyoruz. Sırası düşmüşken şu noktayı da belirtmek isterim ki, zorlu görevinizi başarıyla yerine getirebilmenizi sağlamak ve hafızanızı tazelenmek amacıyla size bir-iki ipucu vermekle görevlendirildiğim için mutluluğum sonsuzdur. Herhangi bir nasihate ihtiyacınız bulunmadığı konusunda fikir birliğine varmış durumdayız. Buna rağmen size yardımcı olabilmek hedefini güden çabalarımızı hoşgörü ile karşılamanızı rica ederiz.

Aslında önemsiz gibi görünen ufak-tefek şeylerin, insanlar hakkında verilecek hükümleri büyük çapta etkilediği bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, tanışacağınız delegelerle beş dakika içinde senli benli olup size göbek adınızla hitap etmelerini istemeyin. Kısacası, hemen içli-dışlı olmayın. Keza, bulunduğunuz memleketin diline çevrildiğinde anlamı kaybolan eski Yahudi fıkralarını anlatmak da doğru değildir. Delegelere ısrarla İsrail sigaraları dağıtmaktan da aynı şekilde kaçının. Çünkü şu hususu memnunlukla belirtebiliriz ki, mallarımıza dünya ülkelerince «Bir Uydurmasyon Mucizesi» olarak hayretle bakılan bir memleket olmaktan artık çıkmış bulunuyoruz. Şu anda söyleyeceğim şeyin yersiz olduğunu bildiğim halde hoşgörünüze sığınarak ve bağışlıyacağınız umuduyla gene de bir kez hatırlatmakta yarar görmekteyim: Yanına yaklaştığınız sert ve taşınabilir cisimlere mutlâka parmaklarınızı değdirmek zorunda değilsiniz. Aynı şekilde, tabağınızın yanında çatal, bıçak varsa, ellerinizden fazla faydalanmaya çaba gösterin. Genellikle sofrâ adâbı konusunda gereken bütün bilgilere sahip bulunduğunuzu biliyorum saygıdeğer Bay Ajan. Böyle olduğu halde,

bazı önemsiz noktaların o hengâme içinde gözünüzden kaçabileceğine de ihtimal veriyorum. Özellikle, yenmeden önce, tabakta duran her yemeğin çatalla ezilerek püre haline getirilemeyeceğini ya da keklerin içinde bulunan kuru üzüm tanelerinin, parmakla teker teker ayıklanıp ağzına atılmak için oraya konmadığını pekâlâ unutmuş olabilirsiniz. Kalbinizi kırmak aklımın ucundan geçmez ama çorbanızı kaşıklamaya başlamadan önce orkestranın gümbür gümbür bir askerî marş çalmasını beklemeniz yerinde olur. Aynı şey, yemeklerden sonra yapılan ve dişler arasında kalmış yemek artıklarını tâ gırtlığın derinliklerinden gelen bir emme gücüyle yoketmeyi hedef alan işlemler için de geçerlidir.

Dünya kentlerinde bulduğunuz sırada boş zamanlarınızı, gezilip görülecek yerleri dolaşmakla değerlendirmek istiyeceğiniz doğaldır. Böyle durumlarda tabiî davranın, ama fazla değil. Çikolata kağıdı ya da benzeri artıkları, tiyatroda balkondan aşağı, müzede yere atmayın. Müze rehberinin konu ile ilgili verdiği bilgileri, 'Bizde Askalon'da da böyle eski püskü taş parçaları bulundu' şeklinde sözlerle kesmeyin. Otelde yalnız personele bahşiş verin, sakın sahibine vermeyin.

Çeşitli delegeler içinde çeşitli zekâ derecesine sahip insanların bulunabileceğini hatırdan çıkarmayın. Bazıları birçok konuda karacahil olabilir. Örneğin, bizdeki siyasal partilerin iç sorunları hakkında bildikleri yetersiz olabilir. Bu nedenle, tutmadığınız İsrail partileri konusundaki alaycı açıklamalarınızı gerektiği biçimde kavrayamayacaktır. Yabancı delegelere bilmedikleri şeyi Kutsal Kitap'ın yazıldığı dilde öğretmeye çalışmakla başarıya ulaşmak da güçtür. Kültür sorunları konusundaki tartışmalara ise —

istisnasız olarak — diplomatik biçimde susmakla kâ-
tılın. Yani ağzınızı hiç açmayın.

Delegelerden çoğunu, otuz beş yıldır İsrail’de
yaşamış olmanız zerrece ilgilendirmeyecektir, çünkü
bu delegeler, doğdukları günden beri temsil ettikleri
ülkede yaşamaktadır.

Yöresel Yahudi cemaatinin onurunuza düzenli-
yeceği şölende, siyonist toplantılara katılmayan Ya-
hudilere fazla saldırmayın, çünkü gelmiş olanlara
saldırma olanağı ortadan kalkmış olur. Dinleyicile-
rinizi sıkboğaz edip hemen İsrail’e gitmeye zorlama-
yın. Hiç değilse bavullarını hazırlayabilecek kadar
zaman tanıyın.

Sözlerimi bağlarken bir noktaya daha değinmek
istiyorum: Bir delegenin konuşması sırasında oku-
duğunuz gazeteyi usulca, hışırdatmadan çevirin. Çok
güç olduğunu biliyorum ama, insanüstü çabayı ge-
rektirse bile, genel kurul sırasında aman uyumama-
ya bakın. Bizde oldukça yaygın ve doğal hale gel-
miş bulunan bu alışkanlık, dış ülkelerde henüz pek
benimsenmiş değildir. Bundan başka... tekrar edi-
yorum, bundan başka... açıklamalarımı bir süre da-
ha dinlemenizi özellikle rica edeceğim... Uyansanı-
za... ne oldu size böyle... hey... uyansana Joselle...»

«... ve Tanrı balığa 'At onu' dedi ve balık Yunus'u ağzından püskürttü ve karaya attı.»

İNCİL

Balina, «Ben eski bir denizciyim Tanrım,» dedi. «Tarsus-Ninova arasında yıllardır gider gelirim. Şimdiye kadar midemden en ufak bir şikâyetim olmadı. Ama İsrail'den bir yolcu daha binecek olursa, beni başka bir hatta transfer etmeni istemek zorunda kalacağım!»

BALIĞI DENİZ TUTMUŞ Bir İsrailinin Gezi Anıları

YOLUNUZ AÇIK OLMASIN YA DA «SON GÖMLEK» OPERASYONU

Dış geziler bütün dünyada vakit geçirme amacıyla yapılır. İsrail'de vakit geçirme, önüne geçilmez bir tutku haline gelmiştir.

Çeşitli nedenleri var: Her şeyden önce ülkemiz çok sıcaktır. Tıpkı New York'ta bir ilkbahar günü gibi. Yani dayanılmaz derecede sıcak. Böyle sıcaklarda insan, insan olmaktan çıkarak erik kurusu haline gelir. Bir İsrail atasözü şöyle der: «Pasaportundaki resmine benzemeye başladığın anda yola çıkmanın zamanı gelmiş demektir.» İsraililer dış geziler için öbür milletlere kıyasla daha imtiyazlı durumdadır, çünkü çoğu, ülkede doğmayıp burasını

gönüllü ya da zorakî anavatan kabul etmiş kimse-lerdir. Bu nedenle arada bir doğdukları ülkeyi gör-mek hevesine kapılmalarını hoş görmek gerekir. Kaldı ki minyatür ülkemizde tanımadığımız, görme-diğimiz, bilmediğimiz yer yoktur. Biri çıkıp da sabah-leyin bütün memleketi enine boyuna dolaşacağını söylediği vakit, mekanik olarak şu soru ile karşıla-şacaktır:

«Ya öğleden sonra ne yapacaksınız?»

İsrailileri dış gezi tutkunluğuna iten asıl önemli neden, Hükûmetin bu gibi seyahatleri hoş karşıla-mamasıdır.

Bu resmî tutumun kökenini, manevi olduğu ka-dar, pratik gerçeklerde aramak gerekir. Her şeyden önce Yahudi sağduyusu şu soruyu sorar: «Geziye çıkmak isteği neden? Bu bir gereksinme midir? Buradaki doğal güzellikler yeterli değil mi? Sonra — nedense hep hükûmet yanlısı olan — İncil'e atıf yapılarak, Kabil ile kardeşi Habil arasındaki ünlü olaydan sonra Tanrı'nın «Yersiz yurtsuz kal ve dur-madan oradan oraya koş!..» şeklindeki turistik lâ-neti, koz olarak kullanılmaktadır. Hükûmet ayrıca, gezileri ancak tek yönlü, o da İsrail'e doğru olmak kayıt ve şartıyla desteklemektedir. Geri kalan yönle-re yapılacak geziler kınanır, hatta lânetlenir. İsraili vatandaşın Tevrat'da yazılı olduğu biçimde «alınının teri ile» kazandığı birkaç kuruşu başka yerlerde, belki de Yahudi örgütlerinin İsrail'e yollamak üzere yüz kızartarak bağış topladıkları ülkelerde harcıya-cağı düşüncesi bile Hükûmeti deli eder. Yetkililer bunu bir kahvehanede topladığı sadaka ile aynı yer-de kahve içen dilenciye benzetir...

Böyle koşullar atında hükûmetin dış ülkelere gidebilecek kadar hali vakti yerinde vatandaşlara bile

kem gözle bakmasına şaşmamak gerekir.

Yetkililer:

«Demek yurt dışına çıkmak niyetindesiniz?» diye homurdanır. «Neden olmasın. Özgür bir ülkede yaşıyoruz. Bu gerçeği istismar etmekten sıkılmıyorsanız buyrun gidin. Yolunuz açık olsun. Ama sizden öylesine bir dış harcamalar vergisi alırız ki, ödeyebilmek için sırtınızdan son gömleğinizi de çıkarıp satmak zorunda kalırsınız dostum.»

İşte, turizm mevsiminin açılmasıyla birlikte «Son Gömlek» operasyonu da başlar. Birçok İsraili bu kampanyaya katılırken, aldatılmış olan hükûmet de kolları sıvayarak yeryüzündeki bütün turistik bölgeleri bir bir tarar ve İsraili «Vatan Hainleri» için geride bol bol ihtar levhaları bırakır.

İnsan artık hiçbir yerde güven içinde değildir.

Akropol'ün bir sütunu üzerinde bile geçenlerde, doğrudan doğruya beni hedef alan şöyle bir yazı keşfedildi:

«SENİ GİDİ ŞMOK¹ SENİ, HİÜ TIBERIAS'A GİT-TİN Mİ?»

Ama gerçeklere sadık kalmak için şunu itiraf etmem gerekir ki, daha çok teknik nedenlerle (özellikle kitle ulaştırma araçlarının yetersizliğini bu arada belirtmek yerinde olur) hiçbir zaman İsrail halkı tümüyle yaz aylarında ülkeyi terketmez. Tersine, memleketten çıkanlar, adım adım izlenen, bahtsız bir

¹ Slovinceden gelen Şmok ya da Schmock, 19. Yüzyıl Alman yazıları Gustav Freytag'ın «Gazeteciler» adlı güldürüsünde, hiç bir özel görüşü olmayan bayağı, adı, soysuz gazeteciler için kullandığı deyimdir (çeviren).

azınlık damgasını yer.

Felix Seelig adındaki komşumuza, yazı Avrupa'da geçirmek istediğimizi açıkladığımda, bu fenomenle ilk kez burun buruna geldim. Bunu ona, bir dostunun sevincini paylaşır umuduyla, açık yürekle anlatmıştım. Ama tepkisi bambaşka oldu. Bir anda beti benzi uçtu. Sapsarı kesildi. Sırtını duvara verdi ve gırtlığından zorla çıkan bir sesle:

«Ne iyi,» diye hırıldadı. «Sorması ayıp değilse, yolculuk ne tarafa?»

«Önce yol üzeri Rodos'a uğrayacağız. Oradan, İtalya, İsviçre, Fransa, İngiltere'ye gidip, belki de Amerika'ya kadar uzanacağız...»

«Hepsi bu kadar mı?»

Komşum, kanı boşalmış dudaklarını kısarak hasset dolu bir «Yolunuz açık olsun Bayım» dedikten sonra beni ortada bırakıp uzaklaştı.

Hem şaşkın, hem çaresizdim. Acaba onu kırabilecek bir davranışta mı bulunmuştum? Ne yapmıştım ki? Her neyse, ertesi gün gidip kendisinden özür dilemek istedim. Kapıda karşılaştık, ama selâmıma karşılık vermeden karşı kaldırıma geçiverdi.

Öte yandan üst katta oturan komşu kadın hışım dolu gözlerle üzerime yürüyerek:

«Söylenenler doğru mu?» diye sordu. «Peki ne-reye?»

«Rodos'a, İtalya'ya, sonra—»

«Teşekkür ederim, yeter. Hoşça kalın Bayım!»

Bize karşı toplumsal bir boykotun düzenlendiği gün gibi açıktı. Bir süre halk arasında görünemedim. Evimden de ancak gecenin karanlığından yararlanarak çıkabildim. Gelin görün ki, böyle zifiri bir karanlıkta bile komşulardan biri karşıma dikiliverdi.

«Sadece bir hafta Rodos,» dedim. «Sadece bir

hafta!»

Öd gibi acı tadı olan yankı: «Sadece?! Sadece?!» diye karşılık verdi.

Hiç değilse sonuna «Bayım» lafını eklememişti. Bu da başlıbaşına bir gelişme sayılırdı. Galiba doğru yolda yürüyordum. Hareketimize birkaç gün kala, gezi hedefimiz konusunda bilgi edinmek isteyenlere (bilgi edinmek istemeyen tek bir insan kalmamıştı) şu karşılığı veriyordum:

«Birazcık deniz kıyısına gidiyoruz. Yüzmek için. Belki de balık avlarız.»

Bu çok daha geçerliydi.

İtalya'da daha karaya ayak basmadan doldurduğum resmi soru varakasının anlamadığım hanelerine «Spaghetti alla Bolognese» yazıvermişim. Meğer bu davranışım-la konuksever İtalyan halkını en hassas yerinden yaralıyordum.

Her ülkenin kendine has yemek özellikleri bulunduğu bilinen bir gerçektir. (Örneğin, İsrailîlerin millî yemeği Türklerin şiş kebabıdır.) Ama, İtalyanlar için spaghetti, sadece millî yemek değil, nefsine işkence etmek gayesini güden, psikopatolojik ve travmatik temellere dayalı bir zorunluluktur. İtalyanlar aralıksız, ama aralıksız spaghetti yerler. Durmadan dinlenmeden, soluk almadan spaghetti yerler. Biftek mi ısmarladınız? Garson koskoca bir tencereden spaghetti çıkarıp önünüze koyar. Spaghettilisiz et, balık, meze, tatlı ve spaghetti yoktur. Gene böyle bir defasında ısmarla-

madığımız halde önümüze koskoca bir kayık tabağı spaghetti konulunca, ölümden bile yılmayan, gözü pek, mert karım, direnmek gücünü kendinde bularak garsonun suratına dobra dobra:

«Affedersiniz ama biz spaghetti ısmarlamadık,» demişti.

«Signora,» diye tatlı sert bir sesle itiraz eden garson, kutsal bir şeyi savunurcasına hemen şu karşılığı oturttu: «Bu Spaghetti değil, Allegretti con brio alla pomodora di Ottorino Respighi'dir efendim...»

Gerçekten de İtalyanlar hep aynı spaghetti için değişik isimler bulmakta çok ustadır. Aslında spaghetti yerken insan ne yediğini bilmez. Bildiği tek şey, bunların spaghetti olduğudur. Bu konuda protestonun hiç geçerliliği yoktur. Ne kadar dil dökseniz boşunadır. Ayrıca, sözkonusu şeyi çatallamak da ayrı bir hünerdir. İtalya'da yerleşmiş ailelerin sekiz metre boyundaki bu lastik boruları âdâbına uygun biçimde kıvrımayı öğrenebilmeleri için aradan üç kuşaklık süre geçmesi gerektiği boşuna söylenmiş söz değildir.

Bir gün kafam kızdı. Cebimden çakımı çıkardığım gibi, kudurmuş spaghetti yılanını büyük bir hışımla parça parça doğradım. Karım utancından neredeyse yerin dibine geçecekti. Ben ise cüretim sayesinde, açlıktan ölmek tehlikesinden kurtulmuş oldum.

YARDIMSEVER BİR İNSANDI LUIGI

Turistlerin, nazik, neşeli, iyimser, konuşkan İtalyan halkına karşı özel bir sevgi beslemeleri doğaldır. Ama, İtalyanların turist sevgisi bambaşka boyutlara ulaşır. Dış ülkelerden gelen turisti insan türünden bir yaratık olarak kabul eder ve şefkatle bağırklarına basıp, himayelerine alırlar! Bu himaye bazan öyle bir biçime dönüşür ki, insan artık kendi kendini tanımaz olur.

Yardımsever Luigi işte bunun en güzel örneği-ydi. Cenova'ya vardığımız gün ona rastlamıştım. Koskoca kentte, hedefsiz, avâre dolaşıyordum. Derken, sokakları şaşırdım. Kalabalığın beklediği bir otobüs durağında kendimi buldum. Elinde küçük bir paket olan, yusyuvarlak, yaşlıca bir bay dikkatimi çekti. Bu adama nedense kanım kaynamış, içimde bir güven duygusu uyandırmıştı. Yanına yaklaşıp «Excelsior Oteli»nin nerede olduğunu sordum. Mucizevî içgüdü-m bir kez daha beni yanıltmamıştı. Adam çat-pat Almanca biliyordu.

«Albergo Excelsior mu? Benimle gelin!»

Otobüse binip yanyana oturduk. Gönüllü rehberim elindeki paketi göstererek:

«Kendime yünlü donlar aldım,» dedi.

«Öyle mi?»

«Kışın sıkı giyinmek lâzım. Hele bel bölgesi hiç şakaya gelmez,» diyerek ekledi: «Yoksa üşütmek işten değil. Karım hep aynı şeyi söyler bana. 'Utanmana hacet yok Luigi' der. 'Beline havlu bile bağlı-yabilirsin. Yeter ki karnın sıcak dursun.' Bu konularda ne kadar sıkılgan olduğumu bilir. Bu yüzden hep tartışırız. O, kurusunlar diye sutyenlerini çekinmeden balkona asar. On kere, yüz kere, bin kere bu işi

yapmamasını söyledim. 'Görenler ne der?' dedim. 'Herkesin seni diline dolamasını mı istiyorsun?' Karşılığında ne der beğenirsiniz? 'Sen kendi işine bak,' der. 'Benimle ilgileneceğine, akşamları eve zilzurna sarhoş gelmesen daha iyi edersin!!' Buyrun bakalım. Siz bu işe ne dersiniz?... Öyle de şişman ki mubarek. Bir iskemleye çöktü mü, çatır çatır kırar geçirir...»

«Ne diyebilirim ki, hayat böyledir işte.»

Luigi bilgi vermeye devam etti:

«On parası olmadığı halde evlendim onunla. Ne çeyizi vardı, ne hiçbir şeyi. Çırılçıplaktı. Bu konulara değince tabii pas geçer. En iyi becerdiği şey durmadan vırlamak zırlamak. Öyle de kıskanç ki! Padualı Azize üzerine yemin ederim, bu kıskançlığın bir örneği daha görülmemiştir. Büyük katedralin yanında hemen sağ köşedeki pasajın içinde gazete satan Signora Cattini ile aramda ilişki olduğundan yıllardır kuşkulandır. Oysa karım, şerefsizim yalan söylüyorsam, Cattini ile kıyaslanmayacak kadar güzel. Vücudunun durmadan yağ bağlamasına rağmen kat kat güzel. Şişmanlığın benim için zararı yok, tersine tombullardan hoşlanırım. Gelgelelim kadın zırdeli. Bri zırdeli ile konuşmak mümkün mü? Evde sanki başka laf kalmadı. Varsa Cattini, yoksa Cattini. Cattini, Cattini, Cattini. Her gece al baştan vıdıvıdı: 'Gazeteni gene Cattini'den aldın. Gözlerimle gördüm aldığını.' Ne olurmuş yani, gazetemi neden Cattini'den alamazmışım? Suç mu bu?»

«Hayır,» diye fısıldadım. «Suç olduğunu sanmıyorum.»

Otobüsümüz bu arada sahil yolu boyunca gidiyordu. Manzara nefisti, ama Excelsior Oteli görünürlerde yoktu. Luigi aile sefâleti tablosunu çizme-

ye devam ediyordu:

«Karımdan daha çok vırlayıp zırlayan biri varsa o da anasıdır. Aman ne dişli karı. Bazan bir arada vırlayıp zırlarlar. O vakit ellerimi göğüs hizasında birleştirerek, 'Padual'lı Azize hakkı için söyleyin bana, bir insan bu kadar vırlayıp zırlayabilir mi?' diye soracak olsam, kayıvalde kılığına bürünmüş moruk cadı hemen atılır: 'Sen sus bakalım sabıkalı herif!' Sabıkalı ha?.. Ne gülünç. İki ya da üç yıl önce kısa süre için deliğe tıktıkları için neden sabıkalı olacaktım? Marcello ile birlikte demlenirken yanlışlıkla biraz fazla kaçırmıştık. Keyifli olduğumuzdan, elimize geçen birkaç çiçek saksısını birkaç pencere camına atmıştık. Hepsi o kadar. Yargıç bile bana şöyle demişti: 'Luigi, kusursuz geçmişini ve kara talihini, hafifletici neden olarak kabul ediyorum!' Hepsi o kadar. Sorarım size saygıdeğer Bayım: Böyle şeye sabıka adı verilir mi? Asıl sabıkalı aileden gelen o. Size bunu açıkça söyleyebilirim, çünkü sır tarafı kalmadı. Babasının esrar kaçakçısı olduğunu bilmeyen yok. Üç parmağı noksandır. Kaçakçılık sırasında çıkan bir çatışmada parmaklarını tabancayla uçuruvermişler. İşte böyle bir adamdır babası. Bir gün küçük kızım okul dönüşü bana şöyle sormuştu: 'Babacığım, dedemizi astıkları doğru mu?' Bu durumda ne karşılık verebilirdim? Yavrucuğuma yalan söylemeye dilim varmıyordu. Her yıl sınıfta kalması yetmiyormuş gibi okulda hep böyle nahoş şeyler duyar. O gün iyi bir rastlantı olarak aynı otobüsle eve dönüyorduk. Düşüncelerini dağıtmak için fırsatı ganimet bilerek, 'Hadi kızım, gelecek durakta inmemiz lâzım; dedim.»

Ayağa kalkarak kapıya doğru yürürken, son cümlesinin şimdiki zamanı da içerdiğini anladım. Kollundan tutarak:

«Özür dilerim,» dedim. «Ama bana Excelsior Oteli'ni gösterecektiniz?!»

«Albergo Exce!sior mu?» diye karşılık verdi. «Hiç duymadım!»

Veda ederken el salladı:

«Birlikte iyi sohbet ettik. Ha? Hoşça kalın!»

SIHİRLİ TOZUN HİKÂYESİ

İtalyan milletine has birçok istidat arasında ticarete olan yatkınlıkları da yer alır. Tek başıma olayım, karım tek başına olsun ya da birlikte olalım, bir İtalyan dükkânına girip de sadece kesinlikle almak istediğimiz mallaria çıktığımızı hiç hatırlamam. İtalya'da en küçük esnaf bile öylesine bir satış tekniği kullanır ki, karşısında direnmek boşunadır. Ağzını bir açtı mı malı satmadan kapamaz ve bu söz bombardımanını da yüzünden eksik olmayan bir gülümseme ile süsler. Almadan git bakalım... Böylece bavullarımız, her tür ve renkte atkılar, eşarplar, başörtüleri, kravatlarla, uçları sipsivri ayakkabılarla, zeytinyağlarının en nefisleriyle, hasır şapkalarla, dolma-kalemlerle ve çakmaklarla tıkabasa doldu. Bir İtalyan satıcıya «Hayır!» demek mümkün değildi. Sokakta rastladığımız her işportacı bile bizi mıknatıs gibi çekiyordu.

Şimdi sıra sihirli tozun hikâyesine geldi.

Bir gün Milano'nun ünlü Katedrali civarında, kırsal yörelerden geldiği daha uzaktan belli olan genç bir adamın etrafına toplanmış büyük bir kalabalık gözüme ilişti. Genç adam bir yandan üzerinde düzinelerce leke bulunan bir paçavrayı heyecanla havada sallıyor, öte yandan bu paçavrayla ilgili metni

—hiç ara vermeden bir solukta— kalabalığa duyuyordu.

«...kadın korkunç bir çığlık atarak yerinden sıçrar saçlarını tutam tutam başından yolar ve kocasına yaptığını beğeniyor musun der bak der ceketini gömleğini kravatını gene kirletmişin der ya da pijamanı donunu çoraplarını ne bileyim ben bağıırır çağırır işte ama telâşa ne hacet genç bayan hele durun bakalım ağır olun sinirlenmeyin şu sihirli tozdan alıp lekenin üzerine bir parça ama yalnız bir parça serpin sonra tümünü şöyle bir suya sokup çıkarın öylesine hayret edeceksiniz ki ağzınız bir karış açık kalacak çünkü leke kaybolmuştur evet yoktur artık leke yerinde yeller esmektedir görünmez olmuştur sanki az önceki lekeyi rüyanızda gördünüz de aslında yoktu sevgili kocanıza bir öpücük ve her şey tamam...»

Konuşmasının ikinci bölümünü genç adam bazı gösterilerle süsledi. Hem de ikna edici gösterilerle. Elindeki lekeli paçavrayı sırası ile benzine, terebantine, limon suyuna, sülfürik aside ve daha birçok sıvılara sokup çıkardı. Gelgelelim, paçavranın üstündeki lekeler bana mısın demedi. Derken, lekelerden birinin üzerine bir miktar sihirli tozdan ekti, suya daldırıp çıkardı. İşte bu kez leke yok olmuştu. Görünmez hale gelmişti, sanki önceden aynı yerde hiç leke yoktu ve hepsi rüyadan ibaretti.

«...kadın korkunç bir çığlık atarak yerinden sıçrayıp saçlarını tutam tutam başından yollarken sevgili kocası lekelerin üzerine biraz sihirli toz dökerek karşılığında hemen bir öpücük alır evet bir paketi yüz lirete yani bir kutu kibrit parasına fabrikanın ikramı bu iki yıl garantisi var!..»

Bu genç ekonomistle karşılaşmam, kuşkusuz

büyük bir talih eseri idi. Nasıl kullanılacağını gösterir tarifnamesiyle birlikte hemen beş kutu aldım. Yıldırım hızıyla otele gittim. Bir gün önce satın aldığımız son derece pahalı ipek eşarbin üzerine hatırı sayılır miktarda mürekkep döktüm. Koskoca bir leke oldu. Hem de itiraf etmeliyim ki artistik bir leke. Karım korkunç bir çığlık atarak yerinden sıçradı ve saçlarını tutam tutam yolmaya başladı ama telâşa ne hacet genç bayan hele durun bakalım ağır olun sinirlenmeyin şu sihirli tozdan lekenin üzerine bir parça ama yalnız bir parça serpip şöyle bir suya sokup çıkaralım hele o ne leke olduğu gibi duruyor hem de bütün haşmetiyle oradan gitmeye de niyeti yok üstelik durmadan büyüyor.

Ephraim'i öpen olmadı.

İşte o sırada sözkonusu sihirli tozun belki de İtalya'da patentlenmiş belirli lekeleri çıkaracağını düşündüm. Koşar adım Katedral'e gittim. Ama genç adamı göremedim. Herhalde sihirli tozu kendi üstüne, hem de çokça serpmiş olacaktı. Hasılı yoktu artık. Yerinden yeller esiyordu. Görünmez olmuştu. Sanki aslında yoktu da ben onu rüyamda görmüş-tüm.

Bu kitap rastlantı eseri genç adamın eline geçecek olursa, bana beş paket İtalyan lekesi göndermesini rica ederim. Parasıyla tabii...

Milano'dan kuzey yönüne gitmek üzere trene binen yolcunun birkaç saat sonra garip bir değişiklik gözüne çarpacaktır: Vagonların gıcırdaması birden durmuştur. Yolcular telâş içinde üstlerini başlarını düzeltmekte, yerde kalan en son kâğıt kır-

pıntısını bile büyük bir özenle kaldırmaktadır. Tekerlek sesinin ritmi bile değişmiştir. Camlar ise, sanki sihirli değnek değmiş gibi birden saydam olup çıkmıştır.

Derken tren, çaresiz, o sonu gelmeyen tünellerden birine girer. Tekrar gün ışığına çıktığı vakit, İsviçre'ye gelinmiş demektir.

Aynı anda yolcuların hali tavrı da belirli biçimde değişmiştir. Artık tümü seçkin sınıfa dahil olmuşlardır. Çünkü İsviçre öylesine kibar yerdir. Artık, ana eski bir Alman Kontesi, baba Fransa'nın ünlü bir fabrikatörüdür. Bütün akrabalar milyonerdir. Ailenin tek «Karakoyun»u İtalyan asıllı amcadır. Konuşma sırasında da ondan hiç söz edilmez.

İsviçre, küçük burjuvaların, büyük burjuvaların, sosyalistlerin rüyasına giren yerdir. Tutucular, ihtilâlciler ve nihilistler için de öyledir. Hasılı İsviçre, tüm insanlık örneklerinin sembolüdür. İsviçre, «Barış» demektir. İsviçre'yi İsrail'le de kıyaslamak mümkündür, ama sınırlarında Arapların bulunmadığı bir İsrail ile. Nereye bakılsa sessizlik, huzur, düzen, disiplin, çalışkanlık, dürüstlük ve temizlik.

Ne fecî, değil mi?

TEMİZLİĞİN DOĞUM YERİ

İsviçre'nin olağanüstü temizliğiyle ilk ilişkimiz Zürih'in dünyaca ünlü «Bahnhofstrasse»sinde oldu.

Civardaki büyük mağazalardan birine girmiş, mükemmel işleyen yürür merdivenden dördüncü kata çıkmış, orada kendimize mükemmel ambalajlanmış, selofan kâğıdına sarılı mukavva tabakçıklar içinde mukavvadan kaşığı da bulunan birer çikolata ezmesi almıştık. Otele dönüş yolunda dayanamayıp selofan kâğıdını açtık, başladık kaşıklamaya. Tadı nefisti. Ömrümüzde bu kadar güzel çikolata ezmesi yemiştik. Olsa olsa iki gün önce İtalya'da.

Kaşığın ucunda kalanı henüz yalamıştık ki, arkamızdan bir ses geldi. İyi giyinmiş, her yönüyle hali vakti yerinde bir kişi izlenimi bırakan bir bay:

«Affedersiniz!» diye seslendi. «Tabaklarınızı düşürdünüz.»

«Özür dilerim ama onları düşürmedik,» dedim.

«Düşürmediğinize göre bunlar ne?»

«Bunlar ne ne demek? Düşürmedik dedim ya!»

«Düşürmedinizse yaya kaldırımında işi ne?»

Karım bu arada, namuslu bulucunun hâlâ elinde tuttuğu yapış yapış mukavva parçalarını kısa bir «Danke schön!» ile adamın elinden alarak kolumdan tuttuğu gibi beni oradan uzaklaştırdı. Yürürken de:

«Delirdin mi sen?» diye çıkıştı. «Nerede bulduğumuzu unuttun galiba!!»

Sapsarı kesildim. Evet doğru... Tertemiz İsviçre'de, hem de bu ülkenin en temiz kentinin, «yere bal dök yala» deyimine uygun en temiz sokağında bulduğumuzu unutmuştum. Etrafta gerçekten en ufak bir kâğıt kırpıntısı yoktu. Belki tek tük soluk lekecikler göze çarpıyordu, ama onlar da sokaklar Arap sabunuyla yıkanıp silinirken bütün çabalara rağmen çıkarılamayan lekelerdi. Az ötede pırıl pırıl kıyafeti içinde bir çöpçü, antiseptik bir süpürge ile ancak mikroskopla bakıldığı takdirde görülebilecek

kadar küçük bazı kırıntıları yoketmek çabası içindeydi. Bunun dışında dikkati çeken üç şey vardı: Temizlik, temizlik, temizlik. Ve ben canavar, bu kusursuz manzarayı yere pervasızca iki adet mukavva tabak atmak suretiyle bozmaya çalışmışım!

Utanç ve pişmanlıktan perişan halde, elimdeki artıkları, yapışkan kısımları iç tarafa gelecek biçimde, dörde katladıktan sonra karıma:

«Bu iş de oldu,» dedim. «Ama şimdi ne yapacağız? Bu zimbirtıları hep yanımda taşıyamam ki. Ne de olsa daha iki hafta İsviçre'deyiz...»

«Dert etme. Yasal yollardan kurtulacağımıza güveniyorum. Kamusal bir çöp kutusu ya da ona benzer bir şey...»

Bunları söylediği vakit saatler öğleden önce 11'i gösteriyordu. Öğleden sonra 14'de mukavva parçaları hâlâ, terden ve erimiş çikolatadan vıcık vıcık olmuş ellerimdeydi. Hiç değilse içine sarmak için bir kâğıt parçası bulabilseydim!.. Ama büyük bir özlemle bakınan gözlerime buna benzer bir şey işlemedi.

Zürih'in efsaneleşmiş temizlikte tramvay arabalarından birine binerek açık bir pencerenin yanına oturduk. El ve kol hareketleriyle desteklenen ateşli bir konuşmaya başlayarak işe yarayabilecek ilk uygun dönemeci gözlemeye koyulduk. Ve ben, güllâç haline gelmiş mukavva çöpünü yaradana sığınıp böyle bir dönemeçte dışarı fırlatıverdim.

Aynı anda frenler canhıraş bir sesle gıcırdadı.. Tramvay birkaç metre sonra durdu. Uslu uslu aşağı inerek, düşürdüğüm «kıymetli eşyayı» aldıktan sonra vatmana teşekkür ettim: «Çok nazıksınız... Neyse, bir şey olmamış. Sapasağlam duruyorlar. Sağolun.»

Neredeyse paniğe kapılmak üzereydik. Çaresiz-

liğin doğal sonucu olan cesaretle yanibaşımda oturan yaşlı bir adamın fikrini almak istedim. Şayet pis bir kâğıt parçasından kurtulmak isterse ne yapar, diye sordum. Yaşlı adam bir boy düşünüp taşındıktan sonra, böyle bir durumun varlığını aklına bile getiremeyeceğini, ama teorik bakımdan varsaymış olsa, evine götürüp pazar günü yakmaktan başka bir şey düşünemediğini söyledi. Adama sırrımı açıklayarak söz konusu kâğıt malzemenin «çöp» sınıfına girdiğini söyledim. Bunun üzerine bize adresini vererek ertesi gün öğleden sonra evine davet etti. Açıkladığına göre, evinde birkaç ay kalabildiğimiz takdirde karısı çok sevinecekti.

Nazik davetini kabul etmek üzereyken, İsviçre'de uzun süre kalamayacağımızı hatırladım. Büyük içtenlikle teşekkür ederek başka sefere ve daha uygun başka bir fırsattan yararlanarak teklifine memnurlukla uyacağımızı bildirdim ve şu anda aklıma, sorunu çözüme bağlamak için başka bir hâl çaresinin takıldığını açıklayarak, sözkonusu nesneyi posta ile İsrail'e «Kıymetsiz Numune» olarak göndereceğimi söyledim. Konuksever tramvay komşum merakla:

«Peki ya İsrail'de akibeti ne olacak?» diye sorunca:

«Ne mi olacak?» dedim. «Ürdün Nehri'ne atılacak.»

Böylece rahatlamıştı. Gözyaşları içinde ayrıldık.

Birbirinden güzel villâlarla dolu bir mahallede tramvaydan indik. Sokakların tümü ağaçlıydı. Geceyi bekleyip, artık pestil haline gelmiş mukavva tomarını ağaçlardan birinin altına gömmek planını ne yazık ki uygulayamadım, çünkü ağaçların tümü, dış tehlikelere karşı korunmak amacıyla, demir parmak-

lıklarla çevrilmişti. Boynumuz bükük şehrin yolunu tuttuk.

Ve işte, tam kentin merkezindeki sokak feneri direklerinden birinin altında bir çöp kutusu vardı. Hem de güzel, kanarya sarısı renge boyanmış, gerçek bir çöp kutusu. Üzerinde şu yazı okunuyordu: «ZÜRİH’İ TEMİZ TUTALIM! ÇÖPLERİ BURAYA ATIN!»

Dermansız bacaklarımı sürüyerek kutsal kutuya yaklaştım. Mubarek kurtarıcıma sımsıkı sarıldım. Elimdeki tomarı içine attıktan sonra tarif edilmez bir mutluluk içinde yüzen karımı sevinç gözyaşlarıyla ıslatarak kucakladım. Elele otelimize doğru yollandık.

Ama sevincimiz bir kez daha kursağımızda kalacaktı. Daha birkaç adım atmadan arkamızdan bir polis seslendi:

«Özür dilerim. Attığınız paketi çıkarın oradan. Bu yepyeni bir kutudur. Bu nedenle kirletilmesini istemiyoruz!»

«Ama... üzerinde açık - seçik olarak çöp diye yazıyor... Bakın.»

«Evet doğru, fakat bu yalnız temiz artık için. Yağlı, bulaşmış yiyecek maddeleri ve diğer katı cisimler için değil. Lütfen Zürih’i temiz tutalım.»

Kolumu kutunun dibine kadar sokarak başbelâsı mukavva bulamacını çıkardım. Kendimi can çekişmekte olan bir geyik gibi hissediyordum. Ne tuhaf! Kendi sesim bile bana yabancı geliyordu. Karıma:

«Bunları yemekten başka çıkar yol kalmadı,» dedim.

«Bu pis şeyleri sakın ağzına sokayım deme!»

«Öyleyse pişirtir yerim!»

Bunu söyler söylemez hemen oracıktaki bir lokantaya daldım. Karım da peşim sıra geldi. Garson: «Kâğıt artığı mı?» diye sordu. «Haşlanmış mı istersiniz, kızarmış mı?»

«Az kızarmış lütfen. İngiliz usulü.»

«Emredersiniz efendim,» diye karşılık veren garson, kırpıntıları gümüş bir tepsiye koyarak zarif bir tarzda mutfağa götürdü.

On dakika sonra dumanları tüten bir kayık tabakla geri geldi. Mukavva güzelce kızartılmış ve çeşitli sote sebzelerle garni edilmişti. Ama daha ilk lokmayı ağzıma atmamla çıkarmam bir oldu.

«Ama yanmış bu!» dedim. «Yenecek gibi değil!»

Derhal ayağa kalkarak lokantadan çıktık. O anda gözlerimizin önünde Akdeniz'in pırıl pırıl güneşi altında kristal gibi parılayan, Tel Aviv'in Rothschild Bulvar'ını süsleyen yüzlerce, binlerce çöp yığını canlanıverdi. O güzelim, o öbek öbek çöp yığınları...

ÖZÜ SÖZÜ DOĞRU İSVİÇRELİLERE DAİR

Bir İsviçreli, sözünü harfi harfine yerine getirir, işini noktası noktasına yapar, buluşma yerine dakikası dakikasına gelir. Evet, saat göstergeleri gibi dakiktir İsviçreliler. Oraya yolunuz düşerse aman siz de öyle olun. Açık, kapalı, her yer bu ülkede saatlerle doludur. En küçük dükkânda bile en azından iki koskoca duvar saati bulunur.

İsviçre'nin dakikliğe verdiği bunca değeri Doğulular çok kez anlamakta güçlük çeker.

Örneğin, salı gecesi bir tiyatro direktörü ile görüşecektim. Buluşma saatimiz tam 22:15 olarak ka-

rarlaştırılmıştı. Yani temsilden sonra. Akşam erkenden otele geldim. Karımı bir dostumuzun evine bırakmışım. Sağlıklı bir uyku için bol vaktim vardı. Resepsiyona telefon ederek, beni ne olur ne olmaz tam 21:45'de uyandırmalarını istemiştim. Çünkü bu buluşma benim için çok önemliydi ve saniyesi saniyesine orada bulunmam gerekiyordu.

Resepsiyon memuru:

«Emredersiniz efendim,» demiş ve iyi uykular dileğinde bulunmuştu.

Ben de, insana güven veren İsviçre'nin benim için nöbet beklemekte olduğu şuuru ve gönül ferahlığı içinde, derin, ağır bir uykuya dalmışım. Rüyamda, safkan bir İsviçre kaniş köpeği olmuştum. Büyük bir lüks içinde yaşıyordum, etrafımda herkes fır dönüyordu...

Telefon çalınca yatağımdan fırlayarak:

«Teşekkür ederim,» dedim. «Saat 21:45 mi?»

«Saat 19:30,» cevabı geldi karşıdan. «Sadece talimatınızın bir kez daha teyidini istiyordum. 21:45'de uyandırılacaktınız, öyle değil mi?»

«Evet!»

Genellikle iyi sonuçlar veren «Kuzu sayma yöntemi» aracılığıyla daha otuzuncu kuzuda uyumuştum. Ama bu defa rüya görmeye vakit kalmadı. Telefon çalınca kendimi güç toparladım. Çünkü vücuduma kurşun gibi bir ağırlık çökmüştü. Telefonu alıp kekeledim:

«Çok mersi. Zaten uyanmışım.»

Resepsiyondan gelen ses şu karşılığı verdi:

«Rahatınıza bakın efendim. Saat henüz 20:00. Yarım saate kadar görevim biteceği için, emrinizi yerime gelecek arkadaş'a bildirmem gerek. Arkadaşım sizi 21:45'de uyandıracak, değil mi efendim?»

Ağızımdan güçlükle bir «Evet» çıkardıktan sonra yeniden uyumaya  alıştıım. Altı yüzüncü kuzudan sonra bile gözlerim faltaşı gibi açıktı. Keçileri saymaya başladım. Onları birer birer çitlerden sı ratıım, sonra gerisin geriye zıplattım. Olmadı. Bu işlemden öylesine yorulduım ki, uyudum. Bu uykunun ne kadar sürdüğünü bilemiyorum. Bildiğim tek şey, dünyada bir eşi daha bulunmayan korkunç bir zil sesiyle uyandırılmam oldu. Bir hamlede ahizeyi kapıp kulağıma götürdüm.

«Peki, peki, teşekkür ederim,» diyerek saate baktım. 20:30'u gösteriyordu.

« z r dilerim. Uyandırma listesi şu anda elime geçti. Adınız hizasında 21:45 kayıtlı. Doğru mu bu?»

«Ha... evet... doğrudur. Çok teşekkür ederim.»

«Ben teşekkür ederim.»

«Rica ederim.»

Bu kez uzanmadan, yatakta ba daş kurup oturdum. Camlaşmış gözlerle b n b n bakınmaya başladım. Bu bekleyiş ne zordu. Kendimden ge ece im an tekrar dikiliyordum. Arada bir kulağıma telefon zili sesi geliyordu. Ama bunlar, an  kalp krizlerinde görülen hal sinasyonlardan başka şey değildi.

21:35'de sabrım taştı. Ahizeyi elime alarak resepsiyona ba lamalarını istedim. Karşıma çıkan yeni adama, herşeyin yolunda gidip gitmediğini sordum.

Beriki:

«İyi ki aradınız,» diye karşılık verdi. «Ben de şu anda size 21:45'de uyandırılmanız konusunda bir değişiklik olup olmadığını soracaktım.»

«Değişen hiç bir şey yok,» dedim ve ne olur ne olmaz diye bu kez telefonda kaldım.

Saniyesi saniyesine 21:45'de sinyal geldi. Derin bir nefes alıp rahatladım.

Bundan sonra olup bitenleri şu anda hatırlıyaymıyordum. Ertesi sabah, telefon ahizesini elimle sımsıkı kavramış durumda, halının üstüne kıvrılmış yatıyordum. Hemen tiyatro direktörünü aradım. Adam hırsından köpürmekle beraber bana gene de gece tam 22:15 için randevu verdi. Bu kez akıllı davranmaya kararlıyđım. Milletlerarasından Tel Aviv'i aratarak, oradaki, her yönden güvenilir telefon santralından beni Zürih'te Orta Avrupa Saati'yle 21:45'de uyandırmalarını istedim. Tel Aviv uyandırma servisi gerçekten 21:45'den önce telefon etmedi. Ama 21:45'de de etmedi. Daha doğrusu hiç aramadı.

Tren daha Fransa sınırına girdiği anda yolcu, yeryüzünün çekim alanından kurtulmuş astronota döner. O ana kadar alışık olduğu yaşam koşulları bir anda ortadan kalkmıştır. Bilinen şartlara göre insan, artık var olmaktan çıkmıştır. Kuşkusuz, nefes almakta, yemek yemekte ve henüz hareket etmektedir. Ama bunu kimse bilmez, kimseyi de ilgilendirmez bu. Çünkü katı cisim olmaktan çıkmış, gaz haline gelmiştir. Havadır. Daha doğrusu, yabancı bir turisttir.

Turizm mevsiminin en civcivli zamanında dünyanın başkentinde, yani Paris'de, bir milyondan fazla yabancı vardır. Çeşitli milletlerin ve çeşitli dillerin oluşturduğu, Babil örneği böyle bir ortamda zavallı Fransızların şaşkına dönmeleri doğaldır. Fransa'da insan bir başka konuda da hayal kırıklığına uğrar.Birden, bildiği Fransızca-

nın Fransızca olmadığını anlar ve çocukluğundan beri Fransızca öğretmeni olarak saygı gösterdiği kimsenin (kadın veya erkek) aslında büyük bir dolandırıcı, düzenbaz, sahtekâr olduğunu kavrar. Evet, Fransa'da Fransızca ile tek bir Fransızla anlaşmak olanağı yoktur. Bu ülkede Fransızca ile olsa olsa bir İtalyana derdinizi anlatabilirsiniz.

Doğrusunu isterseniz bu konuda kusur biraz da Fransızların. Çünkü, yayılım ateşi açıyormuş gibi konuşurlar. Bu onlara belki kolay gelir. Ama, bir yabancı için felâketir. Bir defasında alış-veriş yaptığım bakkal dükkânında borcumu soracak oldum. Adam yıldırım hızıyla şu karşılığı verdi:

«Senksansenkansenk.»

Biraz daha ağır konuşmasını söz ve hareketle anlatmaya çalıştım. Bu kez konuşma temposunu iki misline çıkardı:

«Senksansenkansenksevenksansenkansenk!!!»

Gene anlamadığımı belirtmeye çalıştım. Derin bir soluk aldı, yutkundu, başını iki yana salladı, bir kurşunkalem parçası ile sayıyı dükkân tezgâhının üzerine yazdı: 555.

Bunu da çok hızlı yazmıştı. Ama bu kez hiç değilse anlamıştım.

PARİS'DE BİR TAKSİ SERÜVENİ

Işıklar Kenti'ne öğleye doğru varmıştık. Herşey düşündüğümüz gibi akıp gidiyordu. Hava güzeldi, yolculuğumuz iyi geçmiş. St. Honoré Sokağı 15 adresindeki St. Paul Oteli'nde yerimiz ayrılmıştı. Tren-de rasladığımız eski bir dost, Paris'i cebinin içi gibi bildiği için bize bazı yararlı öğütler verdi. Şöyle di-yordu:

«Aman küçük bir taksi tutmaya bakın. Biner binmez otelin adı ile adresini söylersiniz. İninceye kadar tek laf etmeyin. Parisli taksi şoförleri yabancıların kokusunu yüz metre öteden alırlar, hem de rüzgâra karşı. Bunun da cüzdanınız hesabına ne sonuçlar doğurabileceğini tahmin edersiniz.»

«Evet, daha önce de söylemişlerdi bunu bize,» dedim.

Hemen oracıkta birkaç konuşma provası yaptık. Safkan Sabra (yani ötedenberi İsrail'de yerleşmiş bir ailenin kızı) olması nedeniyle, R harfini en mükemmel biçimde gırtlaktan telâffuz etmek olanağına sahip bulunan sevgili eşim, adresi şoföre bildirmekle görevlendirildi. Meselenin püf noktası olan cümleyi —tâ ki oturana kadar— birkaç kez tekrarladı: «Quinze rue St. Honoré, Hotel St. Paul... quinze rue St. Honoré...»

Dostumuz bundan başka, adresi bildirirken ya da benzeri önemli görüşmeleri sürdürürken iki dudak arasında sigara bulundurmamızı salık verdi. Bu, tipik Fransız karakterini yansıtmakla kalmayıp, telâffuzumuzun pürüzlü yanlarını da bir bakıma gizlemiş. Tren gara girerken sözlerini şöyle bağladı:

«Oteliniz Concorde Alanı civarında. Yani gardan birkaç dakikalık mesafede. En fazla üç frank tutar.»

Çok geçmeden küçük bir taksi çevirmiştik. Eşyamızı şoförün dikkatli bakışları altında bagaja yerleştirirken adam, üzerimize doğru bir Fransızca yayılım ateşi açtı. Biz de zengin söz dağarcığımızın «oui», «non» gibi zerrecikleriyle ya da sedasız omuz silkme tekniğiyle karşılık verdik.

Artık gidebilirdik. Trende rasladığımız eski dostla son bir el sallamasıyla vedalaştıktan sonra karım, dudaklarının arasına bir sigara yerleştirdi. Allah vergisi, gırtlaktan gelen R'ye basa basa:

«Quinze rue St. Honoré, Hotel St. Paul,» dedi.

Heyecanımızı gizlemek için büyük çaba harcıyorduk. Ama şoför farkında değildi. Mesleğin verdiği kayıtsızlıkla gaza bastı. Artık her şey yoluna girmişti. Koltuklara gömülerek âşık çiftler gibi birbirimize sarıldık. Böylece konuşmayacak ve adamı da kuşkulandırmayacaktık. Birkaç dakika sonra Concorde Alanı'ndaki dikilitaşın önünden geçiyorduk. Bile bile elimde tuttuğum Fransızca gazetenin kenarına karım, kaş kalemiyle şunları yazdı: «Neredeyse otelde olacağız. Enayi bizi Fransız sandı.»

Ey büyük Allahım, senin ne yapacağın, ne edeceğin bilinmez, gerçekten bilinmez. Birkaç saniye sonra çantasını açan karım bir anda sapsarı kesildi. Katıksız İbranice ve hem de yükses sesle:

«Oy!» diye haykırdı. «Pasaportlarımız yok!..»

Derhal elimle ağzını tutarak (pasaportlar her zaman olduğu gibi ceketimin sağ iç cebindeydi) dikiz aynasından o anda şoförün yüzünde olan değişikliği anlamak istedim. Boşuna... Ama, hiç değilse dönüp bakmamıştı. Yanılmıyorsa birkaç kez kulak memeleri seğirir gibi oldu. İşte o kadar. Daha Doğrusu tek bir şey oldu. Direksiyonu anî bir hareketle sola kırdı. Gaza bastı...

İşin artık tadı tuzu kaçmıştı. Gerçek şimdi bütün çıplaklığıyla ortadaydı. Evet, karımın paniğe kapılarak attığı İbranice çığlık bizi ele vermiş, adam yabancı olduğumuzu anlamıştı. Gereken önlemleri hemen almazsak halimiz bitikti. Ortalığı kaplıyan sessizliği mükemmel Fransızcamdan yararlanarak bozdum:

«Comment allez vous? La plume de ma tante est plus belle que le jardin de mon oncle. Garçon, je voudrais manger. L'addition, s'il vous plaît.»

Bu mükemmel Fransızca anons daha devam ederken, dikiz aynasından adamın tek gözle bana bakmakta olduğunu gördüm. Kocaman, elâ, iğne gibi batan, acımasız bir gözdü bu. Bütün vücudum sıtma tutmuş gibi zangırdamaya başladı. Bir anda tere bat-tım. Ben soğuk terler dökerken karım, içgüdüsel bir davranışla bana sarılarak —â la Parisienne— yani Paris'li kadının ulu orta yapmayı âdet edindiği biçimde, beni öpmeye başladı, hem de aynı ustalıkla...

Öpücüğün sonunda taksimetre 5.60 frankı gösteriyordu. Şoför artık içimizi dışımızı okumuştı. Fransız olmadığımızı biliyordu. Evet, Jean-Pierre'in artık kuşkusu kalmamıştı. Arabayı sürüş tarzı da bunu kanıtlıyordu. Durmadan aldığı sol virajlar, bizi durmadan arabanın sağ tarafına fırlatıyordu. Seine nehrini geçtikten sonra yeniden sert bir sola dönüş oluyor ve Seine'i bir daha geçiyorduk. Sözkonusu nehri böylece bir çok defalar geçtik. Sonra uzun bir tünele girdik. Yeni bir dikilitaşın önünden geçerken karıma:

«Fransızlar dikilitaşlara amma da meraklı,» diye fısıldadım.

Karım cılız bir sesle karşılık verdi:

«Az önceki dikilitaş o!»

Taksimetre 9 frankda duruyordu. Bu, trendeki dostumuzun bize söylediği rakamın tam üç katıydı.

Saygıdeğer okuyucu, böyle bir durumda neden herhangi bir girişimde bulunmadığımızı, yani yörüngesinden ayrılıp serseri bir uydu gibi uzayda dolaşıp duran arabayı niçin durdurmadığımızı haklı olarak sorabilir. Çeşitli nedenleri var: Herşeyden önce, karı-koca çok sıkılğan yaradılıştta insanlarız. Sonra, bilindiği gibi, her ikimizin de Fransızcası pek kıt. Ve nihayet: Ne yapabilirdik? Başka bir araba tutmak mı? Nasıl olsa Jean-Pierre bizi Fransa'nın görölmeye değer en önemli yerlerinde dolaştırmıştı. Arabayı sürüş tarzına alışmış, özelliklerini, zayıf yanlarını öğrenmiştik. Eh, huyunu suyunu bilmediğimiz başka bir şoförle yeni bir denemeye girişmenin âlemi yoktu...

Gene de tamamen teslim bayrağını çekmiş sayılmazdık. Karım, â la Parisienne bir girişimde daha bulunmayı denedi. Ama ona uygun eş olmaktan o anda pek uzaktım. Geri kalan gücümüzü korumamız, kayıplarımızın daha fazla artmasını engellemiz ve savaşa devam etmemiz gerekiyordu. Jean - Pierre, kuşkusuz, bizimle birlikte aynı çemberin içinde dönüp duruyordu. Altı dakikada bir, yani saatte on kez, hep aynı, obesliskin önünden geçiyorduk. Bu durumda, trafiğin en yoğun olduğu saatleri hesaba katsak, günde tam 240 dikilitaş turu yapmış oluyorduk ki, bu da haftada...

Taksimetre göstergesi 17 franka sıçradığı bir sırada şoför, torpedo gözünü açarak, çeşitli sandviçler, hıyar turşusu ve meyvadan oluşan ilk yemeğini yemeğe başladı. İbrani dilinde sürdürölen durum muhakemesi sonucu saptanabildiğine göre, elimizde kalan yiyecek stoku, iki elma, bir portakal, bayatlamış bir dilim ekmek ve az miktarda cikletten

ibaretti. Çok büyük bir kısıtlama ile bu yiyeceklerle ancak ertesi günü akşamına kadar dayanabilirdik.

Ansızın karımın gözünde şimşek gibi bir parıltı belirdi:

«Benzin!» diye kulağıma fısıldadı. «Adam benzin almak için ister istemez duracak. Biz de böylece kurtulmuş olacağız! Yaşasın...»

Benzin göstergesine bakmak için başıma öne doğru uzattım. Depo yarıya bile inmemiş, buna karşılık taksimetre 21.50'ye çıkmıştı.

Karanlık basar basmaz nöbetleşe uyumaya karar verdik. Yoksa, Jean-Pierre gizlice benzin alıp yoluna devam edebilirdi.

Beş ya da altı kez —şayet kalmışsa— insancıl tarafını biraz olsun harekete geçirebilmek amacıyla, dikilitaşın önüne her gelişimizde hayranlığımızı, yürekten gelen bir «Oooo!!» çekmekle dile getirmek istedik. Jean-Pierre en ufak bir tepki göstermedi. İri kıyım, geniş omuzlu vücudu, en keskin sol virajları alırken bile zerre kadar kıpırdamıyordu.

Taksimetrede rakam 30 franka varmıştı. Cebimden tırnak törpümü çıkararak plastik kaplı kol desteğinin üzerine şunları kazıdım:

«Ephraim Kishon ile eşi bu takside 1963 yılı ağustos ayında açlıktan ölmüştür.»

Ve işte... umutlarımızı tümüyle yitirdiğimiz bir anda araba duruverdi. Nedenini, niçinini ben de anlayamadım, ama durdu. Kimbilir, belki de Jean-Pierre yanılmıştı. O anda karısıyla çocuklarını düşünmüş olması da mümkündü. Hasılı, insancıl yanının su yüzüne çıktığı bir gerçektir.

Concorde Alanı'na bilmem kaçınıcı defa geldiğimizde birden, sola değil, sağa döndü, yüz metre

kadar gittikten sonra St. Paul Oteli'nin önünde durarak:

«Quarantquatre» dedi.

Yani 44 frank demek istiyordu. Bahşışı ile 48. Gene de 50'den az.

IMPARATOR ÇOK YAŞA

Bir gün bir Fransız beni özel olarak evine davet etti. Beni. Bir Fransız. Evine. Yuvasına... Yirmi yıldır Fransa'da yaşayan birçok yabancıya bunu anlattım. Hiçbiri inanmak istemedi. Memleketin muhteşem geçmişinde bunun ikinci bir örneğine daha raslanmadığına dair yemin ettiler. Şimdiye kadar hiç bir yabancı bir Fransızın evine ayak basmış değildir. Ancak, camları silmek için girmiş olabilir. Şunu da açık-seçik biçimde belirtmeliyim ki, beni evine davet eden Fransız sarhoş değildi. Tersine; dengeli, akli başı yerinde, sağlıklı bir insan izlenimi bırakıyordu. Öyleyse bu konuda, eşi bulunmayan bir doğa hârikası ile karşı karşıyaydık.

Adamla, Milletlerarası Tiyatro Festivali'nde tanışmıştık. Bir İsrail tiyatro topluluğunun gösterisi sırasında yanımda oturan yaşlı biri, durmadan sahne- de olup bitenler hakkında bilgi vermemi istiyordu. Kendisine, Kibbutz adı verilen, kollektif tarımsal bir yerleşme bölgesindeki günlük yaşamla ilgili bir konu olduğunu, Kibbutz'da insanların gönüllü çalıştığını, bir ellerinin pullukta, öbür ellerinin silâhta, üçüncü ellerinin ise Tevrat'ta bulunduğunu anlatmaya çalışıyordum. Yeni dostum Mösyö Rapue, bunun üzerine bana, kendisinin, daha doğrusu büyük babasının Prusyalılara karşı savaştığını anlatmıştı. Böylece

bir konudan öbürüne atlamış, bu arada Çinlilerden, kumarhanelerden ve Kıyamet Günü'nden söz etmiş-tik. İşte, Mösyö Rapue, bu en son konunun etkisi altında olacak, yüzyıllardır kökleşmiş gelenekleri çiğ-neyerek, beni evine davet etmişti.

«Cuma akşamı, yemekten sonra gelin,» dedi. «Akşam yemeğinden sonra gelecek birkaç kişi daha var.»

«Mersi,» diye karşılık verdim. «Cuma akşamı yemekten sonra geleceğim.»

Ve adresi verdi:

«Obelisqué de Napoleon'a kadar Metro Bonaparte'la gidin. Place de la Grande Armée'yi geçip Arc de Triomphe yönünde yürüyün. Avenue de 7 Novembre ile Rue du 28 Mai'in kesiştiği yerde Maison Marengo'yu göreceksiniz. Evi, ana kapısının solunda bulunan, temelinin atıldığı tarih kayıtlı mermer levhadan tanıyacaksınız. Evin temeli, bundan tam 104 yıl önce atılmıştı, yani Napolyon'un, İtalyan ordusunu Marengo Köprüsü civarında perişan ettiği yıl. Hoşça kalın. Cuma akşamı yemekten sonra görüşmek üzere.»

Cuma akşamı karnımı bir güzel doyurduktan sonra verilen rotaya uygun olarak yola çıktım. Napolyon'un, Friedland Zaferi anısına yaptırılan dikilitaşı kolayca buldum. Ama, tarife göre Place de la Grande Armée'nin bulunması gereken yerde, eski bir askerî okula yerleştirilmiş Seramik Müzesi vardı. Birkaç dakika o yana bu yana gittikten sonra bir trafik polisinden bilgi almak istedim, ama alacağım bilgi yerine şunları öğrenmiş oldum: Aradığım dikilitaş, Friedland Zaferi için değil, Mısır Zaferi için dikilen anıttı. Rue 11 Janvier ile Rue 12 Janvier arasında bulunuyordu. Daha sonra nereden geldiğimi

sordu. İsraili olduğumu söyledim. Gözlerinde bir parıltı belirdi. Edindiğim bilgiye göre Napolyon, Mısır Zaferi'nden önce Akra ile Yafa'yı fethetmişti. Aslında, Akra Kalesi'nin Napolyon'a teslim olmak aklının ucundan bile geçmediği halde, sözlerini tasdik ediyormuşum gibi başımı salladım.

Yarım saat sonra Marengo Konağı'nın önüne gelmiştim. Bir çeyrek sonra da Monsieur Rapue'nün kapı zilini çalıyordum. Benden önce başka gelenler de olmuştu. Tümü, soylu, görgülü kimselerdi. İstisnasız Fransızca konuşuyorlardı. Yani, umutsuz ve karşılıksız bir aşkla bağlı bulunduğum dili. Çok geçmeden söz Ortadoğu sorunlarına geldi. İsrail devletinin stratejik önemi konusunda fikir birliği olduğunu hemen anladım.

Konuklardan biri:

«İmparator, Mısır'ın tesliminden önce Akra ve Yafa'yı fethettiği zaman...» diye söze başladıktan sonra, Korsikalının, ehramların gölgesinde sürdürdüğü olağanüstü taktik manevraları büyük coşkunlukla anlatmaya çalışıyor, bu arada zaman zaman kendinden geçiyordu. Özellikle, büyük komutanın, kar gibi bembeyaz atıyla tek başına bir tepeye tırmanırken, batmakta olan kış güneşi altında tüm bedeninin altın suyuna batmış gibi, nasıl göz kamaştırıcı bir görünüm aldığını anlatırken neredeyse bayılacaktı. Sözlerini bağlarken, bu harikulâde manzaranın mükemmel bir tabloya konu olması gerekliliği üzerinde durdu. (Bu türden iki kocaman yağlı boya tablo zaten duvarda asılıydı.)

Ben kendi hesabıma, Paris'te sadece birkaç gün kalacak bir insan olarak son derece pratik düşünmek zorundaydım. Mutlaka görülmesi gereken yerleri söylemelerini konuklardan rica ettim.

Mutlaka görülmesi gereken yerler şunlardı:

Napolyon'un Mezarı. Zafer Anıtı, Askerî müzelerin tümü (özellikle Jena, Austerlitz ve Wagram savaşlarını gösterenlerle geri kalanların hepsi). İmparator'un en çok sevdiği saray ve köşkler. Özellikle Malmaison'daki, St. Germain'deki ve...

Başım iyice dönmeye başlamıştı. Napolyon, her ne kadar «Kartal» lâkabıyla anılıyorsa da, ne yalan söyliyeyim «Serçeler»i de severim. Belki de dünyayı ben değil, o fethettiği için haset duyuyordum. Kaldı ki, bütün bu işler, yakından bakıldığında pek öyle önemli değildi. Lisede tarih öğretmenimize Napolyon'un Mısır seferine neden çıktığına dair bir soru sormuştuk da şu karşılığı almıştık :«Generalin niyeti ehramları Fransa'ya taşımaktı. Evet, bunu kimse benden daha iyi bilemez. Ehramları götüremediği için de Paris'e sürüyle dikilitaş koydurdu...»

Bu ya da buna benzer saçmalıklar kafamda dolarken, konu, İmparator'un ünlü Moskova kış seferinden önce Rusya, Prusya ve Avusturya ordularını birarada paçavraya çevirdiği Wagram savaşlarına gelmişti.

Konuklar arasında bulunan bir spor muhabiri kesin ve kendinden emin bir tarzda:

«Napolyon'dan başka hiç bir komutan şimdiye kadar Moskova'yı alamamıştır,» dedi.

«Peki sonra?» diye sordum.

«Ne sonra?»

«Sonra ne oldu demek istedim!»

«Sonra mı... Gerisi hikâye.»

Önünde duran «Cognac Napoleon»dan bir yudum alan ev sahibi, gizlenmesi mümkün olmayan haset dolu, kılçıklı bir sesle:

«Sonra ne olacak.... Bir sürü reaksiyoner im-

paratorla kral, çete halinde birleşerek ihtilâlin büyük dehâsını boğmaya çalıştı.»

«İyi ama Napolyon da İmparator ve İtalya Kralı değil miydi?» biçiminde konuşmak cesaretini gösterdim.

Cevap hazırdı:

«İşte, bu züppe güruhunun çekemediği de buydu ya!»

Derken bir başka ses duyuldu:

«Aslında İngilizleri kınamamak gerek. Çünkü onlar Avrupalı değildir.»

Bunu söyleyen konuk, şöminenin üstünde duran Napolyon büstünü şefkatle okşadıktan sonra devam etti:

«Ama St. Helen Adası valisinin, İmparatora 'Sir' diye hitab etmesi sadizmin tâ kendisidir. İşte bunu affedemeyiz.»

Konuşmanın akışını değiştirmek amacıyla yakınımda bulunan konuklara sigaralarımдан takdim etmek istedim. Ama hışım la sırt çevirdiler. Yaptığım hatayı o anda anladım. Uzattığım sigaraların markası «Nelson»du. Kutunun üstünde de efsanevî amiralin portresi bütün haşmetiyle duruyordu. Yüzünde öyle mutlu bir ifade vardı ki, sanki az önce Fransız donanmasının tüm gemilerini batırmış sanırdınız. Çok kötü duruma düşmüştüm. Bu pis sigaraları kimin gizlice cebime soktuğunu hayretle açıklamam bile para etmedi. Dört yanı mı sanki buzdan bir duvar kaplamıştı.

Mösyö Rapue, durumu biraz olsun kurtarmak için Londra'da kalacağım adresi sordu. Hazır bulunanların hışımını hafifletebilmek şansının bana verildiğine sevinmiştim. Belki böylece buzlar biraz olsun çözülecekti:

«Wellington Circle,» dedim. «Trafalgar Square köşesinde Waterloo Otel... Hay Allah...»

Bana elini uzatan olmadı. Ev sahibi tek söz etmeden beni kapıya götürdü. Ayrılmadan önce, İngilizlerin, Londra'daki bütün sokaklara bir savaşın ya da bir komutanın adını takmalarında benim suçum olmadığını söyledim, hatta Wellington, Waterloo gibi isimler tükendiği vakit, kafiye yönünden uyan Kensington veya Bakerloo gibi adlar taktıklarının bilinen bir gerçek olduğunu da sözlerime ekledim... Ama, Mösyö Rapue, kapıyı olanca hızıyla suratıma kapamakla bana karşılık verdi.

Merdivenleri sendeleyerek indim, Rue de Tilsitt'den geçtim ve en yakın Arc de Triomphe'lardan birine doğru yürüdüm.

Coğrafya kitaplarına göre İngiltere, Avrupa'nın bir parçasıdır. Ama, aslında apayrı bir parçadır ve başka şey de değildir. Bunu, karaya ayak basar basmaz anlamıştık.

Bir süre önce dünya basını, Manş Denizi'nde patlak veren ve eski deniz kurtlarının bile bir eşini daha hatırlayamadıkları oranda hasara yol açan kasırgaya geniş yer vermişti. İşte, ben ve karım rekor düzeydeki bu doğal âfet günü İngiltere yönünde yol alıyorduk. Köpüren korkunç dalgaların içinde gemimiz ceviz kabuğu gibi sallanıyordu. Ne gariptir, böyle durumlarda hep ceviz kabuğu örnek olarak gösterilir. Oysa, bir ceviz kabuğunun okyanusun dalgaları arasında dolaştığı hiç görülmüş

şey midir? Bizim gemi dışında... Doğal felâketlerin epik biçimde canlandırılması çağdaş edebiyat açısından bayağı sayıldığı için, fırtına patlamadan önce ettiğim kut-sal yemini açıklamakla yetineceğim. Bu felâketten canımı kurtarabildiğim takdirde, öyle and içmiştim, yaşamımın geri kalan bölümünü bir Kibbutzda geçirecek ve bütün varlığımı Kudüs'teki Ağlama Duvarı'nın onarımına adayacaktım.

Bu duam sonuç vermeyince yarım saat sonra şöyle yakardım:

«Tanrım, canımdan vazgeçtim, yeter ki beni sulara gömme...»

Bu formül daha geçerli oldu. Birkaç saat sonra Dover'in bembeyaz kayaları ufukta belirmişti. Benden önce bir çok şaire —herhalde benim gibi fırtınayla boğuşmaları nedeniyle— ilham kaynağı olan Dover kayalıkları.

Rıhtıma çıkınca bir ara sendeledik, sonra yere eğilip Toprak Ana'yı öptük. Aynı anda İngiliz millî karakteri ile de tanışmış olduk.

Arkamızda gerçek bir İngiliz centilmeni, dört ayağının üstünde yerlerde sürünüyordu. Yolculuk sırasında adamın durumunu görünce zaten yüreğimiz sızlamıştı. Her an düşüp ölmesi işten değildi. Kendi derdimiz başımızdan aşkın olmasaydı yardım elimizi uzatacaztık. Ama, dediğim gibi biz de yardıma muhtaç zavallılardık.

Britanyalı karısı kendisini karşılamaya gelmişti.

«Hallo, darling,» diye selâmladı kocasını. «Yolculuğunuz iyi geçti mi?»

Hava raporları pek iyi olmadığı halde, mükemmel bir yolculuktu.»

Şunu belirtmek isterim ki, bu konuşmanın geçtiği sırada gökten dolu yağıyordu. Hem de her biri ceviz büyüklüğünde...

«SİZDEN SONRA SİR»

Fransa'da hayat heyecanlı, İsrail'de yorucu, İngiltere'de ise dinlendiricidir. İngiltere'de herkes birbirine hayatın ne kadar dinlendirici olduğunu anlatır. Çünkü İngilizler disiplinli ve kibar insanlardır. Kuşkusuz, konformist İngilizler —saptayabildiğim kadarıyla İngiltere'de yalnız konformist İngilizler yaşar— herhangi bir şeye ya da kimseye karşı yakınlık duymaz. O, yalnızca ılık bir sıcaklık veren şöminesinin önünde oturarak köpeğiyle saatlerce günlük sorunları tartışmaktan zevk alır. En sıcak yaz günlerinde bile yanan şöminesinin önünde oturmaktan onu kimse alıkoyamaz. Buna rağmen İngilizler dünyanın en nazik insanlarıdır. «Thank you» ile bitirmedikleri tek cümle yoktur. Bazı kere lüzumu yokken bile aynı sözü kullanırlar. Örneğin, «Saat kaç?» diye sordunuz mu, «Bilmiyorum. Thank you,» derler.

İngilizlerin bu kibarlığına bir örnek vermek istiyorum. Şimdi adını pek hatırlıyamadığım bir bakanlığı ziyaret etmiştim. Daha doğrusu ziyaretimi tamamlamış çıkıyordum. İlgili dairenin yöneticisi Mr. McFarland beni kabul etmiş ve birşeyler ikram etmişti (yanılmıyorsam çaydı). Sonra birlikte ayağa

kalktık, beni, her yanı koyu renkte meşe ağacı kaplı, yüksek tavanlı ve 1693 yılından kalma olduğu belgelerle kanıtlanan salonun sonundaki kapıya götürdü.

Kapıya varınca ikimiz de yanyana durduk.

Mr. MacFarland büyük bir el hareketiyle kapıyı göstererek:

«Lütfen Sir, önce siz buyrun,» dedi.

İki gündür Britanya toprakları üzerinde bulunduğum için görgü kuralları konusunda yeterli bilgi edinmiştim. Mıhlanmış gibi durarak:

«Yo, hayır, Mr. MacFarland. Önce siz geçin lütfen.»

«Siz misafirimsiniz. Burada ev sahibi benim.»

«Yaş, güzellikten önemlidir,» diye şaka yapmak istedim. «Önce siz geçin Lütfen.»

Bu renkli konuşma bir süre devam etti. İşim acele olmakla beraber, Mr. MacFarland'ın duygularını incitmek istemiyordum. Her şeyden önce İngilizdi, sonra da benden bir hayli yaşlıydı.

«Rica ederim Mr. MacFarland,» diyerek adamı harekete geçirmek için hafifçe ittim.

Mr. MacFarland:

«Dünyada olmaz,» diye karşılık verdi ve usta bir judocu gibi kolumu kapıya doğru bükte.

«Beni zor durumda bırakıyorsunuz,» dedim. «Siz benim büyüğüsünüz.» Aynı anda ensesinden kısı kıvrak yakaladığım gibi olanca hızımla kapıya ittim: «Önce siz buyrun Mr. MacFarland.»

«Hayır... hayır... hayır... burası... benim bürom.» Mr. MacFarland'a uyguladığım kafa-kol hareketi biraz sert kaçmış olmalıydı ki, adamın bir anda soluğu kesilmişti. Tam kendi kendimi savaşın galibi ilân edeceğim sırada bana bir çelme taktı. Yere kapak-

lanmamak için duvardaki goblenlerden birine sarıldım. Yoksa beni tuşa getirmesi iştenden değildi.

«Önce sizin geçmenizden ısrar ediyordum Mr. MacFarland!» dedim.

Bu kibarlık alış-verişi sırasında ceketimin sol kolu paramparça olmuş, Mr. MacFarland'ın pantolonu da birçok yerinden sökülüp patlamıştı. Bir süre soluk soluğa karşılıklı, hareketsiz durduk. Beklemediğim bir anda Mr. MacFarland karnıma doğru balıklama daldı. Kenara çekilince, kendini bir evrak dolabının içinde buldu. Dolap korkunç bir gürültü ile paramparça oldu, evrak herbir yana saçıldı.

«Sizden sonra Sir...»

Ağız köpük içinde kalan Mr. MacFarland eline geçirdiği yazıhane koltuğunu bana doğru savurdu.

«Sizden sonra Mr. MacFarland!»

Onu gözümünden kaçırmamaya dikkat ederek eğildim ve şömine maşasını kaptım. Koltuk o sırada başımın üstünden uçarak duvarda asılı duran Winston Churchill'in dev boyda resmine çarptı. Cam çerçeve tuzla buz oldu. Nişancılık konusunda ben de pek usta sayılmazdım. Çünkü savurduğum şömine maşası tavandaki avizeye çarparak tüm ışıkların sönmesine yolaçtı.

Zifiri karanlık içinde Mr. MacFarland'ın sesi duyuluyordu:

«Sizden sonra Sir. Ben ev sahibiyim.»

«Ama siz benden yaşlısınız,» diye karşılık vererek sesin geldiği yöne koskoca bir masa fırlattım. Mr. MacFarland gargaraya benzer bir ses çıkararak yere düştü. Harabeye dönmüş salonun içinde el yordamıyla yerde cansız yatan Mr. MacFarland'a yaklaştım. Cesedi koridora sürükleyerek çıkardım. Tabii, kapı eşiğinden geçerken önce onu sürükledim.

Çünkü İngiliz görgü kuralları konusunda artık yeteri kadar bilgi sahibi olmuştum.

AMSTERDAM'IN KADINLI VİTRİNLERİ

16 yaşından küçüklerin okuması uygun değildir.

Atlantiğin öbür kıyısına uçmadan önce Amsterdam'da kısa bir mola verdik. Hollandalılar, terbiyeli, insancıl kimselerdir. Avrupa'da bu gibi değerlerin fenerle arandığı çağlarda bile bu kişisel değerlerini korumasını bilmişlerdir. Ayrıca Hollanda sanatı ve kentlerinin mimarî yapısı hakkında çok şey duymuştuk. Söylendiğine göre Amsterdam, Venedik'le her alanda boy ölçüşebilecek özellikleri içeriyordu. İlginç kanallar... bahçeler ve heykeller... muhteşem tiyatro ve konser salonları... sivri damlı cici evler... ve... şey... vitrinlerinde... söylendiğine göre Asmterdam'da o biçim bir mahalle varmış... yani camekânlarında kızların oturduğu... hem de çok ünlü bir mahalle.

Bu gülünç turist dedikodusuna, kuşkusuz, kulak asmamıştık. Sözü edilirken dinlememiştik bile. Böyle seyler beni hiç ilgilendirmez. Ciddî, olgun, yaşamım boyunca türlü silleler yemiş bir adamım ben. Bizden geçti artık bunlar.

Müzeleriyle ün yapmış bir kente böyle zırvalıkları görmek için mi geldik? aklımın ucundan geçmez.

Uçağa binerken karım:

«Ya, demek aklının ucundan geçmez, öyle mi?» diye soruyordu. «Sen dilediğini yapmakta özgürsün. Yalnız şunu bil ki, pencerede oturan o kızları gör-

meden dünyada Amsterdam'dan gitmem...»

Kadınlık gururunun nerede kaldığını soracak oldum, ama soruma kaçamak bir karşılık verdi:

«Amsterdam'ın o mahallesinde geçen bir film bile var. Hem de başrolünü Marina Vlady oynuyor. Orasını mutlaka görmeliyim.»

Direnme sınırının ne vakit geleceği konusunu, uzun yıllardır evli olduğum için, iyi bilirim. Ayrıca şunu teslim etmeliyim ki, benim de içinde yenemediğim bir merak duygusu uyanmıştı. Böylece, taksiye bindiğimizde karara varılmıştı bile. Orasını gidip görecektik. Oraya gitmek iyi de, nasıl, nereye? Mahalle, şehir plânında kayıtlı olmadığı gibi, hiçbir turistik rehberde de yoktu.

Karım:

«Öyleyse birine sor!» dedi.

«Sen sorsana!»

«A, üstüme iyilik sağlık. Böyle şeyi kadın mı sorar, erkek mi? Yanılmıyorsam içimizde bir kadın varsa o da benim.»

«Daha iyi ya. Kadın olduğun için senden kimse kuşkulalmaz. Oysa, ben yoldan geçen birine soracak olsam, bıyık altından gülüp, kimbilir neler düşünecektir.»

Karım, pısırik bir adam olduğumu, utanmam gerektiğini acı bir biçimde açıkladıktan sonra şoföre doğru eğilerek:

«Amsterdam'da görülmeye değer, ama gerçekten görülmeye değer nereleri var acaba?» diye sordu.

Şoför pat diye cevabı yapıştırdı:

«Kraliyet Müzesi'nde dün bir çağdaş resim sergisi açıldı. Milletlerarası Sanat Şenliğini'nin de çok mükemmel olduğu söyleniyor.

«Orası öyle ama benim demek istediğim o değildi. Kocam ve ben gerçekten insana heyecan veren, değişik birşey görmek istiyoruz.»

«Anlıyorum! Öyleyse gece yarısı limana gidin. O saatte sebze mavnaları boşaltılır. Görülecek şeydir.»

«Verdiğiniz bilgiye teşekkür ederim. Çok teşekkür ederim.»

Utancımdan kan beynime fırlamıştı. Nedense o anda erkeklik gururumun zedelendiğini farkettim. Üstelik de artık, dadısının elinde emekleye emekleye yürüyen bir bebek değildim. Şayet şeylerin... vitrinlerin nerede bulunduğunu öğrenmek istiyorsam otel kapıcısının kulağına eğilir, alçak sesle, ama adam gibi sorarım, olur biter.

«Dinleyin beni aziz dostum, şeyler... bilirsiniz canım... hani şu pencereci yerler... acaba nerededir?»

Kapıcı çok sevimli adamdı. Anlayışlı bir tarzda şöyle dedi:

«Kraliçe şu sıralarda yazlık konağında, ama sarayı gezmeniz her an mümkün. Kime sorsanız yerini gösterir.»

Gidip görmek istediğimiz yer belki de iki sokak ötede, belki de hemen köşe başındaydı. Ve kızlar şu anda bütün pecereleri doldurmuş, gelip geçene göz kırpyordu. Biz de buralarda bu yeri bulmak için enayi gibi didiniyorduk. Bu düşünce, duygulu bir insanı çıldırtabilirdi. Aynı gece Hollanda PEN Klubünün davetlisi olmamız bir bakıma şanstı.

Karım bir defa aklına koymuştu:

«Unutma, yarın sekizde buradan gidiyoruz. Adresi bu akşama kadar almamız şart!»

Tanınan süre bu akşama kadar olduğuna göre,

benim için tek kurtuluş yolu, PEN Klubü'nden alacağım bilgi olacaktı. Ama sözü oraya nasıl getirecektim? İşte, sorun buydu.

Açılış konuşmaları tamamlandıktan sonra Endonezya'nın ünlü pirinç rakısından bir iki bardak yuvarladım. Yöresel fikir hayatının bir temsilcisine yaklaşılarak şöyle dedim:

«Spinoza'ya karşı, vatandaşlık şuurundan ileri gelen bir ilişkiniz bulunduğunu sanıyorum. Bildiğiniz gibi, Spinoza, felsefeyi, hipokrit bir hümanizmin katharsis'i olarak nitelendirir. Bu da şu demektir ki, filozof, toplumun gölgesine sığınmış ve onun himayesi altında sırça köşkler kuran beşerî hipokrisinin iğrenç yalanlarını gün ışığına çıkarır. Bu sırça köşkler de aslında —tabirimi mazur görün— en bayağı cinsten genelvelerden başka şey değildir!»

Ülkenin en ünlü ve akıllı idrak nazariyecilerinden biri olan adam:

«Evet, evet,» diye karşılık verdi. «Spinoza'nın keskin, analitik mantığı hiç bir düşünüre nasip olmamış yüceliktedir.»

Adam budalanın biriydi. Şayet aklını birazcık olsun işletmiş olsaydı şu cevabı vermesi gerekirdi: «Genelev dediniz de hatırıma geldi. Hemen şuracıkta Amsterdam'ın göbeğinde bu türden koskoca bir mahalle var. Vitrinlerde her zevke, her keseye uygun kadınlar oturur ve müşteri bekler. Görmek istemez miydiniz acaba?» İşte, uygun karşılık bu olurdu. Oysa budala herif bana, vaftiz edilmiş bir Yahudinin analitik felsefesinden dem vuruyordu... Bir bardak pirinç rakısı daha içtikten sonra yeni bir hamleye geçtim:

«Spinoza'yı bir kenara bırakalım da, ülkenizde

hoşuma giden şey ne biliyor musunuz? Sağlıklı, özgür, kasıntısız yaşam tarzınız... Hatta yanılmıyorsam burada, Amsterdam'ın tam ortasında herkesçe bilinen, resmî bir fuhuş yuvası varmış. Yoksa yanılıyor muyum?»

İdrak nazariyecisi sırtarak:

«Herhalde... hehehe... herhalde... hani şu kadınların camekânlarda oturduğu yerden söz etmek istiyorsunuz?»

«Anlıyamadım, ne camekâanı?»

«Böyle bir yer gerçekten var.»

«Demek doğruymuş. Peki nerede?»

«Burada, Amsterdam'da. Turistlerin akın akın gittiği yerdir.»

Karımın gözlerinde o anda beliren hırslı parıltıdan şunu demek istediğini anlamıştım: «Bak millet oraya akın akın gidiyor. Biz ise enayi gibi burarlarda vakit öldürüyoruz!»

«Gerçeği konuşmak gerekirse, bu semte, sadece turistlerin hatırı için göz yumuyoruz. Aslında kültürümüze vurulmuş bir lekedir. Turistler gece gündüz oraya üşüşüp kadınların fotoğraflarını çekerler. Sanki bir hayvanat bahçesi. Ne iğrenç şey!»

«İğrenç,» diye tekrarlardım. «Bir sürü kudurmuş adam elinde fotoğraf makinesi durmadan resim çekiyor. Ne iğrenç. Sokağın adı neydi?»

«Ne sokağı? Bu işler sokak ortasında olmuyor ki. Turistler camekânlardaki kızların resmini çektikten sonra içeri girer onlarla pazarlık ederler. Zavallı kızlar. Ne iğrenç şey!»

«İğrenç sözü hafif kalır. İnanılmaz şey bu!»

Hayal kırıklığı belli etmemek için ne yap-

cağımı bilmiyordum. Orada az daha kalsam düşüp bayılacaktım. Veda edip ayrıldık.

Stratejimizi tesbit etmiştik. Kenti doğudan kuzeye, bütün yan sokakları dahil olmak üzere tarıyacak, sonra güneye yönelecek, tâ ki, kırmızı fener görünceye kadar bu operasyonu sürdürecektik. Kırmızı bir fenere nasıl olsa raslıyacaktık.

Ama tek bir kırmızı fenere raslamadık.

Gecenin ikisi olmuştu. Bitik durumdaydık. Yaşayan, soluk alan tek bir fahişe görememiştik. Arada bir kırmızı bir fener gözümüze ilişmişti, ama hepsi de trafik lâmbalarıydı. Bu arada nöbetçi eczahanelerden birinin kalfasını uykusundan uyandırmış ve adamla «dünyanın en eski mesleği» hakkında sohbet ederek sözü döndürüp dolaştırıp malûm yere getirmek istemiştim, ama gelin görün ki, eczacı kalfası esneyerek şu karşılığı vermişti:

«Tarım Bakanlığı gece kapalıdır efendim.»

Umutsuz, perişan durumda yolumuza devam ettik. Saat 3:30'a geldiğinde kentin sadece beşte birini tarıyabilmiştik. Sokaklar bomboştu. Amsterdam derin bir uykuya dalmıştı.

Saat dördü vurduğu sırada ünlü Konzerthgebouw önünde bir polis memuruna rasladım. Artık her şey bana vız geliyordu. Sürüne sürüne adama yaklaşıp üniformasının yakasına yapıştım:

«Orospular nerede, orospular!!» diye haykırdım.

Yasaların amansız bekçisi ciddiyetle karşılık verdi:

«Büyük Kilisenin arkasındaki köprüden geçin, orada. Kanalstraat'da.»

Bitirirken:

HARRY AMCAMIN SOLUK ALMASI BİLE SİGORTALI

Sırf hava boşluklarından oluşan ve bize İngiltere yolculuğumuzu hatırlatan bir uçuştan sonra New York Havaalanı'na indik. Harry Amca ile Trude Teyze büyük bir özlemle boynumuza sarıldı. Uzun uzun öpüşüp hasret giderdikten sonra Trude Teyze:

«Yolculuğunuz iyi geçti mi?» diye sordu.

Karım:

«Hiç sorma,» diye karşılık verdi. Korkunç bir fırtınaya yakalandık. Doğrusunu istersen hayatımızdan ümidimizi bile kesmiştik.»

Harry Amca atıldı:

«Niye? Hayat sigortanız yok mu?»

«Var.»

«E, öyleyse neden telâşlandınız?»

Sırası gelmişken şunu belirtmek isterim ki, Harry Amca Amerikan vatandaşlığına geçtiği günden beri tam bir Amerikalı olmuştur. Bu nedenle de sigortalanabilecek her şeyi sigortalar. Ama her şeyi. Kendine olan büyük güveni, canlılığı ve olağanüstü gücü de bundandır. Harry Amca 59 yaşındadır. Ama, üzerinde aradığın her çeşit desen bulunan, çizgili, damalı, karolu spor ceketleri, bir renk cümbüşü halindeki kravatları ve pırıl pırıl takma dişleriyle en fazla 65 yaşında görünür.

Harry Amca:

«Korkacağım hiç bir şey yok,» diye bilgi verdi. «Doğal ölümü, cinayet sonucu ölümü, intiharı, trafik kazası neticesi ölümü, çıldırmayı, kaçırılmayı, hapis cezasına çarptırılmayı ve daha birçok şeyleri

içeren 200,000 dolarlık bir hayat sigortam var. Yetmez mi?»

New York dışındaki villalar bölgesinde bulunan evini bize gururla dolaştırırken bilgi vermeye devam etti: Kalorifer ona tam 15,000 dolara patlamış, kendi kendine açılıp kapanan garaj için de 5000 dolar ödemişti. Mobilyaların fiyatını da söyledi ama şimdi unuttum.

Duvarlarda birkaç eski Hollanda gravürü asılıydı. 2000 Dolar-Okulu'ndan çok güzel parçalar. Sah-te oldukları kanıtlanabildiği takdirde ödenmek üzere ayrıca 12,000 dolara sigorta edilmişlerdi. Kütüphane de aynı şekilde yangına, kitapların sararıp solmasına, fareler tarafından kemirilmesine karşı yüklü biçimde sigortalıydı.

Pencereden görülen nefes kesici güzellikteki manzara ise şu sigorta türlerini içeriyordu: Deprem, kasırga ve kudurmuş manda sürüleri... Bahçede ise kuşlar neşe içinde cıvıldaşabiliyordu, çünkü, sığır vebası, papağan hastalığı ve atmacaların saldırısına karşı sigortalanmış olmanın huzuru içindeydiler.

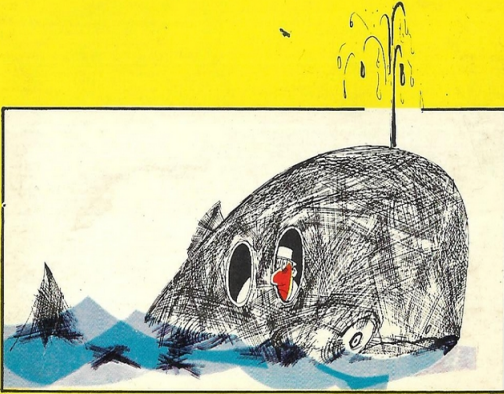
Harry Amca kulağıma şöyle fısıldadı:

«Karımı 100,000 dolara sigorta ettirdim. Başka türlü sü verimli olamazdı, çünkü ilk kocasından boşanabilmesi işine de tam 30,000 dolarlık yatırım yapmıştım...»

İÇİNDEKİLER

Başlarken/9
İşte aradaki fark/12
Çok yıldızlı bayraktan çift yıldızlı bayrağa/16
Sanat ve ekonomi/23
Bir spor şenliğine hazırlık/28
Ahimaaz ve papuçlar/32
Nasıl bulmaca şampiyonu oldum?/38
Savunmayı bırak saldırmaya bak/44
Ziyaret günleri Pazartesi-Perşembe/50
Tiyatronun Diktatörü/59
Ey kalem sen ne güçlüsün/65
Sen Rumence bilir?/70
Üç vidalı bilmece/73
Sosyal dayanışma/76
Adaletin peşinden koşanlar/90
Bir kuşkunun ürünü/96
Lâtife/102
Gökten hamursuz yağıyor/108
Benim yapacağım tanıklık bu kadar olur./113
Hamsin ve yıldızlama tutkusu/120
Yolunuz açık olsun/126
Balığı deniz tutmuş/130

SAVUNMAYI BIRAK SALDIRMAYA BAK

Balina, "Ben eski bir denizciyim Tanrım," dedi. "Tarsus-Ninova arasında yıllardır gider gelirim. Şimdiye kadar midemden en ufak bir şikâyetim olmadı. Ama İsrail'den bir yolcu daha binecek olursa, beni başka bir hatta transfer etmeni istemek zorunda kalacağım."

20 lira